

UNODC

United Nations Office on Drugs and Crime

Коментар към

Принципите от Бангалор за съдебно поведение

Служба на ООН по
наркотиците и
престъпността

Коментар

КЪМ

Принципите от Бангалор за съдебно поведение

ПРЕДГОВОР

Съдебна система с безспорна почтеност е основата на демокрацията и върховенството на закона. Дори когато всички други защити се провалят, съдебната система осигурява опора на обществото срещу всякакви посегателства върху правата и свободите, гарантирани от закона.

Тези наблюдения се прилагат както във вътрешен план в контекста на всяка държава-членка, така и в световен мащаб, тъй като световната съдебна система се разглежда като един голям бастион на върховенството на закона в целия свят. По този начин гарантирането на целостта на съдебната система в световен мащаб е задача, на която трябва да се посвети много енергия, умения и опит.

Именно това се опитва да направи от 2000 г. насам Съдебната група за укрепване на съдебната почтеност (Групата за съдебна почтеност). Групата започна като неформално събиране на главни съдии и висши съдии от целия свят, които съчетаха своя опит и умения с чувство за отдаденост на тази благородна задача. Оттогава работата и постиженията на групата нараснаха до такава степен, че оказаха значително въздействие върху световната съдебна сцена.

Първоначално принципите за първи път бяха разработени условно, но през последните няколко години все по-често са приемани от различните сектори на световната съдебна система и от международните агенции, които се интересуват от почтеността в съдебния процес. В резултат на това Принципите от Бангалор за съдебно поведение все повече се разглеждат като документ, който всички съдебни органи и правни системи могат да приемат безрезервно. Накратко, тези принципи дават израз на най-висшите традиции, свързани със съдебната функция, онагледени във всички култури и правни системи.

Постигането на съгласие по тези основни принципи беше трудно, но непоколебимият ангажимент на Групата за съдебна почтеност за постигане на резултат, който би довел до всеобщо приемане, ѝ позволи да преодолее пречките по пътя си.

Не само, че някои държави са приели Принципите от Бангалор, други дори са моделирали свои собствени принципи на съдебно поведение по тях. Международните организации също погледнаха благосклонно на тях и ги одобриха. В своята Резолюция 2006/23 от 27 юли 2006 г. Икономическият и социален съвет на Организацията на обединените нации прикани държавите-членки на Организацията на обединените нации, да насърчават своите съдилища, в съответствие с националните си правни системи, да вземат предвид Принципите от Бангалор при преразглеждането или разработването на правила за професионалното и етичното поведение на членовете на съдебната власт. Службата на ООН по наркотиците и престъпността (UNODC) активно подкрепя Принципите от Бангалор, които също са признати от органи като Американската адвокатска колегия и Международната комисия на юристите. Съдиите на държавите-членки на Съвета на Европа също изразиха положително становище към Принципите от Бангалор.

На срещата на Междуправителствената експертна група „Укрепване на основните принципи на съдебното поведение“, проведена във Виена на 1 -2 март 2007 г., беше изготвен подробен проект на Коментар към всеки от Принципите от Бангалор и беше обсъден задълбочено, заедно с принципите. На тази среща присъстваха участници от над 35 страни. Проектът за коментар и предложените изменения бяха разгледани подробно и на петото заседание на Групата за съдебна почтеност.

На тези заседания бяха приети Принципите от Бангалор и изменения Коментар, като по този начин им беше придадена по-голяма тежест и власт. Коментарът придава дълбочина и сила на Принципите и допринася значително за по-нататъшното им приемане в световен мащаб като универсална декларация за съдебна етика.

Трябва да се отбележи, че точно както всички традиционни системи на правото, така и всички велики религиозни системи в света настояват единодушно за спазване на най-високите стандарти за правораздаване. Като признание за това, този Коментар съдържа в приложение кратко описание на това как религиозните учения подхождат към темата за съдебната почтеност.

В Принципите от Бангалор имаме инструмент, който е с голяма потенциална стойност не само за съдиите от всички нации, но и за широката общественост и за всички, които се занимават с полагането на здрава основа за глобална съдебна система с безупречна почтеност.

**Кр. Г. Уирамантри (С. Г.
Weeramantry)**

Председател на
Групата за съдебна
почтеност

Благодарности

UNODC с благодарност признава работата на Групата за съдебна почтеност при подготовката на проекта на Коментар относно Принципите от Бангалор и работата на участниците в Срещата на Междуправителствената експертна група, посветена на укрепването на основните принципи на съдебното поведение, проведена на 1 и 2 март 2007 г. в Службата на ООН във Виена.

Специални благодарности и на Германската агенция за техническо сътрудничество (Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit), която финансира изследванията и изготвянето на настоящия коментар, както и на правителствата на Норвегия и Швеция за подкрепата им на горепосоченото заседание на експертната група.

Съдържание

	<i>Параграфи</i>	<i>Страница</i>
Предговор		iii
Благодарности		v
История на създаването		1
Преамбюл	1-21	13
Принцип 1: Независимост	22-50	27
Принцип 2: Безпристрастност	51-100	43
Принцип 3: Почтеност	101-110	63
Принцип 4: Благоприличие	111-182	69
Принцип 5: Равенство	183-191	97
Принцип 6: Компетентност и старание	192-221	103
Изпълнение		114
Дефиниции		115
<i>Приложение</i>		
Културни и религиозни традиции		117

История на създаването

История

През април 2000 г., по покана на Центъра за превенция на международната престъпност и в рамките на Глобалната програма за борба с корупцията, във Виена бе свикана подготвителна среща на главните и висшите съдии по повод Десетия конгрес на ООН за превенция на престъпността и третирането на нарушителите. Целта на срещата беше да се отговори на доказателствата, че в много страни, на всички континенти, много хора губят доверие в своите съдебни системи, защото те се възприемат като корумпирани или частични по друг начин. Тези доказателства се появиха чрез предоставяне на услуги и проучвания на общественото възприятие, както и чрез анкетни комисии, създадени от правителствата. Бяха предложени много решения и бяха изпробвани някои мерки за реформи, но проблемът все още съществува. Това трябваше да бъде нов подход. За първи път съдиите бяха приканени, под егидата на Организацията на обединените нации, да въведат ред при себе си и да разработят концепция за съдебна отчетност, която да допълни принципа на независимост на съдебната власт и по този начин да повиши доверието на обществеността във върховенството на закона. Първоначално, като признание за съществуването на различни правни традиции, беше решено упражняването да се ограничи до системата на общото право. Съответно първите участници бяха от девет държави в Азия, Африка и Тихия океан, които въпреки че прилагаха множество различни закони, споделяха специфична съдебна традиция.

Група за съдебна почтеност

На 15 и 16 април 2000 г. в Службата на ООН във Виена се проведе първото заседание на Групата за укрепване на съдебната почтеност (Групата за съдебна почтеност, както стана известна тази структура). В него участваха главният съдия Латифур Рахман от Бангладеш, главният съдия Й. Баскар Рао от щата Карнатака в Индия, министърът на правосъдието Говинд Бахадур Шреста от Непал (представляващ главния съдия на страната си), главният съдия М. Л. Увейс от Нигерия, заместник-председателят Пиус Ланга от Конституционния съд на Южна Африка, главният съдия Ф. Л. Ниалали от Обединена република Танзания и съдия Б. Дж. Одоки, председател на Комисията на съдебната служба на Уганда. Тези участници се събраха под председателството на съдия Кристофър Грегъри Уирамантри, заместник-председател на Международния съд. Съдия Майкъл Кърби от Върховния съд на Австралия изпълни функцията на докладчик. Дато Парам Кумарасвами, специален докладчик на ООН за независимостта на съдиите и адвокатите, съдия Ернст Маркел, заместник-председател на Международната асоциация на съдиите, и Джузепе ди Дженоаро участваха като наблюдатели.

На тази среща Групата за съдебна почтеност взе две решения. Първо, постигна съгласие, че принципът на отчетност изисква активно участие на националните съдебни органи в укрепването на съдебната почтеност, като осъществяват системни реформи в съответствие с компетентността и капацитета на своите съдебни органи. Второ, призна спешната необходимост от универсално приемливо изложение на съдебните стандарти, което да е в съответствие с принципа на независимост на съдебната власт и да може да се спазва и в крайна сметка да се прилага от националните съдебни органи без намесата на изпълнителната или законодателната власт. Участващите съдии подчертаха, че чрез приемането и налагането на подходящи стандарти за съдебно поведение сред своите членове, съдебната власт има силата да направи значителна стъпка към спечелване и запазване на уважението на общността. В съответствие с това те поискаха да бъдат анализирани кодексите за съдебно поведение, приети в някои юрисдикции, и да бъде изготвен доклад от координатора на групата за съдебна почтеност Нихал Джаявикрама относно: а) основните съображения, които се повтарят в тези кодекси; и б) незадължителните или допълнителните съображения, които възникват в някои, но не във всички, такива кодекси и които могат или не могат да бъдат подходящи за приемане в определени държави.

Изходен материал

При изготвянето на проект за кодекс за съдебно поведение в съответствие с насоките, изложени по-горе, беше направено позоваване на няколко съществуващи кодекса и международни инструменти, включващи по-специално както следва:

Национални кодекси

(a) Кодексът за съдебно поведение, приет от Камарата на делегатите на Американската адвокатска колегия през август 1972 г.;

(b) Декларацията за принципите на независимост на съдебната власт, издадена от главните съдии на австралийските щати и територии през април 1997 г.;

(c) Кодексът за поведение на съдиите от Върховния съд на Бангладеш, определен от Висшия съдебен съвет при упражняване на правомощията по член 96, параграф 4, буква а) от Конституцията на Народна република Бангладеш, май 2000 г.;

(d) Етични принципи за съдиите, изготвени със съдействието на Конференцията на канадските съдии и одобрени от Канадския съдебен съвет, 1998 г.;

(e) Кодексът за съдебно поведение на Айдахо, 1976 г.;

(f) Повторното утвърждаване на ценностите на съдебния живот, прието от Конференцията на главните съдии на Индия, 1999 г.;

(g) Кодексът за съдебно поведение на Айова;

(h) Кодексът за поведение на съдебните служители на Кения, юли 1999 г.;

(i) Етичният кодекс на съдиите на Малайзия, определен от Янг ди-Пертуан Агонг по препоръка на главния съдия, председателя на Апелативния съд и главните съдии на върховните съдилища при упражняване на правомощията, предоставени от член 125, параграф 3, буква А от Федералната конституция на Малайзия, 1994 г.;

(j) Кодексът за поведение на магистратите в Намибия;

(k) Правилата, уреждащи съдебното поведение, щата Ню Йорк, Съединени американски щати;

(l) Кодексът за поведение на съдебните служители на Федерална република Нигерия;

(m) Кодексът за поведение, който трябва да се спазва от съдиите на Върховния съд и на върховните съдилища на Пакистан;

(n) Кодексът за съдебно поведение на Филипините, септември 1989 г.;

(o) Каноните за съдебна етика на Филипините, предложени от Филипинската адвокатска колегия, одобрени от съдиите от първа инстанция в Манила и приети за ръководство и спазване от съдиите под административния надзор на Върховния съд, включително общинските съдии и градските съдии;

(p) Декларацията от Яндина: Принципи на независимостта на съдебната власт на Соломоновите острови, ноември 2000 г.;

(q) Насоки за съдиите от Южна Африка, издадени от главния съдия, председателя на Конституционния съд и председателите на върховните съдилища, Апелативния съд по труда и Съда по исковете за земи, март 2000 г.;

(r) Кодексът за поведение на съдебните служители на Танзания, приет от Конференцията на съдиите и магистратите, 1984 г.;

(s) Тексаският кодекс за съдебно поведение;

(t) Кодексът за поведение на съдиите, магистратите и другите съдебни служители на Уганда, приет от съдиите на Върховния съд и Висшия съд, юли 1989 г.;

(u) Кодексът за поведение на Съдебната конференция на Съединените американски щати;

(v) Каноните за съдебно поведение на Общността на Вирджиния, приети и обнародвани от Върховния съд на Вирджиния, 1998 г.;

(w) Кодексът за съдебно поведение, приет от Върховния съд на щата Вашингтон, Съединени американски щати, октомври 1995 г.;

(x) Законът за съдебната власт (Кодекс за поведение), приет от парламента на Замбия, декември 1999 г.

Регионални и международни инструменти

(a) Проектопринципите за независимост на съдебната власт (принципите на Сиракуза), изготвени от експертна комисия, свикана от Международната асоциация по наказателно право, Международната комисия на юристите и Центъра за независимост на съдиите и адвокатите, 1981 г.;

(b) Минималните стандарти за независимост на съдебната власт, приети от Международната адвокатска колегия, 1982 г.;

(c) Основните принципи на Организацията на обединените нации за независимостта на съдебната власт, утвърдени от Общото събрание на ООН, 1985 г.;

(d) Проектът на Всеобща декларация за независимостта на правосъдието (Декларация на Сингхви), изготвен от специалния докладчик на Организацията на обединените нации за изследване на независимостта на съдебната власт, Л. В. Сингхви, 1989 г.;

(e) Декларацията от Пекин за принципите на независимостта на съдебната власт в региона на Лауазия, приета от 6-та конференция на главните съдии, август 1997 г.;

(f) Насоките на Латимър хаус за Общността относно добрите практики, регулиращи отношенията между изпълнителната власт, парламента и съдебната власт при насърчаване на доброто управление, върховенството на закона и правата на човека, за да се гарантира ефективното прилагане на принципите от Хараре, 1998 г.;

(g) Европейската харта за статута на съдиите, Съвета на Европа, юли 1998 г.;

(h) Политическата рамка за предотвратяване и премахване на корупцията и гарантиране на безпристрастността на съдебната система, приета от експертната група, свикана от Центъра за независимост на съдиите и адвокатите, февруари 2000 г.

Проект на Кодекс за съдебно поведение от Бангалор

Второто заседание на Групата за съдебна почтеност се проведе в Бангалор, Индия, от 24 до 26 февруари 2001 г. То беше подпомагано от Департамента за международно развитие на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия, чийто домакин беше Върховният съд и правителството на щата Карнатака в Индия, и подкрепено от Службата на Върховния комисар на ООН по правата на човека. На това заседание Групата за съдебна почтеност разгледа представения ѝ проект, определи основните ценности, формулира съответните принципи и постигна съгласие по проекта за Кодекс за съдебно поведение в Бангалор (Проектодокументът от Бангалор). Групата обаче отчита, че тъй като проектодокументът от Бангалор е разработен от съдии основно от държави, прилагащи общото право, е от съществено значение той да бъде проверяван от съдии от страни с други правни традиции, така че да може да приеме статута на надлежно удостоверен международен кодекс за съдебно поведение.

На срещата присъстваха главният съдия Реза Чаудури от Бангладеш, главният съдия П. В. Реди от щата Карнатака в Индия, главният съдия Кешав Прасад Упадая от Непал, главният съдия М. Л. Увейс от Нигерия, заместник главният съдия Пиус Ланга от Южна Африка, главният съдия С. Н. Силва от Шри Ланка, главният съдия Б. А. Самата от Обединена република Танзания и главният съдия Б. Дж. Одоки от Уганда. Специален гост беше съдия Клер Л'Орьо-Дюбе от Върховния съд на Канада, председател на Международната комисия на юристите. Съдия Уирамантри

беше председател, а съдия Кърби - докладчик. Освен това като наблюдатели участваха специалният докладчик на ООН за независимостта на съдиите и адвокатите, Дато Парам Кумарасвами, и председателят на Комитета на ООН по правата на човека, съдия П. Н. Бхагвати, като последният представляваше Върховния комисар на ООН по правата на човека.

Процес на консултации

През следващите 20 месеца проектодокументът от Бангалор беше широко разпространен сред съдиите както от системата на общото право, така и от тази на гражданското право. Той бе представен и обсъден на няколко съдебни конференции и срещи, на които присъстваха главни съдии и висши съдии от над 75 страни. По инициатива на офисите на Американската адвокатска колегия в Централна и Източна Европа проектодокументът от Бангалор беше преведен на националните езици, например на Босна и Херцеговина, България, Хърватия, Румъния, Сърбия и Словакия, след което бе разгледан от съдии, съдийски асоциации и конституционни и върховни съдилища в региона. Коментарите предоставиха полезна перспектива.

През юни 2002 г. на заседание в Страсбург, Франция, Работната група на Консултативния съвет на европейските съдии разгледа проектодокумента от Бангалор, който даде началото на цялостна и откровена дискусия от гледна точка на системата на гражданското право. Сред участниците в срещата бяха заместник-председателят на Австрийската асоциация на съдиите Герхард Райснер, съдия Робърт Фремр от Върховния съд на Чешката република, председателят Ален Лакабаратс от Апелативния съд на Париж, съдия Ото Малман от Върховния административен съд на Германия, магистратът Рафаеле Сабато от Италия, съдия Виргилийус от Апелативния съд на Литва, първи съветник Жан-Клод Вивиниус от Апелативния съд на Люксембург, съдия съветник Орландо Афонсо от Апелативния съд на Португалия, съдия Душан Огризек от Върховния административен съд на Словения, председателят на Апелативния съд на Свеа в Швеция, лорд съдия Мейнс (председател). Публикуваните коментари на работната група по Проектодокумента от Бангалор, заедно с други съответни становища на Консултативния съвет на европейските съдии, по-специално Становище № 1 относно стандартите за независимост на съдебната власт, допринесоха значително за развитието на проектодокумента от Бангалор.

Проектодокументът от Бангалор беше допълнително преразгледан в светлината на проектостановището на Консултативния съвет на европейските съдии относно принципите и правилата, регулиращи професионалното поведение на съдиите, по-специално етиката, и несъвместимото поведение и безпристрастността. Той също така се възползва от съдържанието на новите кодекси за съдебно поведение, включително Ръководството за съдебно поведение, публикувано от Съвета на главните съдии на Австралия през юни 2002 г., Образците на правила за поведение на съдиите от балтийските държави, Кодекса за съдебна етика на съдиите от Китайската народна република и Кодекса за съдебна етика на Македонската асоциация на съдиите.

Принципите от Бангалор за съдебно поведение

След това преразгледаният вариант на Проектодокумента от Бангалор беше представен на заседание под формата на кръгла маса с участието на главни съдии (или техни представители) от страните, които прилагат гражданското право. То се проведе на 25 и 26 ноември 2002 г. в японската зала на Двореца на мира в Хага, Нидерландия-седалището на Международния съд. Срещата бе подпомогната от Департамента за международно развитие на Обединеното кралство, подкрепен от Центъра на ООН за превенция на международната престъпност и Службата на Върховния комисар на ООН за правата на човека и организирана със съдействието на генералния директор на Фондацията Карнеги в Хага.

Съдия Уирамантри, бивш заместник-председател и съдия ад-хок на Международния съд, председателства срещата, в която участваха, наред с други, съдия Владимир де Фрейтас от Федералния апелативен съд на Бразилия, главен съдия Ива Брзова от Върховния съд на Чешката република, главен съдия Мохамад Фати Нагуиб от Върховния конституционен съд на Египет (подпомаган от съдия Адел Омар Шериф), съветник Кристин Шанет от Върховния касационен съд на Франция, президентът Генаро Давид Гонгора Пиментел от Върховния съд на Мексико, председателят Марио Мангазе от Върховния съд на Република Чехия, президентът Паим Хаак от Върховния съд на Нидерландия, съдия Тронд Долва от Върховния съд на Норвегия и главният съдия Хиларио Давиде от Върховния съд на Филипините (подпомаган от съдия Рейнато С. Пино). Също така в едно заседание участваха и следните съдии от Международния съд: Съдия Франсиско Резек от Бразилия, съдия Набил Елараби от Египет, съдия Карл-Август Флейшхауер от Германия, съдия Геза Херцег от Унгария, съдия Реймънд Ранжева от Мадагаскар, съдия Абдул Г. Корума от Сиера Леоне, съдия Розалин Хигинс от Обединеното кралство и съдия ад-хок Томас Франк от Съединените щати. Присъства и специалният докладчик на ООН за независимостта на съдиите и адвокатите Дато Парам Кумарасвами.

Постигнато бе значително съгласие между съдиите от общото и гражданското право, които участваха в заседанието относно основните ценности, както и известно несъгласие относно схемата и реда, в който тези ценности трябва да бъдат поставени. Например:

(a) Беше поставен въпросът дали независимостта, непристрастността и почтеността (в този ред) не би трябвало да имат предимство пред благоприятното отношение (което беше поставено на първо място в Проектодокумента от Бангалор) и равенството;

(b) Съдиите по гражданско право изразиха загриженост относно използването на думата „кодекс“ (която юристите в континентална Европа обикновено разбират като правен инструмент, който е пълен и изчерпателен), особено след като стандартите за професионално поведение се различават от законовите и дисциплинарните правила;

(c) Изявлението в преамбюла на Проектодокумента от Бангалор, че „истинският източник на съдебна власт е общественото приемане на моралния авторитет и почтеността на съдебната система“, беше поставено под въпрос. Беше изказано мнението, че „истинският източник“ е Конституцията и че поставянето на твърде голям акцент върху крайната зависимост на съдебната власт от общото приемане може, при някои обстоятелства, да бъде опасно.

Относно прилагането на ценностите и принципите, съдиите по гражданско право:

(a) попитаха защо от съдиите следва да се изисква (както се посочва в Проектодокумента от Бангалор) да се информират за финансовите интереси на своето семейство, тъй като смятат, че въпросът не излага на риск тяхната действителна или очевидна безпристрастност;

(b) счетоха за нецелесъобразно съдия, който в противен случай би бил отстранен, да продължи да участва в производството, ако страните се споразумеят за това (докато съдиите по общото право смятат, че това може да е допустимо);

(c) поставиха под въпрос широчината и целесъобразността на подхода на Проектодокумента от Бангалор към относително често срещани ситуации, като например брак или близки лични отношения с адвокат, и вместо това предлага в такива случаи акцентът да не се поставя върху забраната на взаимоотношенията, а върху необходимостта съдията да се оттегли от всеки случай, в който е участвала другата страна във взаимоотношенията;

(d) попитаха дали е основателно да се разполага със списък на разрешените незаконосъобразни дейности и не смятат, че забраните за дейности по набиране на средства от името на благотворителна организация, за служба като изпълнител, управител, попечител, настойник или друго доверено лице, за приемане на назначение в анкетна комисия или за даване на показания като свидетел за репутацията на лице, следва да бъдат общоприети като международен стандарт.

Основното разминаване обаче беше в политическите дейности. В една европейска държава съдиите се избират на базата на партийното им членство. В други европейски страни съдиите имат право да се занимават с политика и да бъдат избирани за членове на местните съвети (дори и докато продължаваха да бъдат съдии) и на парламента (в този случай съдебният им статут бива спрял). Затова съдиите по гражданско право твърдят, че понастоящем няма общ международен консенсус за това, дали съдиите трябва да могат да участват в политиката или не. Те предложиха всяка страна да намери своя собствен баланс между свободата на мнение и изразяване на съдиите по въпроси от социално значение и изискването за неутралност. Признаха обаче, че дори и да се допуска членство в политическа партия или участие в обществени дебати по основни социални проблеми, съдиите трябва поне да се въздържат от всякаква политическа дейност, която може да компрометира тяхната независимост или да застраши проявата на безпристрастност.

На тази среща се появиха Принципите от Бангалор за съдебно поведение. Основните ценности, признати в този документ, са: независимост,

безпристрастност,

почтеност, благоприличие, равенство, компетентност и старание. Тези ценности са последвани от съответните принципи и по-подробни изявления за тяхното прилагане.

Комисия по правата на човека

Принципите от Бангалор за съдебно поведение бяха приложени към доклада, представен от специалния докладчик на Организацията на обединените нации за независимостта на съдиите и адвокатите Дато Парам Кумарасвами на петдесет и деветата сесия на Комисията на ООН по правата на човека през април 2003 г. На

29 април 2003 г. Комисията единодушно прие Резолюция 2003/43, в която се отбелязва, че Принципите от Бангалор за съдебно поведение са привлекли „вниманието на държавите-членки, съответните органи на ООН и междуправителствените и неправителствените организации“ към споменатите принципи.

През април 2004 г. в своя доклад към шестнадесетата сесия на Комисията по правата на човека новият специален докладчик на ООН за независимостта на съдиите и адвокатите Леандро Деспои, отбелязва че:

„Комисията често е изразявала загриженост относно честотата и мащаба на явлението корупция в съдебната система в целия свят, което далеч надхвърля икономическата корупция под формата на присвояване на средства, отпуснати на съдебната власт от парламента, или подкупи (практика, която всъщност може да бъде насърчена от ниските заплати на съдиите). То може да се отнася и до администрацията в съдебната система (липса на прозрачност, система за подкупи) или да бъде под формата на пристрастно участие в съдебни процеси и съдебни решения в резултат на политизирането на съдебната власт, партийната лоялност на съдиите или всякакъв вид съдебен патронаж. Това е особено сериозно, тъй като се предполага, че съдиите и съдебните служители притежават морален авторитет и са надеждна и безпристрастна институция, към която цялото общество може да се обърне, когато правата му бъдат нарушени.

„Поглеждайки отвъд актовете сами по себе си, фактът, че обществото в някои страни е склонно да разглежда съдебната система като корумпирана власт, е особено сериозен: липсата на доверие в правосъдието е смъртоносна за демокрацията и развитието и насърчава продължаването на корупцията. Тук правилата на съдебната етика придобиват голямо значение. Както подчертава съдебната практика на Европейския съд по правата на човека, съдиите трябва не само да отговарят на обективни критерии за безпристрастност, но и да бъдат приемани като безпристрастни; това, което е заложено, е доверието, което съдилищата трябва да вдъхват на тези, които са изправени пред тях, в едно демократично общество. Така се вижда защо е толкова важно да се разпространяват и прилагат Принципите от Бангалор за съдебно поведение, чиито автори са се погрижили да се основават на двете основни правни традиции (обичайното право и гражданското право) и които Комисията отбелязва на своята петдесет и девета сесия.“

Специалният докладчик препоръча Принципите от Бангалор да бъдат предоставени, за предпочитане на националните езици, на всички правни факултети и професионални асоциации на съдии и адвокати.

Коментар към Принципите от Бангалор за съдебно поведение

На четвъртото си заседание, проведено във Виена през октомври 2005 г., Групата за съдебна почтеност отбеляза, че на няколко заседания съдиите, адвокатите и реформаторите са подчертали необходимостта от коментар или обяснителен меморандум под формата на авторитетно ръководство за прилагането на Принципите от Бангалор. Групата се съгласи, че подобен коментар или ръководство ще позволи на съдиите и преподавателите по съдебна етика да разберат не само процеса на изготвяне и межкултурни консултации на Принципите от Бангалор и обосновката на ценностите и принципите, включени в него, но и че ще улесни по-широкото разбиране на приложимостта на тези ценности и принципи по отношение на въпроси, ситуации и проблеми, които могат да възникнат. В съответствие с това Групата реши, че координатор ще изготви проект за коментар, който след това ще бъде представен за разглеждане и одобрение.

Комисия за предотвратяване на престъпност и наказателно правосъдие

През април 2006 г. петнадесетата сесия на Комисията за предотвратяване на престъпността и наказателното правосъдие заседава във Виена и единодушно препоръча на Икономическия и социален съвет да приеме проекторезолюция, подкрепена от правителствата на Египет, Франция, Германия, Нигерия и Филипините, озаглавена „Укрепване на основните принципи на съдебното поведение“. Проекторезолюцията, *inter alia*:

(a) прикани държавите членки, в съответствие с националните си правни системи, да насърчават своите съдебни органи да вземат предвид Принципите от Бангалор за съдебно поведение (приложени към резолюцията), когато преразглеждат или разработват правила за професионалното и етичното поведение на членовете на съдебната власт;

(b) подчерта, че Принципите от Бангалор за съдебно поведение представляват по-нататъшно развитие и допълват основните принципи за независимост на съдебната власт;

(c) признава важната работа, извършена от Групата за съдебна почтеност под егидата на UNODC и на други международни и регионални съдебни форуми, които допринасят за разработването и разпространението на стандарти и мерки за укрепване на независимостта, безпристрастността и почтеността на съдебната власт;

(d) поиска от UNODC да продължи да подкрепя работата на Групата за съдебна почтеност;

(e) изрази благодарност към държавите членки, които са направили доброволен принос към UNODC в подкрепа на работата на Групата за съдебна почтеност;

(f) прикани държавите членки да предоставят доброволни вноски, според случая, във Фонда на ООН за предотвратяване на престъпността и наказателното правосъдие, за да подкрепят работата на Групата за съдебна почтеност и да продължат да предоставят, чрез Глобалната програма за борба с корупцията, техническа помощ на развиващите се страни и на държавите с икономики в преход, при поискване, за укрепване на почтеността и капацитета на техните съдилища;

(g) прикани държавите членки да представят на генералния секретар своите становища относно Принципите от Бангалор за съдебно поведение и да предложат преразглеждания, според случая;

(h) поиска от UNODC да свика междуправителствена експертна група от отворен тип в сътрудничество с Групата за съдебна почтеност и други международни и регионални съдебни форуми, за да изготви Коментар към Принципите от Бангалор за съдебно поведение, като вземе предвид изразените виждания и предложените от държавите членки преразглеждания; и

(i) поиска от генералния секретар да докладва на Комисията за предотвратяване на престъпността и за наказателното правосъдие на шестнадесетата ѝ сесия относно прилагането на резолюцията.

Икономически и социален съвет

На 27 юли 2006 г. Икономическият и социален съвет прие без гласуване Резолюция 2006/23, озаглавена „Укрепване на основните принципи на съдебно поведение“.

Среща на Междуправителствената експертна група

През март 2006 г. проектът на Коментар към Принципите от Бангалор за съдебно поведение, изготвен от координатора на Групата за съдебна почтеност Нихал Джаявикрама, беше представен на съвместно заседание на Групата за съдебна почтеност и на Откритата междуправителствената експертна група, свикана от UNODC. Срещата бе председателствана от съдия Уирамантри и главния съдия Пиус Ланга от Южна Африка. Други членове на Групата за съдебна почтеност, които присъстваха на срещата, бяха главният съдия Б. Дж. Одоки от Уганда, главен

съдия Б. А. Самата от Обединена република Танзания, заместник-главен съдия Адел Омар Шериф от Египет и бивш главен съдия М. Л. Уваис от Нигерия. Съдия М. Д. Кърби от Върховния съд на Австралия, който не е в състояние да присъства, представи своите забележки в писмена форма.

На заседанието на Междуправителствената експертна група присъстваха и следните съдии, правителствени служители и отделни експерти: съдия Нура Хачани от Алжир; съдия Елена Хайтън де Ноласко от Върховния конституционен съд на Аржентина; съдия Назим Тагиев, Рауф Гулиев и Гюлмирза Кавадов от Азербайджан; Октавио Листер от Доминиканската република; съдия Мохамад Али Сийф от Върховния конституционен съд и съдия Елхам Нгуиб Навар от Върховния конституционен съд на Египет; съдия Рийта Кииски от Окръжния съд на Финландия; съдия Кристин Шане от Касационния съд на Франция; съдия Хансюр Скерер от Окръжния съд на Германия; съдия Урсула Везекни от Върховния съд на Унгария; професор Пол Ефендие Лотулунг от Индонезия; съдия Мохамали Шахидарипур от Ислямска република Иран; Каспарс Беркис от Латвия; Муфтах Мохамед Казит, Абдел-Хаким Алфитури Ал-Хамруни, Наги Абдел-Салам Буркан и Ахмед Ел Халам от Либийската арабска джамахирия; съдия Абделатиф Черкауи от Апелативния съд на Казабланка, съдия Хадиджа Узани Тухами от Върховния съд и Бутайна Бенмуса от Мароко; съдия Колинс Паркър от Върховния съд на Намибия; съдия Рам Кумар Прасад Шах от Върховния съд на Непал; Денис де Йонг от Нидерландия; съдия Тимоти Адипьоуй Ойеипо, Филомена Чуин Уандуанд и Хадиза Ибрахим Саид от Нигерия; Саид Хайдер Шах от Пакистан; Ксиомара Булгин Де Уилсон от Панама; Хьонг-Вон Бе от Република Корея; Юрий Прикоп от Молдова; Кристи Данилет от Румъния; Йован Чосич от Сърбия; Игнасио Санчо Гарагало от Испания, Сухада Гамлат и Нешан Гунасекера от Шри Ланка; Башар Сафией от Сирийската арабска република; Фердинанд Л. К. Вамбали от Обединена република Танзания; Хенри Хадули от Уганда; и Кевин Дрискол от Съединените щати,

Други участници: Олга Руда и Симон Конте от Инициативата за върховенство на закона на Американската адвокатска колегия; лорд Джонатан Манс от Консултативния съвет на европейските съдии (Съвета на Европа); Дедо Гайниц, Йохана Беате Вислук и Георг Хубер-Брабенвартер от Германската агенция за техническо сътрудничество (Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit); професор Джузепе ди Федерико и Франческо Контини от Изследователския институт за съдебни системи; Джовани Паскуа и съдия Халед Ахмед от Международния институт за висше образование в областта на наказателните науки; Аркан Ел Себлани от Програмата за развитие на ООН; и Кит Волц, Стюарт Гилман, Оливър Столпе, Фил Матшеза, Александра Соуза Мартинс и Угонная Грейс Езеквем от UNODC.

Полученият проект беше разгледан подробно, като всеки параграф беше разгледан отделно. Бяха приети няколко изменения, включително някои заличавания. Коментарът, който следва, има за цел да допринесе за по-доброто разбиране на Принципите от Бангалор за съдебно поведение.

Преамбюл

Като взе предвид, че Всеобщата декларация за правата на човека признава за основен принципа, че всеки човек има право на справедливо и публично изслушване от независим и безпристрастен трибунал при определянето на правата и задълженията и на каквото и да е наказателно обвинение.

Коментар

Всеобща декларация за правата на човека

1. Член 19 от Всеобщата декларация за правата на човека, прокламирана от Общото събрание на ООН на 10 декември 1948 г., предвижда, че:

„Всеки човек има право, при пълно равенство, на справедливо и публично разглеждане на неговото дело, от независим и безпристрастен съд, за установяване на неговите права и задължения, както и за разглеждане на каквото и да е наказателно обвинение, предявено срещу него.“

2. Всеобщата декларация за правата на човека беше приета без несъгласие и представлява общо разбиране на правата, които държавите-членки на Организацията на обединените нации обещаха да зачитат и спазват в Устава на Организацията на обединените нации. Това е първата изчерпателна декларация за правата на човека с универсална приложимост. Всеобщата декларация за правата на човека няма за цел да бъде правно обвързващ инструмент, тъй като е декларация, а не договор. Тя обаче се счита за легитимна помощ за тълкуването на изрази „права на човека и основни свободи“ в Хартата. Наистина, още през 1971 г. беше официално признато, че „въпреки че потвържденията в Декларацията не са обвързващи като международната конвенция...те могат да обвържат държавите на основата на обичаи...било защото представляват кодификация на обичайното право...или защото

са придобили силата на обичая чрез обща практика, приета като закон.”¹

Като взе предвид, че Международният пакт за граждански и политически права гарантира, че всички лица ще бъдат равни пред съдилищата и че при определяне на всяко наказателно обвинение или на правата и задълженията по съдебен иск всеки има право, без неоправдано забавяне, на справедливо и публично изслушване от компетентен, независим и безпристрастен съд, създаден със закон.

Коментар

Международен пакт за граждански и политически права

3. Член 14, параграф 1 от Международния пакт за граждански и политически права постановява, *inter alia*, че:

„Всички лица са равни пред съдилищата и трибуналите. Всяко лице има право при разглеждане на каквото и да е наказателно обвинение срещу него или при оспорване на правата и задълженията му в граждански процес на справедливо и публично разглеждане на делото от компетентен, независим и безпристрастен съд, установен със закон.“

4. Международният пакт за граждански и политически права беше приет единодушно от Общото събрание на 16 декември 1966 г. и влезе в сила на 23 март 1976 г., три месеца след депозирането на тридесет и петия документ за ратификация. Считано от 8 май 2006 г., 156 държави са ратифицирали или се присъединили към Международния пакт, като по този начин приемат неговите разпоредби като обвързващи задължения съгласно международното право.

Държавни задължения

5. Когато държава ратифицира или се присъедини към Международния пакт, тя поема три вътрешни задължения. Първото е „да зачита и да гарантира на всички лица в рамките на нейната територия и под нейна юрисдикция“ правата, признати в Международния пакт, „без дискриминация от какъвто и да е вид, като раса, цвят, пол, език, религия, политическо или друго мнение, национален или социален произход, собственост, раждане или друг статут“. Второто е да предприеме

¹ Правни последици за държавите от продължаващото присъствие на Южна Африка в Намибия (Югозападна Африка), независимо от Резолюция 276 (1970) на Съвета за сигурност, отделно становище на заместник-председателя Амун, И.С.Дж. Доклади от 1971 г., стр. 76.

необходимите стъпки, в съответствие с конституционните процеси и разпоредбите на Международния пакт, за приемане на такива законодателни мерки, каквито могат да бъдат необходими за привеждането в действие на тези права и свободи. Третото е да гарантира, че всяко лице, чиито права или свободи са нарушени, има ефективни средства за правна защита, дори когато нарушението е извършено от лица, действащи в качеството си на длъжностни лица; да гарантира, че всяко лице, което претендира за такова средство за правна защита, има правата, определени от компетентните съдебни, административни или законодателни органи или от правната система, и да развие възможностите за съдебен контрол, като гарантира, че, когато са предоставени, компетентните органи прилагат тези средства за правна защита.

Статут на международно право

6. Статутът на международно право в рамките на общинска правна система по принцип се определя от общинското право. Следователно в различните юрисдикции се прилагат различни правила. Когато се следва монистичната теория, по един и същ въпрос международното право и общинското право действат едновременно, като в случай на конфликт преобладава първото. Когато се предпочита дуалистичната теория, международното право и общинското право се разглеждат като две отделни правни системи, регулиращи различна тематика. Те са взаимно изключващи се и първото няма ефект върху второто, освен ако и докато не се извърши включване чрез вътрешното законодателство. Една от причините за това е, че сключването на договор е изпълнителен акт, докато изпълнението на задълженията по него, ако водят до промяна на съществуващото национално законодателство, изисква законодателни действия. Въпреки това в много от държавите, в които се предпочита дуалистичната теория, признаването и зачитането на основните права и свободи на човека все пак вече се приема като задължително или със сигурност като оказващо влияние при установяването и изразяването на вътрешното право.

Като взе предвид, че горепосочените основни принципи и права също са признати или отразени в регионалните документи за правата на човека в националното конституционно, законово и общо право, както и в съдебните конвенции и традиции.

Коментар

Конвенция за защита на правата на човека и основните свободи

7. Член 6, параграф 1 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи от 1950 г. предвижда, *inter alia*, че:

„Всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на неговото дело

в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона“

Американска конвенция за правата на човека

8. Член 8, параграф 1 от Американската конвенция за правата на човека от 1969 г. предвижда, *inter alia*, че:

„Всяко лице има право на изслушване, с дължими гаранции и в разумен срок, от компетентен, независим и безпристрастен трибунал, предварително създаден от закона, в подкрепа на всяко обвинение от наказателно естество, отправено срещу него, или за определяне на неговите права и задължения от гражданско, трудово, фискално или друго естество.“

Африканска харта за правата на човека и народите

9. Член 7, параграф 1 от Африканската харта за правата на човека и народите от 1981 г. предвижда, че:

„Всяко лице има право каузата му да бъде изслушана. Това включва:

...

„(d) правото да бъде съдено в разумен срок от безпристрастен съд или правораздавателен орган.“

Член 26 от Африканската харта утвърждава, че:

„Държавите-страни по настоящата Харта, са длъжни да гарантират независимостта на съдилищата.“

Като взе предвид, че значението на компетентната, независима и безпристрастна съдебна власт за защитата на правата на човека се подчертава от факта, че прилагането на всички останали права в крайна сметка зависи от правилното правораздаване.

Като взе предвид, че компетентната, независима и безпристрастна съдебна система също е от съществено значение, ако съдилищата трябва да изпълняват своята роля в поддържането на конституционализма и върховенството на закона.

Коментар

Конституционализъм

10. Понятието конституционализъм е обяснено по следния начин:

„Идеята за конституционализъм включва предложението, че упражняването на държавна власт се ограничава от правила, , определящи процедурата, съгласно която трябва да се изпълняват законодателните и изпълнителните актове и определящи тяхното допустимо съдържание. Конституционализмът се превръща в жива реалност дотолкова, доколкото тези правила ограничават произвола на правото на преценка и всъщност се спазват от притежателите на политическа власт и дотолкова, доколкото в забранените зони, в които властта не може да нарушава, има значително място за наслада от индивидуалната свобода.“²

Върховенство на закона

11. Значението на независимата и безпристрастна съдебна система за поддържането на върховенството на закона е формулирано по този начин:

„Причината, поради която независимостта на съдебната власт е от такова обществено значение, е, че свободното общество съществува само докато се управлява от върховенството на закона... правилото, което обвързва управителите и управляваните безпристрастно и третиращи еднакво всички онези, които търсят неговите средства за правна защита или срещу които се търсят неговите средства за правна защита. Колкото и неясно да се възприема, колкото и да е неясна мисълта, в сърцата на всички мъже и жени има стремеж към върховенство на закона. Този стремеж зависи от компетентното и безпристрастно прилагане на правото от съдиите. За да се изпълни тази отговорност, от съществено значение е съдиите да бъдат и да се считат за независими. Свикнали сме с идеята, че независимостта на съдебната система включва независимост от това, което диктува изпълнителния орган - Правителството... Но модерните решения са толкова разнообразни и важни, че независимостта трябва да бъде предопределена от всяко влияние, което може да е склонно или да се смята за основателно склонно към желание за безпристрастност при вземането на решения. Независимостта на изпълнителния орган - Правителството е в центъра на представата, но вече не само независимостта е от значение.“³

² S. A. de Smith, *The New Commonwealth and its Constitutions* (Лондон, Стивънс, 1964 г.).

³ Сър Джерард Бренан, главен съдия на Австралия на тема „Съдебна независимост“ на Австралийската съдебна конференция, 2 ноември 1996 г., Канбера, налично на <http://www.hcourt.gov.au>.

Независима и безпристрастна съдебна система

12. Концепцията за независима и безпристрастна съдебна система вече е по-широкообхватна:

„Всяко споменаване на независимост на съдебната власт в крайна сметка трябва да предизвика въпроса: независима от какво? Най-очевидният отговор, разбира се, е независима от правителството. Считам, че е невъзможно да се мисли по какъвто и да е начин, че съдиите, в ролята си на вземащи решения, не трябва да бъдат независими от правителството. Те обаче следва да бъдат независими и от законодателния орган, освен в качеството му на законотворец. Съдиите не трябва да се отклоняват от изразяването на парламентарно мнение или да решават дела с оглед на или да спечелят парламентарно одобрение, или да избегнат парламентарно недоверие. Те трябва също така ясно да гарантират, че тяхната безпристрастност не е подкопана от никоя друга асоциация, независимо дали е професионална, търговска, лична или каквато и да е друга.“⁴

Като взе предвид, че общественото доверие в съдебната система и в моралния авторитет и почтеността на съдебната система е от първостепенно значение в съвременното демократично общество.

Коментар

Обществено доверие в съдебната система

13. Обществено доверие в независимостта на съдилищата, в почтеността на съдиите и в безпристрастността и ефективността на процесите е това, което поддържа съдебната система на страната. По наблюдения на съдия:

„Властта на съда... не притежаваше нито чантата, нито мечата... в крайна сметка се крепеше на устойчиво обществено доверие в моралната му санкция. Такова чувство трябва да се подхранва от пълното откъсване на съда, всъщност и видимо, от политическите заплитания и от въздържането от включването му сам по себе си в сблъсъка на политическите сили в политическите селища.“⁵

Като взе предвид, че е от съществено значение съдиите, индивидуално и колективно, да зачитат и уважават съдебната служба като обществено доверие и да се стремят да укрепват и поддържат доверието в съдебната система.

⁴ Лорд Бингам от Корнхил, лорд главен съдия на Англия относно „Независимост на съдебната власт“, Годишна лекция на Съвета за съдебни изследвания 1996 г., налична на <http://www.jsboard.co.uk>.

⁵ Съединени американски щати, *Бейкър срещу Кар*, Върховен съд на Съединените щати 369 САЩ 186 (1962 г.), за съдия Франкфуртер.

Коментар

Колективна отговорност

14. Съдията трябва да счита за свой дълг не само да спазва високи стандарти на поведение, но и да участва в колективното установяване, защитаването и поддържането на тези стандарти. Дори и само един случай на съдебно нарушение може непоправимо да навреди на моралния авторитет на съда.

Съдебните органи

15. Веднъж бяха отправени следните забележки от главен съдия към новоназначени съдии в неговата юрисдикция:

„Ролята на съдията е да служи на общността в основната роля на правораздаването в съответствие със закона. Вашата длъжност ви дава тази възможност и това е привилегия. Вашата длъжност изисква от вас да служите, и това е дълг. Без съмнение е имало редица други причини, лични и професионални, за приемане на назначението, но съдията няма да успее и няма да намери удовлетворение в задълженията си, освен ако не е налице непрекъснато осъзнаване на значението на обществената работа, която се извършва. Свобода, мир, ред и добро управление - най-важното в обществото, от което зависим, е крайният анализ на вярното изпълнение на съдебния дълг. Само когато общността има доверие в почтеността и капацитета на съдебната система, тя се управлява от върховенството на закона. Знаейки това, вие трябва да имате високо мнение за важността на вашата длъжност. Когато работата загуби своята новост, когато тежестта на делото наподобява тежестите на Сизиф, когато тиранията на запазените преценки бледнее, единствената трайно поддържаща мотивация да се стремите напред е осъзнаването, че това, което сте призовани да направите, е от съществено значение за обществото, в което живеете...

„Вие се присъединихте или се присъединявате към този елит - елит на услугите, а не на социалното величие - и вашето членство в него може да бъде източник на голямо лично удовлетворение и без малко гордост. Няма да забогатеете от възнаграждението, което ще получите; ще работите по-усилено и по-дълго от повечето си приятели в неюридическата сфера; всяка ваша дума и действие в съда, както и някои други думи и действия, ще бъдат отворени за публична критика и общественото мнение за съдебната система може да бъде ерозирано от атаки, които са неоправдани и без отговор. Но ако в края на деня споделите с колегите ми, които високо цените, че служите на обществото, като раздавате правосъдие съгласно закона, то ще имате живот,

изпълнен с

огромно удовлетворение. Бъдете с добро и благородно сърце, и всичко ще бъде наред.“⁶

Като взе предвид, че основната отговорност за насърчаването и поддържането на високи стандарти на съдебно поведение се носи от съдебната власт във всяка страна.

Коментар

Изготвяне на кодекс за съдебно поведение

16. Желателно е всеки кодекс за поведение или подобен израз на принципи за съдебната власт да бъде формулиран от самата съдебна система. Това би било в съответствие с принципа на независимост на съдебната власт и с разделението на властите. Например в много страни законодателната и изпълнителната власт регулират как се очаква да се държат техните членове и какви са техните етични задължения. Би било уместно съдебната система да направи същото. Ако съдебната власт не успее или пропусне да поеме отговорността да гарантира, че нейните членове поддържат високите стандарти на съдебно поведение, които се очакват от тях, общественото мнение и политическата целесъобразност могат да накарат другите два клона на управлението да се намесят. Когато това се случи, принципът на независимост на съдебната система, на който се основава и с който тя се крепи, вероятно ще бъде подкопан в някаква степен, може би сериозно.

И като взе предвид, че основните принципи на ООН за независимост на съдебната власт са предназначени да осигурят и насърчат независимостта на съдебната система и са насочени предимно към държавите.

Коментар

Основни принципи на ООН за независимост на съдебната власт

17. Основните принципи на Организацията на обединените нации за независимостта на съдебната власт бяха приети от Седмия конгрес на Организацията на обединените нации за предотвратяване на престъпността и третирането на нарушителите през септември 1985 г. в

⁶ Сър Джерард Бренан, главен съдия на Австралия, в обръщение към Националната програма за ориентиране към съдебната власт, Уолонгонг, Австралия, на 13 октомври 1996 г., налично на http://www.highcourt.gov.au/speeches/brennanj/brennanj_wollong.htm.

Милано, Италия, и одобрени от Общото събрание в Резолюция 40/32 от 29 ноември 1985 г. На следващия месец, в своята Резолюция 40/146 от 13 декември 1985 г. Общото събрание „приветства“ принципите и прикани правителствата „да ги спазват и да ги вземат предвид в рамките на своето национално законодателство и практика“. Основните принципи, които бяха „формулирани да подпомагат държавите членки в задачата им да гарантират и насърчават независимостта на съдебната власт“, са следните:

Независимост на съдебната власт

1. Независимостта на съдебната власт се гарантира от държавата и е заложен в Конституцията или законите на страната. Задължение на всички правителствени и други институции е да зачитат и съблюдают независимостта на съдебната система.
2. Съдебната власт решава въпросите пред нея безпристрастно, на базата на факти и в съответствие със закона, без ограничения, неправомерни влияния, подбуди, натиск, заплахи или намеса, пряка или непряка намеса от всякакви кръгове и по всякаква причина.
3. Съдебната власт е компетентна по всички въпроси от съдебен характер и има изключителни правомощия да решава дали даден въпрос, представен за нейното решение, е от нейната компетентност, както е определено в закона.
4. Не се допуска неуместна или неоправдана намеса в съдебния процес, нито съдебните решения на съдилищата подлежат на преразглеждане. Този принцип не засяга съдебния контрол или смекчаването или заместването от компетентните органи на наказанията, наложени от съдебната власт, в съответствие със закона.
5. Всеки има право да бъде съден от обикновени съдилища или правораздавателни органи, като се използват установените процедури. Не се създават правораздавателни органи, които не използват надлежно установените процедури на правния процес, за да изместят юрисдикцията, принадлежаща на обикновените съдилища или трибунали.
6. Принципът на независимост на съдебната власт дава право и изисква от съдебната власт да гарантира, че съдебните производства се провеждат справедливо и че правата на страните се зачитат.
7. Задължение на всяка държава членка е да осигури подходящи ресурси, които да позволят на съдебната система да изпълнява правилно функциите си.

Свобода на изразяване и свобода на сдружаване

8. В съответствие с Всеобщата декларация за правата на човека членовете на съдебната власт имат право, подобно на други граждани, на свобода
- на

изразяване, убеждение, сдружаване и събиране, при условие че при упражняването на тези права съдиите винаги се държат по начин, който запазва достойнството на тяхната длъжност и безпристрастността и независимостта на съдебната власт.

9. Съдиите могат да учредяват и да се присъединяват към асоциации на съдии или други организации, които да представляват техните интереси, да насърчават тяхното професионално обучение и да защитават тяхната съдебна независимост.

Квалификации, подбор и обучение

10. Лицата, избрани за съдебни служители, са почтени и способни лица с подходящо обучение или квалификация по право. Какъвто и да е метод за съдебен подбор следва предпазва от назначения по съдебен ред поради неподходящи мотиви. При избора на съдии не се допуска дискриминация срещу лице въз основа на раса, цвят на кожата, пол, религия, политическо или друго виждане, национален или социален произход, имущество, раждане или статут, освен ако изискването кандидатът за съдебна служба да е гражданин на съответната държава не се счита за дискриминационно.

Условия за заемане на позицията и мандат

11. Мандатът на съдиите, тяхната независимост, сигурност, адекватно възнаграждение, условия на трудов стаж, пенсии и пенсионна възраст се осигуряват по подходящ начин от закона.

12. Съдиите, независимо дали са назначени или избрани, имат гарантиран мандат до задължителната пенсионна възраст или до изтичането на техния мандат, когато такъв съществува.

13. Назначаването на съдиите, където съществува такава система, следва да се основава на обективни фактори, по-специално способност, почтеност и опит.

14. Възлагането на делата на съдии в съда, към който те принадлежат, е вътрешен въпрос на съдебната администрация.

Професионална тайна и имунитет

15. Съдебната власт е обвързана с професионалната тайна по отношение на разискванията и поверителната информация, придобита при изпълнение на задълженията, различни от публичните производства, и не е длъжна да дава показания по такива въпроси.

16. Без да се засяга каквато и да е дисциплинарна процедура или право на обжалване или на обезщетение от държавата в съответствие с националното

законодателство, съдиите следва да се ползват с личен имунитет срещу граждански искиове за парични обезщетения за неправомерни действия или бездействия при изпълнение на съдебните им функции.

Дисциплина, спиране и отстраняване

17. Обвинение или жалба, повдигнати срещу съдия в неговото съдебно и професионално качество, се разглеждат бързо и справедливо по подходяща процедура. Съдията има право на справедливо изслушване. На първоначален етап разглеждането на въпроса се пази в тайна, освен ако съдията не поиска друго.

18. Съдиите подлежат на спиране или отстраняване само поради неспособност или поведение, което ги прави негодни за изпълнение на задълженията им.

19. Всички дисциплинарни производства, производства по отстраняване или спиране се определят в съответствие с установените стандарти за съдебно поведение.

20. Решенията по дисциплинарни производства, производства по спиране или отстраняване следва да подлежат на независимо разглеждане. Този принцип не може да се прилага по отношение на решенията на най-висшия съд и на законодателния орган в производства по отстраняване или подобни производства.

Следните принципи имат за цел да установят стандарти за етичното поведение на съдиите. Те имат за цел да предоставят насоки на съдиите и да осигурят на съдебната власт рамка за регулиране на съдебното поведение. Те също така имат за цел да подпомагат членовете на изпълнителната и законодателната власт, както и адвокатите и обществеността като цяло, с цел по-добро разбиране и подкрепа на съдебната система. Тези принципи предполагат, че съдиите са отговорни за поведението си пред съответните институции, създадени с цел поддържане на съдебни стандарти, които сами по себе си са независими и безпристрастни, и имат за цел да допълват, а не да дерогират съществуващите правни норми и норми на поведение, които обвързват съдията.

Коментар

Основни и универсални ценности

18. Изложението за принципите, което следва и което се основава на шест основни и универсални ценности, заедно с изложенията за прилагането на всеки принцип, имат за цел да предоставят насоки на съдиите и

да се предостави на съдебната власт рамка за регулиране на съдебното поведение, било то чрез национален кодекс за поведение или друг механизъм. Изложенията относно прилагането на всеки принцип са предназначени да не бъдат от толкова общ характер, че да бъдат с малко насоки, нито толкова конкретни, че да не са от значение за многобройните и разнообразни въпроси, пред които е изправен съдията в ежедневието си. Възможно е обаче да се наложи да бъдат адаптирани към обстоятелствата на всяка юрисдикция.

Не всяко нарушение изисква дисциплинарни мерки.

19. Въпреки че принципите на съдебно поведение са предназначени да обвържат съдиите, те нямат за цел всяко предполагаемо нарушение да доведе до дисциплинарни действия. Не всеки пропуск на съдия да се съобрази с принципите е равнозначен на нарушение (или лошо поведение). Дали дисциплинарните действия са подходящи или не, може да зависи от други фактори, като сериозността на престъплението, дали има модел на неправилна дейност и ефекта от неправилната дейност върху други лица и върху съдебната система като цяло.

Разбиране за ролята на съдебната власт

20. Разбирането за ролята на съдебната власт в демократичните държави, особено разбирането, че задължението на съдията е да прилага закона по справедлив и равнопоставен начин, без да се обръща внимание на непредвидения социален или политически натиск, се различава значително в отделните държави, както и нивото на доверие в дейността на съдилищата. Ето защо адекватната информация за функциите на съдебната власт и нейната роля може да допринесе ефективно за по-доброто разбиране на съдилищата като крайъгълен камък на демократичните конституционни системи, както и на техните ограничения. Тези принципи имат за цел да подпомагат членовете на законодателната и изпълнителната власт, както и адвокатите, страните по делото и членовете на обществеността, за да се разбере по-добре естеството на съдебната служба, високите стандарти на поведение, които съдиите са длъжни да поддържат както в съда, така и извън него, и ограниченията, при които съдиите трябва да изпълняват функциите си.

Необходимост от стандарти за поведение

21. Необходимостта от определяне на подходящи за съдебната служба стандарти на поведение е обяснена от съдия по следния начин:

„Никой не се съмнява, че от съдиите се очаква да се държат по определени стандарти както в съда, така и извън него. Дали това са просто очаквания за доброволно благоприличие, което трябва да се упражнява на лично ниво, или са очаквания, че определен стандарт на поведение трябва да се спазва от

конкретна професионална група в интерес на себе си и на общността? Тъй като това е основен въпрос, е необходимо да се направят някои елементарни забележки.

„Ние съставяваме определена група в общността. Представяваме избрана част от почтена професия. Натоварени сме, ден след ден, с упражняването на съществена власт. Това упражняване има драматични последици върху живота и съдбата на тези, които идват при нас. Гражданите не могат да бъдат сигурни, че те или съдбата им един ден няма да зависи от нашата преценка. Те няма да искат такава власт да бъде преразпределена към някой, чиято честност, способност или лични стандарти са съмнителни. За да продължи правовата система такава, каквато я познаваме, е необходимо да има стандарти на поведение, както в съда, така и извън него, които са предназначени да поддържат доверието в тези очаквания.“⁷

⁷ Дж. Б. Томас, *Съдебна етика в Австралия* (Сидни, Law Book Company, 1988 г.).

Принцип 1: Независимост

Принцип на действие

Независимостта на съдебната власт е предпоставка за върховенството на закона и основна гаранция за справедлив процес. Поради това съдията поддържа и онагледява независимостта на съдебната власт както по отношение на нейните индивидуални, така и по отношение на институционалните аспекти.

Коментар

Не привилегия, а отговорност, прикрепена към съдебните органи.

22. Независимостта на съдебната власт не е привилегия или прерогатив на отделния съдия. Това е отговорност, наложена на всеки съдия, която му дава възможност да решава спора честно и безпристрастно въз основа на закона и доказателствата, без външен натиск или влияние и без страх от намеса на когото и да било. В основата на принципа на независимост на съдебната власт е пълната свобода на съдията да разглежда и решава делата, които се разглеждат пред съда; никой външен, независимо дали става въпрос за правителство, група за натиск, физическо лице или дори друг съдия, не трябва да се намесва или да се опитва да се намесва в начина, по който съдията води дело и взема решение.⁸

⁸ *P. ф. Ворьогар*, Върховен съд на Канада, [1987] LRC (Конст.), 180 при 188, за главен съдия Диксън.

Индивидуална и институционална независимост

23. Независимостта на съдебната власт се отнася както до индивидуалната, така и до институционалната независимост, необходима за вземането на решения. Следователно независимостта на съдебната власт е както умствена нагласа, така и набор от институционални и оперативни договорености. Първата всъщност е загрижена за независимостта на съдията; а последната - за определянето на взаимоотношенията между съдебната система и другите, по-специално другите управленски клонове, така че да се гарантира както реалната независимост, така и нейната проява. Отделният съдия може да притежава това състояние на духа, но ако съдът, който той или тя председателства, не е независим от другите клонове на правителството, не може да се каже, че съдията е независим⁹.

Независимост, разграничена от безпристрастност

24. Концепциите за независимост и безпристрастност са много тясно свързани, но все пак отделни и разграничени. Безпристрастността се отнася до състояние на духа или отношението на съда по отношение на въпросите и страните в конкретен случай. Думата „безпристрастен“ означава липсата на пристрастност, действителна или възприемана. Думата „независимост“ отразява или олицетворява традиционната конституционна ценност на независимостта. По този начин означава не само състояние на духа или отношение при действителното упражняване на съдебни функции, но и статут или отношение към другите, по-специално към изпълнителната власт на правителството, което почива на обективни условия или гаранции.

Съдиите не трябва да бъдат длъжници правителството на деня.

25. Приемането на конституционни прокламации за независимост на съдебната власт не създава автоматично и не поддържа независима съдебна система. Независимостта на съдебната власт трябва да бъде призната и уважавана и от трите клона на управлението. По-специално съдебната власт трябва да знае, че съдиите не са длъжници на правителството на деня.

„Те виждат, че правителствата идват като вода и си отиват с вятъра. Те не дължат лоялност към министрите, дори и временната лоялност, която дължат държавните служители... Съдиите също са лъвове под трона, но това място е заето в техните очи не от премиера, а от закона и тяхната концепция за обществен интерес. На този закон и на тази концепция те дължат вяност. В това се крие тяхната сила и тяхната слабост, тяхната стойност и тяхната заплаха.“¹⁰

⁹ *Valente c/y Кралицата*, Върховен съд на Канада, [1985 г.] 2 S.C.R. 673.

¹⁰ Дж. А. Г. Грифит, *The Politics of the Judiciary* (Политиците и съдебната власт), 3-то изд. (Лондон, Фонтана Прес, 1985 г.).

По наблюдения на съдия по време на Втората световна война:

„В тази страна, на фона на сблъсъка на оръжията, законите не мълчат. Те могат да бъдат променени, но говорят същия език във войната, както и в мира. Това винаги е било един от стълбовете на свободата, един от принципите на свободата, за които в последно време се борим, че съдиите не зачитат личността и стоят между субекта и всеки опит за посегателство върху свободата му от страна на изпълнителната власт, внимават, за да видят, дали всяко принудително действие е оправдано от закона.“¹¹

Условия за независимост на съдебната власт

26. За да се установи дали съдебната власт може да се счита за независима от другите клонове на управлението, обикновено се вземат предвид, наред с други неща, начинът на назначаване на членовете, техният мандат, условията на тяхната служба, наличието на гаранции срещу външен натиск, както и дали съдът изглежда независим.¹² Трите минимални условия за независимост на съдебната власт са:

(a) **Сигурност на мандата:** това е правоотношение, независимо дали доживотно, до навършване на пенсионна възраст, или за определен срок, което е защитено от намеса на изпълнителния или друг орган по назначаването по собствено усмотрение или по произволен начин;

(b) **Финансова сигурност:** това е право на заплата и пенсия, които са установени със закон и които не подлежат на произволна намеса от страна на изпълнителната власт по начин, който би могъл да засегне независимостта на съдебната власт. В рамките на това изискване обаче Правителствата могат да запазят правото си да изготвят специфични планове за възнаграждения, които са подходящи за различните видове съдилища. Следователно различни схеми могат също така да удовлетворят изискването за финансова сигурност, при условие че същността на условието е защитена;

(c) **Институционална независимост:** това означава, че независимостта на съдебната власт включва „независимост по отношение на административните въпроси, които са пряко свързани с упражняването на съдебната функция“. Външната сила не трябва да бъде в състояние да се намесва по въпроси, които са пряко и непосредствено свързани с функцията по произнасяне, например назначаване на съдии,¹³ заседания на съда и съдебни листи. Въпреки че трябва да има някакви институционални отношения между съдебната и изпълнителната власт, такива отношения не трябва да пречат на свободата на съдебната власт при

¹¹ *Ливърсидж срещу Андерсън*, [1942 г.] AC 206 при 244, за лорд Аткин.

¹² *Лангбордж срещу Швеция*, Европейски съд по правата на човека, (1989) 12 EHRR 416.

¹³ В *Кралицата срещу Лайянедж*, (1962 г.) 64 N.L.R. 313 Върховният съд на Цейлон постанови, че закон, който упълномощава министъра на правосъдието да назначава съдии за разглеждане на конкретно дело, е *ultra vires* на Конституцията, тъй като пречи на

упражняването на съдебните правомощия, предоставени на съдебната власт.

произнасяне по индивидуални спорове и в отстояване на правото и ценностите на Конституцията 14.

Кандидатура

- 1.1 Съдията упражнява съдебната функция независимо от преценката на съдията на фактите и в съответствие с добросъвестното разбиране на закона, без каквито и да било външни влияния, подбуди, натиск, заплахи или намеса, пряка или непряка намеса от всякакви кръгове и по всякаква причина.**

Коментар

Външните влияния не трябва да влияят на преценката

27. Доверието в съдебната система е подкопано, ако се приеме, че вземането на решения вътре в нея е обект на неподходящи външни въздействия. От съществено значение за независимостта на съдебната власт и за поддържането на доверието на обществото в съдебната система е изпълнителната власт, законодателната власт и съдията да не създават впечатление, че решенията на съдията могат да бъдат повлияни от такива въздействия. Разнообразието от въздействия, на които един съдия може да бъде подложен, е безкрайно. Задължение на съдията е да прилага закона така, както той или тя го разбира, въз основа на своята преценка на фактите, безпристрастно и без оглед на вероятността окончателното решение да бъде популярно или не. Например, в отговор на твърдението, че южноафриканското общество не счита смъртната присъда за тежки случаи на убийство за жестока, нечовешка или унизителна форма на наказание, председателят на Конституционния съд на Южна Африка заяви:¹⁵

„Въпросът пред нас обаче не е какво смятат мнозинството от южноафриканците смятат за правилна присъда. Въпросът е дали Конституцията позволява присъдата. Общественото мнение може да има някакво отношение към въпроса, но не замества задължението на съдилищата да тълкуват Конституцията и да спазват безпристрастно нейните разпоредби. Ако общественото мнение трябва да бъде решаващо, нямаше да има нужда от конституционно решение... Съдът не може да си позволи да бъде отклонен от задължението си да действа като независим

¹⁴ *Valente c/y Кралицата*, Върховен съд на Канада, [1985 г.] 2 S.C.R. 673.

¹⁵ *С. срещу Маквануане*, Конституционен съд на Южна Африка, 1995 г. (3) S.A. 391, за Часкълсън.

арбитър на Конституцията, като прави избор въз основа на това, че ще получи благосклонно отношение от обществото.“

Съдията трябва да действа независимо от общественото одобрение или критика.

28. Делото може да предизвика обществени спорове с широка медийна публичност и съдията може да се окаже в това, което може да се опише като околото на бурята. Понякога тежестта на публичността може да насочи значително към желан резултат. При упражняването на съдебната функция обаче съдията трябва да има имунитет срещу последиците от тази публичност. Съдията не трябва да се съобразява с това дали законите, които трябва да се прилагат, или адвокатите пред съда, са популярни или непопулярни сред обществеността, медиите, правителствените служители или собствените приятели или семейството на съдията. Съдията не трябва да се поддава на партийни интереси, обществен шум или страх от критика. Независимостта на съдебната власт обхваща независимост от всички форми на външно влияние.

Всеки опит да се повлияе на съдебно решение трябва да бъде отхвърлен

29. Всички опити да се повлияе на съда трябва да се правят публично в съдебната зала и само от страни по спора или техни защитници. Понякога съдията може да бъде подложен на усилия от страна на други лица извън съда да повлияят на решенията му по стоящи пред съда въпроси. Независимо дали източникът е министерски, политически, официален, журналистически, семеен или друг, всички тези усилия трябва да бъдат категорично отхвърлени. Тези заплахи за независимостта на съдебната власт понякога могат да бъдат под формата на фини опити да се повлияе на начина, по който съдията трябва да подходи към дадено дело, или да носят по някакъв начин полза на съдията. Всеки такъв външен опит, пряк или косвен, да се повлияе на съдията, трябва да бъде отхвърлен. В някои случаи, особено ако опитите се повтарят при отхвърляне, съдията следва да докладва за опитите на съответните органи. Съдията не трябва да позволява семейни, социални или политически отношения да влияят на съдебни решения.

Определяне на това, какво представлява неправомерно влияние

30. Може да е трудно да се определи какво представлява неправомерно влияние. При намирането на подходящ баланс между например необходимостта от защита на съдебния процес срещу изкривяване и натиск, независимо дали от политически, медийни или други източници, и интересите на открито обсъждане на въпроси от обществен интерес в обществения живот и в свободната преса, съдията трябва да приеме, че той или тя е публична личност и че не трябва да бъде с твърде податлив или твърде крехък характер. Критикуването на заемащите публични длъжности е често срещано в една демокрация. В рамките, определени от закона, съдиите не трябва да очакват имунитет срещу критика на техните решения, мотиви и водене на дела.

1.2 Съдията е независим по отношение на обществото като цяло и по отношение на конкретните страни по спора, който той трябва да отсъди.

Коментар

Пълната изолация не е нито възможна, нито полезна

31. Колко независим от обществото се очаква да бъде един съдия? Призиванието на съдия някога беше описано като „нещо като свещеничество“.¹⁶ Друг съдия пише, че „главният съдия отива в манастир и се придържа само съдебната си работа“.¹⁷ Такива ограничения днес може да се считат за твърде изискващи, въпреки че режимът, наложен на един съдия, вероятно е „монашески в много от качествата си“.¹⁸ Въпреки че от съдията се изисква да поддържа форма на живот и поведение, по-сурова и ограничена от тази на другите хора, би било неоснователно да се очаква той или тя да се оттегли изцяло от обществения живот в изцяло личен живот, съсредоточен върху дома, семейството и приятелите. Пълната изолация на съдия от общността, в която живее, не е нито възможна, нито полезна.

Необходим е контакт с обществеността

32. Ако съдията не бъде херметически запечатан в дома си след работно време, то той ще бъде изложен на сили за формиране на мнение и дори може да формира мнение в резултат на общуване с приятели, колеги и медии. В действителност познаването на обществеността е от съществено значение за доброто правораздаване. Съдията не е просто обогатен от познанието на реалния свят; природата на съвременното право изисква съдията да „живее, диша, мисли и участва в мненията в този свят“.¹⁹ Днес функцията на съдията се простира отвъд разрешаването на спорове. Все по-често съдията е призован да разглежда общи въпроси за социалните ценности и правата на човека, да решава спорни морални въпроси и да прави това във все по-плюралистични общества. Съдия, който е без

¹⁶ Лорд Хейлшам, лорд канцлер на Англия, цитиран в А.Р.В. Амерасингхе, *Съдебна етика и отговорности* (Шри Ланка, Vishvalekha Publishers, 2002 г.).

¹⁷ Уилям Х. Тафт, главен съдия на Върховния съд на САЩ, цитиран в Дейвид Ууд, *Съдебна етика: Документ за обсъждане* (Виктория, Австралийски институт за съдебна администрация, 1996 г.).

¹⁸ Съдия Майкъл Д. Кърби, съдия от Върховния съд на Австралия, цитиран в Ууд, *op. cit.*

¹⁹ Съединени американски щати, Върховен съд на Уисконсин, Консултативен комитет за съдебно поведение, *Становище* 1998 -10R.

връзка, няма как да бъде ефективен; Нито личното развитие на съдията, нито общественият интерес ще бъдат добре обслужени, ако съдията е неправомерно изолиран от общността, на която той или тя служи. Правните стандарти често изискват прилагането на теста на разумния човек. Съдебното установяване на фактите, което е важна част от работата на съдията, изисква оценка на доказателствата в светлината на здравия разум и опит. Следователно съдията следва, доколкото това е в съответствие със специалната му роля, да поддържа тесен контакт с общността.

Етичната дилема

33. Етичната дилема е обобщена много сбито:²⁰

„Може ли да се очаква съдебните служители, от една страна, да бъдат пропити с или да са развили до висока степен качества като тактичност, смирение, решителност, чувствителност, здрав разум и интелектуална строгост, без, от друга страна, да изглеждат отчуждени, потиснати, механични, педантични, без хумор или самодоволни? Със сигурност, заемането едновременно на ролята на образцовия и тази на обикновения гражданин изглежда като невъзможна двойна роля. Поведение, което някои приветстват като гражданско и учтиво, други ще заклеят като твърдо и формално. Обратно, това, което някои осъждат като недостойно поведение, показващо липса на уважение към съдебната власт, други ще аплодират съдебните служители, че притежават чувство за хумор и способност да не се вземат твърде насериозно.“

Оливър Уендъл Холмс може би е изпреварил времето си, когато посъветва съдиите да „споделят страстта и действието на [своето] време с опасността да бъдат съдени, че не са живели“.

Пример за добра практика

34. Начинът, по който един съдия следва да отговори на исканията на обществеността като цяло, е пример за това в следните насоки, които бяха препоръчани от консултативен комитет за съдебно поведение в юрисдикция, в която съдиите често се свързват с членове на групи със специален интерес за заседания в камарите:²¹

(a) Не е задължително съдията да приема искане за частно заседание;

²⁰ Ууд, *op. cit.*

²¹ Съединени американски щати, Върховен съд на Уисконсин, Консултативен комитет за съдебно поведение, *Становище 1998 -13.*

(b) Съдията би бил посъветван да се поинтересува относно целта на заседанието, преди да реши дали да уважи искането;

(c) Съдията може да обмисли дали срещата трябва да включва членове на прокуратурата и адвокатите на защитата. Често исканата среща включва въпроси от наказателния клон на съда (напр. представители на „Майки срещу шофиране в нетрезво състояние“);

(d) Искането от групата със специален интерес следва да бъде в писмена форма, така че да не може да възникне недоразумение, а съдията следва да потвърди заседанието и основните правила за обсъждане в писмена форма;

(e) Абсолютната забрана за ex parte съобщения по конкретни случаи трябва да се спазва и трябва да бъде изяснена на заявителя преди началото на срещата;

(f) Съдията може да прецени дали по време на срещата да не присъства съдебен репортер. Това би предотвратило всяко бъдещо недоразумение по отношение на случилото се по време на срещата. Това също така ще защити съдията от неудобство, ако той или тя са били цитирани погрешно по-късно.

Доверието на обществото е от съществено значение

35. Независимостта на съдебната власт предполага пълна безпристрастност от страна на съдията. Когато се произнася за страните, съдията трябва да бъде без всякаква връзка, склонност или пристрастие, което засяга - или може да се разглежда като засягащо - неговата или нейната способност да се произнася самостоятелно. В тази връзка независимостта на съдебната власт е разработка на основния принцип, че „никой човек не може да бъде съдия по собственото си дело“. Този принцип има отражение не само за страните по конкретен случай, но и за тези, които са замесени в какъвто и да е спор, за това, че обществото като цяло трябва да може да се довери на съдебната система.

1.3 Съдията трябва не само да е свободен от неподходящи връзки и влияние от страна на изпълнителната и законодателната власт, но и да изглежда свободен от тях пред разумния наблюдател.

Коментар

Разделяне на правомощия или функции 11

36. В основата на концепцията за независимост на съдебната власт е теорията за разделението на властите: че съдебната система, която е един от трите основни и равнопоставени стълба в съвременните демократични държави, трябва да функционира независимо от законодателната и изпълнителната власт. Връзката между

трите клона на управлението трябва да бъде такава, почиваща на взаимно уважение, като всеки от тях да признава и уважава правилната роля на другите. Това е необходимо, защото съдебната система има важна роля и функции по отношение на другите два клона. Тя гарантира, че Правителството и администрацията се отчитат за своите действия, а по отношение на законодателството участва в гарантирането на прилагането на надлежно влезлите в сила закони и, в по-голяма или по-малка степен, че те са в съответствие с националната конституция и, когато е целесъобразно, с регионалните и международните договори, които са част от общинското право. За да изпълни своята роля в това отношение и за да гарантира напълно свободно и неограничено упражняване на своята независима правна преценка, съдебната власт не трябва да има неподходящи връзки и влияния от страна на другите клонове на управлението. Следователно независимостта служи като гаранция за безпристрастност.

Обществено възприемане на независимостта на съдебната власт

37. Важно е съдебната система да се възприема като независима и тестът за независимост включва това възприемане. То е възприятие за това, дали дадено съдилище се ползва със съществените обективни условия или гаранции за независимост на съдебната власт, а не възприятие за това, как ще действа на практика, независимо дали се ползва с такива условия или гаранции. Лице, което желае да оспори независимостта на съдилище, не е необходимо да доказва действителна липса на независимост, въпреки че това, ако бъде доказано, би било решаващо за предизвикателството. Вместо това тестът за тази цел е същият като този за определяне дали вземащият решения е предубеден. Въпросът е дали разумен наблюдател ще (или в някои юрисдикции „може да“) възприеме съдилището като независимо. Въпреки че независимостта на съдебната власт е статут или взаимоотношение, основани на обективни условия или гаранции, както и състояние на духа или отношение при действителното упражняване на съдебни функции, тестът за независимост е дали съдилището може основателно да се възприема като независимо.

Някои примери за неподходящи връзки и влияние

38. По-долу са дадени някои примери за „неподходящи връзки и влияние“ от изпълнителната и законодателната власт, определени от съдилища или консултативни комисии по съдебна етика. Те се предлагат като насоки. Във всеки случай резултатът зависи от всички обстоятелства по случая, проверени в зависимост от това как биха могли да бъдат разглеждани от разумния наблюдател:

(a) В случай че законодателят писмено уведоми съдията за интереса си от името на избирателя по бързо и справедливо дело за развод и попечителство, съдията може да отговори с

просто уведомяване на законодателя лично или, за предпочитане, чрез представител - че принципите на съдебно поведение му забраняват да получава, обмисля или отговаря на такова съобщение. Обхватът на забраната включва отговор на запитване на законодателя относно статута на делото или датата, на която може да бъде постановено решение, тъй като за тази цел се създава впечатлението, че законодателят е в състояние да повлияе на съдията да ускори вземането на решение и по този начин да получи преференциално разглеждане на съдебен спор ²².

(b) Не е в съответствие с принципа за независимост на съдебната власт един съдия да приема, по време на дълъг период на отпуск, работа на пълно работно време като създател на политики на високо равнище в изпълнителната или законодателната власт (например като специален съветник по въпроси, свързани с реформа в областта на правораздаването). Движението напред-назад между изпълнителните и законодателните постове на високо равнище и съдебната власт насърчава размиването на функциите, което идеята за разделение на властите възнамерява да избегне. Това размиване вероятно ще засегне възприятието на съдията и възприятието на длъжностните лица, с които работи, по отношение на независимостта му. Дори и да не е така, такава услуга ще се отрази неблагоприятно на общественото възприятие за независимостта на съдилищата от изпълнителната и законодателната власт. Тази заетост е различна от тази на съдия на длъжност в изпълнителната или законодателната власт, преди да стане съдия и работи на тези позиции след напускането на съдебната длъжност. В тези случаи процедурите по назначаване и подаване на оставка осигуряват ясна линия на разграничаване за съдията и за наблюдателите на съдебната система между работата в един клон и работата в друг ²³;

(c) Когато съпругът на съдията е действащ политик, съдията трябва да остане разграничен в достатъчна степен от поведението на членовете на неговото семейство, за да гарантира, че обществеността не възприема съдията като подкрепящ политически кандидат. Когато съпругът/съпругата може да присъства на политически събирания, съдията не може да го придружава. Такива събирания не трябва да се провеждат в дома на съдията. Ако съпругът/съпругата настоява за провеждането на такива събития в дома на съдията, то той трябва да предприеме всички разумни мерки, за да се разграничи от събитията, включително като избегне да бъде видян от участниците в събитията и, ако е необходимо, като напусне помещенията за времето на събитията. Всички политически вноски, направени от съпруга/съпругата, трябва да бъдат направени от името на съпруга/съпругата, с отделно поддържани средства, а не, например, от съвместна сметка със съдията. Трябва да се отбележи, че подобни дейности не повишават обществения имидж на съдилищата или на правораздаването.²⁴ От друга страна, в такъв случай, присъствието на съдията със

²² Съединени американски щати, Консултативен комитет по съдебна етика на Общността на Вирджиния, *Становище 2000 -7*.

²³ Съединени американски щати, Комисия по съдебна етика на Масачузетс, *Становище 2000 -15*.

²⁴ Съединени американски щати, Комисия по съдебна етика на Масачузетс, *Становище 1998 -4*.

съпруга/съпругата си с чисто церемониална функция, например откриването на парламента или приемането на гостуващ държавен глава, не може да бъде неправилно, в зависимост от обстоятелствата;

(d) Министър на правосъдието, който присъжда или препоръчва присъждане на чест на съдия за неговата или нейната съдебна дейност, нарушава принципа на независимост на съдебната власт. Признаването по преценка на съдийската работа от изпълнителната власт без същественото участие на съдебната власт в момент, когато лицето все още функционира като съдия, застрашава независимостта на съдебната власт.²⁵ От друга страна, присъждането на гражданска награда на съдия от или по препоръка на орган, създаден като независим от правителството на деня, не може да се счита за неподходящо в зависимост от обстоятелствата;

(e) Изпълнителната власт да плаща на съдия „премия“ (т.е. конкретен стимул) във връзка с правораздаването е несъвместимо с принципа на независимостта на съдебната власт;²⁶

(f) Когато съдът декларира, че тълкуването на международни договори попада извън обхвата на неговите съдебни функции и търси мнението на министъра на външните работи на своята страна по въпроса, а след това пристъпва към съответно произнасяне, съдът е сезирал представител на изпълнителната власт за решаване на правен проблем. Фактът, че министърът е участвал в изхода на съдебното производство по начин, който е от решаващо значение и не подлежи на обжалване от страните, означава, че делото не е било разгледано от независим съд с пълна компетентност²⁷.

1.4 При изпълнението на съдебните си задължения съдията е независим от колегите си по отношение на решенията, които е длъжен да взема самостоятелно.

Коментар

Съдията трябва да бъде независим от другите съдии.

39. Задачата за отсъждане предполага мярка за автономия, която включва само съвестта на съдията.²⁸ Следователно, независимостта на съдебната власт изисква не само

²⁵ Решение на Конституционния съд на Унгария от 18 октомври 1994 г., дело № 45/1994, (1994 г.) 3 *Бюлетин по конституционно дело*, 240.

²⁶ Решение на Конституционния съд на Литва от 6 декември 1995 г., дело № 3/1995, (1995 г.) 3 *Бюлетин по конституционно дело*, 323.

²⁷ *Бомартен срещу Франция*, Европейски съд по правата на човека (1984 г.) 19 EHRR 485.

²⁸ Роджър Перо, „Ролята на Върховния съд в гарантирането на единно

независимостта на съдебната власт като институция по отношение на другите клонове на правителството; освен това тя изисква съдиите да бъдат независими един от друг. С други думи, независимостта на съдебната власт зависи не само от свободата от неправомерно външно влияние, но и от свободата от неправомерно влияние, което може да дойде от действията или нагласите на други съдии. Въпреки че понякога съдията може да сметне за полезно да приеме съвет на колега на хипотетична основа, вземането на съдебни решения е отговорност на отделния съдия, включително на всеки съдия, заседаващ в колегиален апелативен съд.

Йерархичната организация на съдебната власт е без значение.

40. При изпълнение на функциите си съдията не е ничий служител. Той или тя е служител на закона и отговаря само пред него и пред съвестта си, която съдията е длъжен да следва постоянно. Като аксиома се приема, че, освен от система за обжалване, съдията, който решава делото, не може да действа по разпореждане или указание на трето лице във или извън съдебната власт. Всяка йерархична организация на съдебната власт и всяка разлика в степента или ранга по никакъв начин не нарушават правото на съдията да произнася решението свободно, без външни съображения или влияния.

Съдията не е длъжен да докладва по същество по дадено дело

41. Отговорността пред когото и да било, по-специално пред този, който може да бъде ошетен от действията на съдията, е несъвместима с независимостта на съдебната система. Освен по съдебен ред или други законосъобразно предвидени процедури, съдията не е длъжен да докладва по същество по дадено дело, дори и на други членове на съдебната власт. Ако дадено решение е толкова некомпетентно, че да докаже дисциплинарно престъпление, в този много отдалечен пример съдията не би „докладвал“, а би отговорил на обвинение или на официално разследване, извършено в съответствие със закона.

Надлежното разглеждане на даден случай има предимство пред производителността

42. Системите за проверка на съдилищата в държавите, в които те съществуват, не следва да се отнасят до основателността или точността на конкретни решения и не следва да водят до това, съдия, на основание ефективност, да поставя в по-благоприятно положение производителността спрямо правилното изпълнение на неговата роля, която трябва да доведе до внимателно обмислено решение във всеки случай в съответствие с правото и основателността на делото.

1.5 Съдията насърчава и поддържа гаранции за изпълнението на съдебните задължения, за да поддържа и укрепва институционалната и оперативната независимост на съдебната власт .

Коментар

Трябва да се устоява на опитите за подкопаване на независимостта на съдебната власт.

43. Съдията следва да бъде бдителен с оглед на всякакви опити за подкопаване на неговата институционална или оперативна независимост. Въпреки че трябва да се внимава да не се омаловажава независимостта на съдебната власт, като се призовава за безразборното ѝ противопоставяне на всяка предложена промяна в институционалните договорености, засягаща съдебната система, един съдия следва да бъде твърд защитник на собствената си независимост.

Трябва да се насърчава обществената осведоменост за независимостта на съдебната власт.

44. Съдията трябва да е наясно, че не всеки е запознат с тези понятия и тяхното въздействие върху съдебните отговорности. По този начин публичното образование по отношение на съдебната система и независимостта на съдебната власт се превръща във важна функция както на Правителството и неговите институции, така и на самата съдебна система, тъй като неразбирането може да подкопае общественото доверие в съдебната система. Обществото може да не получи напълно балансирано виждане за принципа на независимост на съдебната власт от медиите, което може да го представи неправилно като защита на съдиите от разглеждане и обществен дебат относно техните действия. Ето защо съдията следва, с оглед на собствения интерес, да се възползва от подходящите възможности, за да помогне на обществеността да разбере основното значение на независимостта на съдебната власт.

1.6 Съдията следва да демонстрира и насърчава високи стандарти на съдебно поведение, за да укрепи общественото доверие в съдебната система, което е от основно значение за запазването на независимостта на съдебната власт.

Коментар

Необходим е висок стандарт на съдебно поведение, за да се запази общественото доверие

45. Публичното приемане и подкрепа на съдебните решения зависи от общественото доверие в почтеността и независимостта на съдията. То, от своя страна, зависи от това съдията да поддържа висок стандарт на поведение в съда. Поради това съдията следва да демонстрира и насърчава висок стандарт на съдебно поведение като елемент за гарантиране на независимостта на съдебната власт.

Минимални изисквания за справедлив съдебен процес

46. Този висок стандарт на съдебно поведение изисква спазването на минималните гаранции за справедлив процес. Например съдията трябва да приеме, че дадена страна има право:²⁹

(a) на адекватно уведомяване за естеството и целта на производството;

(b) на адекватна възможност за подготовка на дело;

(c) да представи аргументи и доказателства и да срещне противоположни аргументи и доказателства, в писмена или устна форма, или и двете;

(d) да се консултира и да се представлява от адвокат или други квалифицирани лица по негов избор по време на всички етапи на производството;

(e) да се консултира с устен преводач на всички етапи от производството, ако не може да разбере или не говори езика, използван в съда;

(f) неговите права или задължения да бъдат засегнати само от решение, основано единствено на доказателства, които са известни на страните в публичното производство;

(g) да вземе решение без неоправдано забавяне. Заинтересованите страни следва да бъдат уведомени по подходящ начин за решението и за мотивите за него; и

(h) да обжалва или иска отпуск, за да обжалва решенията пред по-висш съдебен съд, освен по отношение на окончателния апелативен съд.

Лишаването от свобода трябва да бъде в съответствие със закона.

47. Съдията не следва да лишава дадено лице от свобода, освен на основания и в съответствие с установените от закона процедури. Съответно следва да бъде издадена съдебна заповед за лишаване на дадено лице от свобода

²⁹ Вж. проекта на орган на ООН за принципите на правото на справедлив съдебен процес и правна защита (E/CN.4/Sub.2/1994/24, приложение II).

не трябва да се издава без обективна оценка на нейната необходимост и основателност. По същия начин задържането, постановено недобросъвестно или защото съответният закон не е приложен правилно, е своеволно. Същото важи и за съдебен процес, проведен без обективна оценка на съответните доказателства.

Правата на обвиняемите

48. Член 14, параграф 1 от Международния пакт за граждански и политически права определя правото на справедлив процес. Той приема, че „всички лица“ са „равни“ пред съдилищата и имат право на „справедливо и публично изслушване“ при определянето на каквото и да е „наказателно обвинение“ или на „права и задължения по съдебен иск“ от „компетентен, независим и безпристрастен“ съд, „поставен със закон“³⁰.

49. Член 14, параграфи 2 -7 и член 15 от Международния пакт съдържат следните специфични приложения на наказателното производство и общия принцип за справедлив процес, посочен в член 14, параграф 1 от Пакта. Те се прилагат на всички етапи на наказателното производство, включително на предварителния процес, ако има такъв, на съдебното производство и на всички етапи на самия процес. Това обаче са минимални гаранции, чието спазване невинаги е достатъчно, за да се гарантира справедливо изслушване:

(a) правото на лицето да се счита за невинно до доказване на противното в съответствие със закона;

(b) правото да не бъде съдено отново за престъпление, за което вече е било осъдено или оправдано;

(c) правото да бъде незабавно и в подробности информирано за характера и причината за обвинението срещу него на разбираем за него език;

(d) правото да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита;

(e) правото да общува със защитник по свой избор;

(f) правото да бъде съдено без неоправдано забавяне;

(g) правото да бъде съдено в негово присъствие;

(h) правото да се защитава лично или чрез правна помощ по свой избор; да бъде информирано, ако няма правна помощ, за това право;

³⁰ За официално тълкуване на ICCPR 14, вж. Комитет по правата на човека, Общ коментар 13 (1984 г.). Скоро се очаква преразгледан и по-обширен общ коментар. За сравнителен анализ на съдебната практика относно правото на справедлив съдебен процес вж. Нихал Джаявикрама, *Съдебното прилагане на правото в областта на правата на човека: Национална, регионална и международна юриспруденция* (Cambridge University Press, 2002 г.), стр. 478 -594.

(i) правото на правна помощ, предоставена му, във всеки случай, когато това се изисква от интересите на правосъдието, и без заплащане от негова страна във всеки такъв случай, ако лицето не разполага с достатъчно средства, за да я заплати;

(j) правото да участва в разпита или да изисква разпит на свидетелите на обвинението;

(k) правото да изисква призоваването и разпитът на свидетелите на защитата да се извършват при същите условия, както на свидетелите на обвинението;

(l) правото да ползва безплатно помощта на устен преводач, ако не разбира или не говори езика, използван в съда.

(m) правото да не бъде принуждавано да свидетелства срещу себе си или да признае вината си;

(n) правото на непълнолетно лице по процедура, която отчита неговата възраст и възможността за насърчаване на неговото възстановяване;

(o) правото да не бъде осъдено за действие или бездействие, което в момента на неговото извършване не е било определено като престъпление според националното или международното право.

(p) правото на публично оповестено съдебно решение;

(q) правото на лице, осъдено за престъпление, установяването на виновността му и присъдата му да бъдат преразглеждани от или обжалвани пред висшестоящ съд.

Права, свързани с присъдата

50. Членове 6 (параграф 5), 7, 14 (параграф 7) и 15 от Международния пакт за граждански и политически права приемат следните права на осъдени лица:

(a) правото да не може да бъде налагано на лице наказание, по-тежко от това, което е било предвидено за съответното престъпление в момента, когато то е било извършено.

(b) правото да не бъде наказвано отново за престъпление, за което вече е било осъдено или оправдано;

(c) правото да не бъде подлагани на жестоко, нечовешко или унижително наказание;

(d) В държавите, които все още не са отменили смъртното наказание, правото на лицето да не бъде осъдено на смърт, ако е под 18-годишна възраст, а след това само за най-тежките престъпления, и ако е предвидено от закона, който е в сила към момента на извършване на престъплението.

Принцип 2: Безпристрастност

Принцип на действие

Безпристрастността е от съществено значение за правилното упражняване на съдебната власт. Тя се отнася не само до самото решение, но и до процеса, чрез който се взема решението.

Коментар

Независимостта е необходимо условие за безпристрастност.

51. Независимостта и безпристрастността са отделни и различни ценности. Въпреки това те са свързани като взаимно подсилващи се атрибути на съдебната служба. Независимостта е необходимото условие за безпристрастност и е предпоставка за постигане на безпристрастност. Съдията може да бъде независим, но не и безпристрастен (за всеки конкретен случай), но съдия, който не е независим, по дефиниция не може да бъде безпристрастен (на институционална основа)³¹.

Възприятие на безпристрастността

52. Безпристрастността е основното качество, което се изисква от съдията, и основният атрибут на съдебната власт. Безпристрастността трябва да съществува както като факт, така и

³¹ Справка: Закон за териториалния съд (NWT), Върховен съд на северозападните територии, Канада (1997 г.) D.L.R. (4) 132 при 146, за съдия Вертес.

като основателно възприятие. Ако пристрастността бъде разумно възприета, това възприятие вероятно ще остави чувство на недоволство и несправедливост, като по този начин ще разруши доверието в съдебната система. Възприятието за безпристрастност се измерва със стандарта на разумен наблюдател. Възприятието, че съдията не е безпристрастен, може да възникне по редица начини, например чрез възприемане на конфликт на интереси, поведение на съдията в съда или на неговите връзки и дейности извън съда.

Изисквания на безпристрастност

53. Европейският съд по правата на човека обясни, че има два аспекта на изискването за безпристрастност. Първо, съдилището трябва да бъде субективно безпристрастно, т.е. никой негов член не трябва да има каквито и да е лични предразсъдъци или пристрастия. Личната безпристрастност следва по презумпция, освен ако няма доказателства за обратното. На второ място, съдилището трябва да бъде безпристрастно от обективна гледна точка, т.е. трябва да предлага достатъчно гаранции така, че да се изключи всякакво основателно съмнение в това отношение.³² При този тест трябва да се определи дали, независимо от личното поведение на съдията, има установими факти, които могат да породят съмнения относно неговата безпристрастност. В това отношение дори външният вид е важен. Това, което е заложено, е доверието, което съдилищата в едно демократично общество вдъхват в обществото, включително в обвиняемия. Следователно всеки съдия, за когото основателно може да се счита, че не е безпристрастен, следва да се оттегли.³³

Задържане на обвиняемия

54. При определяне на това, дали има основателна причина за страх, че определен съдия по наказателно дело не е безпристрастен, позицията на обвиняемия е важна, но не решаваща. Решаващо е дали разумен наблюдател, представляващ обществото, намира този страх за обективно оправдан.

Кандидатура

2.1 Съдията изпълнява съдебните си задължения без предубеждения, пристрастия или предразсъдъци.

³² *Грегъри срещу Обединеното кралство*, Европейски съд по правата на човека, (1997 г.) 25 EHRR 577.

³³ *Кастийо Алгар срещу Испания*, Европейски съд по правата на човека, (1998 г.) 30 EHRR 827.

Коментар

Усещането за пристрастие подкопава общественото доверие

55. Ако един съдия изглежда пристрастен, общественото доверие в съдебната система е подкопано. Следователно съдията трябва да избягва всяка дейност, която предполага, че неговото решение може да бъде повлияно от външни фактори, като например лични отношения със страна или интерес към изхода на делото.

Опасение за наличие на пристрастие

56. Безпристрастността се отнася не само до действителното отсъствие на пристрастия и предразсъдъци, но и до усещането за тяхното отсъствие. Този двоен аспект е уловен в често повтаряните думи, че справедливостта трябва не само да се извърши, но и явно да се види, че се извършва.³⁴ Обикновено се приема тестват дали разумен наблюдател, разглеждащ въпроса реално и практически, би получил (или би могъл да получи) опасения за липса на безпристрастност в съдията. Дали е налице опасение за наличие на пристрастие трябва да се прецени от гледна точка на разумен наблюдател.

Значение на „пристрастие или предразсъдъци“

57. Пристрастията или предразсъдъците се определят като наклоняване, склонност, влечение или предразположение към една или друга страна на конкретен аргумент. В приложението си към съдебните производства това представлява предразположение за решаване на въпрос или причина по начин, който не оставя съдебния ум напълно отворен за отсъждане. Предубеденост е условие или състояние на ума, отношение или гледна точка, която оказва влияние на или е фактор в преценката и води до това, съдия да не е в състояние да упражнява функциите си безпристрастно в конкретен случай.³⁵ Все пак това не може да бъде посочено, без да се вземе предвид точното естество на пристрастието. Ако например един съдия е склонен да отстоява основните права на човека, освен ако законът ясно и валидно изисква различен курс, това няма да доведе до основателно възприемане на пристрастията, забранена от закона.

³⁴ *Р. срещу съдебните власти в Съсекс, ex parte Маккарти*, [1924 г.] 1 К.В. 256 при 259 за началник за главен

съдия Лорд Хюарт; and *Джонсън срещу Джонсън*, (2000 г.) 201 CLR 488 при 502.

³⁵ *Р. срещу Бертрам*, [1989 г.] ОВ № 2133 (QL), цитиран от съдия Кори в *Р. срещу С.*, Върховен съд на Канада, [1997 г.] 3 S.C.R. 484, ал. 106.

Прояви на пристрастие или предразсъдъци

58. Пристрастията могат да се проявят или устно, или физически. Някои примери са епитети, обиди, унижителни прякори, негативни стереотипи, опит за хумор въз основа на стереотипи (свързани с пол, култура или раса, например), заплашителни, смущаващи или враждебни действия, които предполагат връзка между раса или националност и престъпление, и ирелевантни препратки към лични характеристики. Пристрастията или предразсъдъците могат да се проявяват и чрез езика на тялото, външния вид или поведението в съда или извън него. Физическото ни поведение може да е признак на недоверие към свидетел, като по този начин неправомерно влияем на съдебните заседатели. Изражението на лицето може да издаде проява на пристрастие към страните или адвокатите в производството, съдебните заседатели, медиите и други. Пристрастията или предразсъдъците могат да бъдат насочени срещу страна, свидетел или адвокат.

Злоупотребата с правомощията за санкциониране на неуважение е проява на пристрастие или предразсъдъци

59. Юрисдикцията за санкциониране на неуважение, където съществува, позволява на съдията да контролира съдебната зала и да поддържа благоприятие. Тъй като се налагат наказания, които имат наказателноправен характер и действие, това следва да се използва като крайна мярка само по правно валидни причини и при стриктно спазване на процедурните изисквания. Това е правомощие, която трябва да се използва изключително предпазливо и много внимателно. Злоупотребата с правомощията за санкциониране на неуважение е проява на пристрастие. Това може да се случи, когато съдията е загубил контрол над собственото си самообладание и се опитва да уреди лични сметки, особено заради отношения към страна, адвокат или свидетел, с които съдията е бил въввлечен в личен конфликт.

Какво не може да представлява пристрастие или предразсъдъци

60. Личните ценности, философията или убежденията на съдията по отношение на закона не могат да представляват пристрастие. Фактът, че един съдия има общо мнение по правен или социален въпрос, пряко свързан със случая, не отстранява съдията от председателстване.³⁶ Становището, което е приемливо, следва да се разграничи от пристрастието, което е неприемливо. Казано е, че „доказателството, че съзнанието на съдията е *tabula rasa* (чиста дъска) би било доказателство за липса на квалификация, а не за липса на пристрастност“.³⁷ Съдебните решения или коментарите по доказателствата, направени в хода на производството, също не попадат в обхвата на забраната, освен ако съдията изглежда предубеден и вече не разглежда всички доказателства.

³⁶ Вж. Джефри М. Шаман, Стивън Любет и Джеймс Дж. Алфини, *Съдебно поведение и етика*, 3-то издание. (Шарлътсвил, Вирджиния, The Michie Company, 2000 г.).

³⁷ *Леърд срещу Тейтъм*, Върховен съд на САЩ (1972 г.) 409 САЩ 824.

- 2.2 Съдията гарантира, че неговото поведение, както в съда, така и извън него, поддържа и засилва доверието на обществеността, на юридическата професия и на адвокатите в безпристрастността му и в тази на съдебната власт.**

Коментар

Съдията трябва да поддържа добър баланс

61. Съдията е длъжен да гарантира, че съдебните производства се провеждат организирано и ефикасно и че не се злоупотребява със съдебния процес. За постигането на тази цел е необходима подходяща мярка за твърдост. Съдията трябва да намери точен баланс, от който се очаква както да проведе процеса ефективно, така и да избегне създаването в съзнанието на разумен наблюдател на впечатление за липса на безпристрастност. Всяко действие, което според разумния наблюдател би породило или би могло да породи основателно подозрение за липса на безпристрастност при изпълнението на съдебните функции, следва да се избягва. Там, където се създават такива впечатления, те засягат не само съдебните заседатели, но и общественото доверие в съдебната система като цяло.

Поведение, което трябва да се избягва в съда

62. Очакванията на страните по спора са големи. Някои бързо ще усетят пристрастие съвсем неоправдано, когато дадено решение не е в тяхна полза. Следователно, трябва да се положат всички усилия, за да се гарантира, че разумните основания за такова възприемане са избегнати или сведени до минимум. Съдията трябва да бъде нащрек така, че да избегне поведение, което може да се възприеме като израз на пристрастие или предразсъдъци. Неоснователни порицания на защитници, обидни и неподходящи забележки по отношение на страни по спора и свидетели, изявления, доказващи предразсъдъци и невъздържано и нетърпеливо поведение, могат да разрушат проявата на безпристрастност и трябва да се избягват.

Следва да се избягва постоянна намеса в провеждането на съдебния процес.

63. Съдията има право да задава въпроси за изясняване на проблеми, но ако постоянно се намесва и на практика поеме воденето на гражданско дело или ролята на прокуратурата по наказателно дело и използва резултатите от собствения си разпит, за да стигне до заключение в решението по делото, то той става едновременно застъпник, свидетел и съдия, а страната по спора не получава справедлив процес.

Трябва да се избягват ex parte комуникации

64. Принципът на безпристрастност като цяло забранява личните комуникации между съдията и която и да е от страните или техните законни представители, свидетели или съдебни заседатели. Ако съдът получи такова лично съобщение, е важно той да гарантира, че другите заинтересовани страни са напълно и своевременно информирани и че е отбелязано по съответен начин в съдебният протокол.

Поведение, което трябва да се избягва извън съда

65. Извън съда съдията също следва да избягва съзнателното използване на думи или поведение, които основателно биха могли да породят усещане за липса на безпристрастност. Всичко – от сдружения или бизнес интереси на съдията до забележки, които той или тя може да приеме само като безобидни закачки – може да влоши възприятието за безпристрастност на съдията. Всяка партийна политическа дейност и сдружаване следва да се прекратят при встъпване в длъжност. Партийната политическа дейност или извънсъдебните изявления по въпроси на партийен обществен спор от съдия могат да подкопаят безпристрастността и да доведат до публично обръкване относно естеството на отношенията между съдебната власт, от една страна, и изпълнителната и законодателната власт, от друга. По дефиниция партийните действия и изявления включват съдия в публичния избор на едната страна на дебата пред другата. Възприятието за пристрастност ще бъде засилено, ако, както е почти неизбежно, дейността на съдията привлече критика или опровержение. Накратко, съдия, който използва привилегированата платформа на съдебната власт, за да влезе на партийно-политическата арена, излага на риск общественото доверие в безпристрастността на съдебната система. Има някои изключения. Те включват коментари от съдия, по подходящ повод, в защита на съдебната институция, или разясняване на конкретни правни въпроси или решения на общността или на специализирана аудитория, или защита на основните права на човека и върховенството на закона. Въпреки това, дори и в такива случаи, съдията трябва да внимава и да избягва, доколкото е възможно, въвличането в противоречия, които разумно могат да се разглеждат като политически пристрастия. Съдията служи на всички хора, независимо от политическите или социалните гледни точки. Затова съдията трябва да се стреми да поддържа доверието на всички хора, доколкото това е разумно възможно.

2.3 Доколкото това е основателно, съдията се държи така, че да сведе до минимум случаите, в които ще бъде необходимо той да бъде отстранен от изслушване или вземане на решение по делото.

Коментар

Честите отводи следва да се избягват

66. Съдията трябва да бъде на разположение, за да решава въпросите, които се разглеждат от съда. Въпреки това, за да се защитят правата на участниците в съдебни спорове и да се запази общественото доверие в целостта на съдебната система, ще има случаи, в които е необходимо дисквалифициране. От друга страна, честото дисквалифициране може да доведе до обществено недоволство спрямо системата и лично спрямо съдията и да създаде неоправдани проблеми на колегите на съдията. Страните по съдебен спор могат да останат с впечатлението, че могат да изберат кой съдия да гледа делото им, а това би било нежелателно. Следователно съдията следва да организира своите лични и бизнес дела по начин, който свежда до минимум възможността за конфликт със съдебните задължения.

Конфликт на интереси

67. Потенциалът за конфликт на интереси възниква, когато личните интереси на съдията (или на негови близки) противоречат на задължението на съдията да се произнася безпристрастно. Съдебната безпристрастност засяга както фактическата безпристрастност, така и безпристрастността при възприемането на разумен наблюдател. По съдебни дела тестът за конфликт на интереси трябва да включва както действителните конфликти между собствените интереси на съдията и задължението за безпристрастно съдебно решение, така и обстоятелствата, при които разумен наблюдател би счел (или би могъл да счете) за конфликт. Например, въпреки че членовете на семейството на съдията имат пълното право да бъдат политически активни, съдията трябва да приеме, че политическите дейности на близки членове на семейството могат, дори да е погрешно, да повлияят неблагоприятно възприемане на общественото за неговата безпристрастност.

Задължение за намаляване на конфликтите на интереси, произтичащи от финансови дейности

68. По същия начин съдията не трябва да позволява финансовите му дейности да се намесват в задълженията му да се произнася предварително по делата, които се разглеждат от съда. Въпреки че някои отстранявания са неизбежни, съдията трябва да намали ненужните конфликти на интереси, които възникват, когато съдията запазва финансовите си интереси в организации и други образувания, които редовно се явяват в съда, като се откаже от такива интереси. Например само притежаването на един процент или по-малко от наличните акции в публично притежавано предприятие обикновено се счита за интерес *de minimis*, който не изисква отстраняване на съдия по дело, свързано с това дружество. Но често въпросът за отвода включва няколко съображения, всяко от които може да изисква отстраняване. Ациите, притежавани от съдия, могат да бъдат от такова значение за него или нея, независимо от *de minimis* стойността им, когато се разглеждат в светлината

размера на корпорацията, че отводът да е оправдан. По същия начин съдията следва да е наясно, че обществеността може да разглежда собствеността върху акции като интерес, който да е повод за дисквалифициране. Независимо от това съдията не следва да използва очевидно акциите *de minimis* като средство за избягване на процеси. Ако съдията често се оттегля поради собственост върху акции, той трябва да се откаже от тези акции.³⁸

Задължение за ограничаване на дейността на членовете на семейството

69. Съдията не трябва да насърчава членовете на семейството си да се занимават с дейности, които основателно биха могли да изглеждат като ползващи се от съдебната позиция на съдията. Това е необходимо, за да се избегне внушението за експлоатация на длъжността или фаворизиране и да се сведе до минимум потенциалът за дисквалификация.

2.4 Съдията не може съзнателно, докато производството е при него или може да се появи при него, да прави каквито и да било коментари, за които основателно може да се очаква, че ще повлияят на изхода от такова производство или ще нарушат явната справедливост на процеса. Съдията също така не може да прави никакви публични коментари или други, които биха могли да засегнат справедливия процес по отношение на което и да е лице или проблем.

Коментар

Кога производството е „при съдия“?

70. Производството остава при съдия до приключване на въззивния процес. Би могло също така да се счита, че производството е при съдията, когато има основание да се смята, че може да се заведе дело; например, когато се разследва престъпление, но все още не са повдигнати обвинения, когато някой е бил арестуван, но все още не е бил обвинен, или когато репутацията на дадено лице е била поставена под въпрос и има вероятност за производството за клевета, но такова все още не е започнало.

Пример за неправилно изявление

71. Съобщение от съдия, че той или тя се е съгласил/а да осъди на затвор всички нарушители, осъдени за конкретно престъпление (без да прави разлика

³⁸ Консултативен комитет по съдебна етика на общността Вирджиния, *Становище 2000 -5*; и *Ебнер срещу официален попечител в несъстоятелност*, Върховен съд на Австралия, [2001 г.] 2 LRC 369, (2000) 205 CLR 337.

между първо и следващо престъпление) в зависимост от обстоятелствата обикновено би дало право на подсъдимия да изиска отстраняване на съдия на основание, че той или тя е обявил/а определено становище за правилното наказание за престъплението, за което подсъдимият е обвинен. Това също така важи и когато съдията заяви, че продължителността на присъдата ще бъде оставена на преценката на председателстващия съдия и ще зависи от фактите и приложимото право към това престъпление. Съобщението би изглеждало неправилно, тъй като предполага, че съдиите са повлияни от общественения шум или страх от публична критика. Също така би било недопустимо публично да се коментира висящо производство.³⁹

Допустими изявления

72. Тази забрана не се отнася до публични изявления, направени в хода на служебните задължения на съдията да обясни съдебните процедури или по време на научно представяне, направено за обучение на други лица по правни въпроси. Също така не забранява на съдията да коментира производства, по които съдията е страна по спора в лично качество. В производствата по съдебен контрол, при които е страна по спора в качеството си на длъжностно лице, обаче, съдията не следва да коментира извън протокола.

Кореспонденция със страните по спора

73. Ако след приключване на делото съдията получи писма или други форми на комуникация от разочаровани страни по спора или други, критикуващи решението или решенията, взети от колеги, съдията не следва да влиза в спорна кореспонденция с авторите на такива съобщения.

Медийна критика

74. Функцията и правото на медиите е да събират и предават информация на обществеността и да коментират правораздаването, включително по дела преди, по време на и след процеса, без да се нарушава презумпцията за невинност. Отклонение от този принцип следва да има само при обстоятелствата, предвидени в Международния пакт за граждански и политически права. Ако медиите или заинтересованите членове на обществеността критикуват решение, съдията трябва да се въздържа от отговор на такива критики, като пише до пресата или прави случайни коментари за такива критики, когато седи на пейката. Съдията следва да изразява становището си само чрез мотивите си за съдебни решения по разглеждани дела. Като цяло е неподходящо съдията публично да защитава съдебни съображения.

³⁹ Консултативен комитет по Кодекса за съдебно поведение, Ню Мексико, *Съдебно консултативно становище 1991 -2*.

Погрешно съобщаване от страна на медиите

75. Ако медиите направят погрешно съобщаване по отношение на съдебно производство или съдебно решение и съдия счита, че грешката следва да бъде поправена, регистраторът може да издаде прессъобщение, в което да изложи фактическата позиция или да предприеме стъпки за извършването на подходяща корекция.

Отношения с медиите

76. Въпреки че не е изрично посочено в параграф 2.4 от Принципите от Бангалор, въпросът за отношенията с медиите е от значение. Могат да бъдат идентифицирани, три възможни аспекта на безпокойство, а именно:

(a) Първият е използването на медиите (в съда или извън него) за популяризиране на публичния имидж и кариера на съдията или за справяне с възможната реакция на медиите на определено решение. Ако съдия позволи да бъде повлиян в каквато и да е посока от медиите, почти сигурно ще наруши параграф 1.1 от Принципите от Бангалор, както и други параграфи, включително 2.1, 2.2, 3.1, 3.2 и 4.1;

(b) Вторият аспект е свързан с контакта на съдията с медиите извън съда. В повечето юрисдикции медиите получават информация от съдебните досиета и документите, които им се предоставят, както и от публичния характер на съдебните производства. В някои държави (по-специално в случаите, когато съдебните преписки са секретни) съществува система, чрез която определен съдия във всеки съд е натоварен да информира медиите за действителната позиция, свързана с конкретен случай. Освен предоставянето на информация от този характер, всяко изказване на съдия извън съда по негови или по дела при други съдии обикновено би било неподходящо;

(c) Третият аспект се отнася до коментари, дори в академична статия, относно решението на съдията или на друг съдия. Това обикновено би било допустимо само ако коментарът е по чисто правен въпрос от общ интерес, решен или разгледан в конкретен случай. Конвенциите за обсъждане на минали решения в чисто академичен контекст обаче изглежда претърпяват промени. Различните съдии имат различни възгледи по въпроса и абсолютни правила не могат да бъдат определени. Най-общо казано, основателно е съдиите да не влизат в ненужни спорове относно предишни решения, особено когато споровете могат да се разглеждат като опит за добавяне на причини към тези, посочени в публикуваното решение на съдията.

2.5 Съдията си прави отвод от участие в производство, в което не е в състояние да се произнесе безпристрастно по въпроса или в което на един разумен наблюдател може да изглежда, че съдията не е в състояние да се произнесе безпристрастно по въпроса.

Коментар

Разумният наблюдател

77. Според Проектодокумента от Бангалор това е „основателно, справедливо и информирано лице“, което „може да повярва“, че съдията не е в състояние да реши въпроса безпристрастно. Формулировката в Принципите от Бангалор - „на разумен наблюдател може да изглежда“ - беше договорена на срещата в Хага през ноември 2002 г. въз основа на това, че „разумен наблюдател“ би бил както справедлив, така и информиран.

„Човек не може да бъде съдия по собствен случай“

78. Основният принцип е, че човек не може да бъде съдия по собствения си случай. Този принцип, разработен от съдилищата, има две много сходни, но не идентични последици. Първо, той може да се прилага буквално: ако даден съдия в действителност е страна по съдебния процес или има икономически интерес от резултата от него, тогава той или тя действително е съдия по свой собствен случай. Това е достатъчно основание за отвод. Второ, принципът може да се прилага и в случаите, когато съдия не е страна по делото и няма икономически интерес от резултата от него, но се държи по такъв начин, че да породя подозрение, че той или тя не е безпристрастен, например чрез приятелство със страна. Този втори случай не е строго погледнато прилагане на принципа, че човек не трябва да бъде съдия по свой собствен случай, тъй като реалното или предполагаемо пристрастие на съдията обикновено не е от полза за него или нея, а за друго лице.⁴⁰

Неуместност на съгласието на страните

79. Дори ако страните се съгласят съдия, за който се смята, че той или тя трябва да бъде отстранен, то това не е основание за съдията да продължи да председателства делото. Това е така, защото обществото също има интерес от явно безпристрастното правораздаване. Въпреки това в повечето държави страните имат право да се освободят официално от всякакви въпроси, свързани с безпристрастността. Подобно освобождаване, ако е надлежно информирано, ще премахне възражението срещу оповестената основа за потенциално отстраняване.

⁴⁰ *Ex parte Pinochet Ugarte (№ 2)*, Камарата на лордовете, Обединено кралство, [1999 г.] 1 LRC 1.

Кога съдиите трябва да оповестяват

80. Съдията следва да оповести писмено и да покани страните да представят становища в два случая. Първо, ако съдията има съмнения за това, дали има основателни причини за отстраняване. Второ, ако възникне неочакван проблем малко преди или по време на производството. В искането на съдията за представяне на становища трябва да се подчертае, че не се търси съгласието на страните или техните защитници, а съдействие по въпроса дали съществуват спорни основания за отвод и дали, например, при обстоятелствата, се прилага доктрината за необходимост. Ако има реални основания за съмнение, то това съмнение обикновено следва да бъде решено в полза на отвод.

Основателно опасение за наличие на пристрастие

81. Общоприетият критерий за отстраняване е основателното опасение за наличие на пристрастие. Приложени са различни формули, за да се определи дали има опасение за наличие на пристрастие или предубеждения. Те варират от „висока вероятност“ за наличие на пристрастие до „реална вероятност“, „съществена възможност“ и „основателно подозрение“ за наличие на пристрастие. Опасение за наличие на пристрастие трябва да бъде в разумни граници, да се проверява от разумни, справедливи и информирани лица, които се отнасят към въпроса и получават необходимата информация. Тестът е „какво би направил такъв човек, разглеждайки въпроса реално и практически - и след като е обмислил въпроса - в заключение? Дали такъв човек би си помислил, че е по-вероятно съдията, съзнателно или несъзнателно, да не отсъди справедливо?“⁴¹ Хипотетичният разумен наблюдател на поведението на съдията е постулиран, за да се подчертае, че тестът е обективен, основан е на необходимостта от обществено доверие в съдебната система и не се основава единствено на оценката от други съдии на капацитета или работата на колега.

82. Върховният съд на Канада е констатирал⁴², че определянето на това, дали съдията ще вземе предвид предразсъдъците като тема, рядко е проблем. Разбира се, там, където това може да бъде установено, то неизбежно ще доведе до отстраняване на съдията. Но повечето аргументи за отстраняване обикновено започват с потвърждение от всички страни, че няма действително пристрастие и

⁴¹ *Locabail (UK) Ltd. срещу Bayfield Properties* [2000 г.] QB 451, [2000] 3 LRC 482; *Re: Лекарства и свързани класове стоки (№ 2)* [2001 г.] 1 WLR 700; *Портър срещу Магий* [2002 г.] 2 AC 357; *Уеб срещу Кралицата* (1994 г.) 181 CLR 41; *Newfoundland Phone Co. срещу Нюфаундленд (Съвет на комисарите по комунални услуги)* [1992 г.] 89 D.L.R. (4) 289; *P. срещу Гоз* [1993 г.] AC 646; и *P. срещу магистрати от Боу Стрийт, Ex parte Пиночет (№ 2)* [2001 г.] 1 AC 119.

⁴² *Wewaykum Indian Band срещу Канада*, Върховен съд на Канада, [2004 г.] 2 LRC 692, за главен съдия Маклаклин.

се преминава към разглеждане на основателно опасение за наличие на пристрастие. Понякога това се изразява формално, просто защото една от страните, макар да подозира действително пристрастие, не може да го докаже и следователно се задоволява да представи основателното опасение за наличие на пристрастие, което е по-лесно да се установи. Тъй като двете предложения вървят ръка за ръка, за да се разбере какво се разбира под основателно опасение за наличие на пристрастие, би било полезно да се обмисли какво означава това, че отстраняването не се аргументира на базата на действително наличие на пристрастие. Да се каже, че няма „действително наличие на пристрастие“ може да означава три неща: че действителното наличие на пристрастие не е необходимо да бъде установено, защото основателното опасение за наличие на пристрастие може да се разглежда като заместващо го; че неоснователното опасение за наличие на пристрастие може да съществува дори когато съдията действа добросъвестно; или че наличието или отсъствието на действително наличие на пристрастие не е уместният въпрос.

83. Първо, когато страните казват, че няма действително наличие на пристрастие от страна на съдията, те могат да имат предвид, че настоящият стандарт за отстраняване не изисква от тях да го докажат. В този смисъл „основателното опасение за наличие на пристрастие“ може да се разглежда като заместител на действителното наличие на пристрастие, при допускане, че може да бъде неоснователно или нереалистично да се изискват такъв вид доказателства. Очевидно е невъзможно да се определи точното състояние на ума на съдията, по-специално защото законът не отговаря на разпита на съдията за външни влияния, засягащи неговия ум, и защото политиката на закона е да се защитят страните по спора, които могат да се освободят от по-малката тежест на показване на реална опасност от пристрастие, без да се изисква от тях да покажат, че такова пристрастие действително съществува.

84. Второ, когато страните казват, че няма действително наличие на пристрастие от страна на съдията, те могат да приемат, че съдията действа добросъвестно и не е съзнателно пристрастен. Пристрастието е или може да бъде несъзнателно и съдията може честно да каже, че той или тя всъщност не е пристрастен/пристрастна и не позволява неговият или нейният интерес да засегне ума му/и, докато, въпреки това, го прави несъзнателно.

85. И накрая, когато страните приемат, че няма действително наличие на пристрастие, те може би предполагат, че търсенето на реално пристрастие просто не е уместният въпрос. Те разчитат на афоризма, че „справедливостта не само трябва да се въздаде, но и трябва явно и несъмнено да се види, че е въздадена“. Казано по друг начин, в случаите, когато се твърди, че е налице отстраняване, уместният въпрос не е дали съдията наистина е бил, съзнателно или несъзнателно, пристрастен, а дали правилно информиран и разумен човек би си помислил, че е. В този смисъл основателното опасение за наличие на пристрастие не е просто заместител на неналични доказателства или доказателствено средство за установяване на вероятността от несъзнателно пристрастие, а проява на по-широка загриженост за образа на правосъдието, а именно първостепенният обществен интерес, който да има доверие в почтеността на съдебната система.

86. От трите основания за обективния стандарт за основателно опасение за наличие на пристрастие, последното е най-строгото за съдебната система,

защото това опровергава възможността, че правосъдието може да не бъде видно да бъде въздадено, дори когато това е несъмнено направено. С други думи, то предвижда възможността съдията да бъде напълно безпристрастен при обстоятелства, които все пак създават основателно опасение за наличие на пристрастие, което изисква отстраняването на съдията. Но дори когато принципът се разбира в тези условия, критерият за отстраняване все още се крие в душевното състояние на съдията, макар и гледано от обективната гледна точка на разумния човек. От разумния човек се иска да си представи душевното състояние на съдията при тези обстоятелства. В този смисъл често заявяваната идея, че „трябва да се види, че справедливостта е въздадена“, не може да бъде отделена от стандарта за основателно опасение за наличие на пристрастие.

Съдията не трябва да бъде неоправдано чувствителен, когато се иска отвод

87. Съдията не следва да бъде неоправдано чувствителен и не следва да разглежда молбата за отвод като лична обида. Ако съдията приеме отвода като лична обида, преценката му вероятно ще се замъгли от емоции. Ако съдията открито предаде това възмущение на страните, резултатът най-вероятно ще бъде подклаждане на подозрението на жалбоподателя. Когато са налице твърдения за основателно подозрение за пристрастност, съдията е загрижен най-вече за възприятията на лицето, което иска отвод. Също толкова важно е съдията да гарантира, че правосъдието се разглежда като справедливо, което е основен принцип на правото и обществената политика. Поради това съдията следва да проведе съдебния процес така, че свободомислието, безпристрастността и справедливостта да са ясни за всички засегнати от съдебния процес и неговия резултат, по-специално за жалбоподателя. Следователно съдия, за който се иска отвод, следва да има предвид, че това, което се изисква, по-специално при разглеждането на молбата за отвод, е явна безпристрастност.⁴³

Предишните политически пристрастия не могат да бъдат основание за отстраняване

88. Всички отговорности и интереси, които съдията може да е имал в хода на кариерата си преди назначаването си в съдебната власт, могат да бъдат взети предвид при оценяването на неговата безпристрастност. В държавите, в които съдиите са привлечени от частната адвокатска професия, е вероятно съдията да е заемал длъжност или назначение, в които може да е изразявал публично определени гледни точки или да е действал в полза на определени страни или интереси. Това със сигурност ще бъде така, ако е участвал в политическия живот. Опитът извън упражняването на съдебна власт, независимо дали в политиката или в каквато и да е друга дейност, може основателно да се разглежда като повишаване на качеството на съдебната власт, а не като възпрепятстване. Но трябва да се признае и приеме, че от съдията се очаква да остави

⁴³ Коул срещу Кълинан и др., Апелативен съд на Лесото, [2004 г.] 1 LRC 550.

настрана политическите пристрастия или партийните интереси, когато положи клетва пред съда и се ангажира да изпълнява съдебните си задължения с независимост и безпристрастност. Това трябва да бъде едно от съображенията, които следва да бъдат преценени от основателно, справедливо и информирано лице, когато се решава дали е налице основателно опасение за наличие на пристрастие или не.⁴⁴

Неуместни основания

89. Религията, етническият или националният произход, полът, възрастта, класата, средствата или сексуалната ориентация на съдията обикновено не могат да представляват солидна основа за възражение. Обикновено възражението не може да бъде основано на социален, образователен, служебен или трудов произход на съдията; на членство на съдията в социални, спортни или благотворителни организации; на предишни съдебни решения; или на извънучилищни изказвания. Тези общи забележки обаче зависят от обстоятелствата по конкретния случай и от делото при съдията.

Приятелство, враждебност и други съотносими основания за отстраняване

90. В зависимост от обстоятелствата може да се счита, че е налице основателно опасение за наличие на пристрастие в следните случаи:

(a) Ако има лично приятелство или неприязън между съдията и всеки член на обществеността, участващ в делото;

(b) Ако съдията има близки познанства с който и да е член на обществеността, участващ в делото, по-специално ако доверието в това лице може да бъде от съществено значение по отношение на изхода на делото;

(c) Ако в случай, в който съдията трябва да определи дадено лице като достоверен източник, той е отхвърлил доказателствата на това лице в предишно дело така открито, че да хвърли съмнение върху способността си да подхожда към доказателствата, свързани с това лице с отворено съзнание при последващ случай;

(d) Ако съдията е изразил мнение, по-специално в хода на съдебното заседание, по който и да е въпрос с такива силни и непремерени думи, че това да предизвика основателни съмнения относно способността на съдията да разглежда въпроса с обективно съдебно съзнание; или

(e) Ако по някаква друга причина са налице реални основания за съмнение относно способността на съдията да пренебрегва външни съображения, предразсъдъци и предпочитания, както и способността на съдията да се произнесе обективно по въпросите.

⁴⁴ *Пантън срещу министъра на финансите*, частен съвет по жалба на Апелативния съд на Ямайка, [2001 г.] 5 LRC 132; и *Картийнери срещу общността на Австралия*, Висш съд на Австралия, (1998 г.) 156 ALR 300.

При равни други обстоятелства, колкото повече време е изминало от събитието, за което се твърди, че е довело до опасност от наличие на пристрастие, толкова по-слаби са основанията за възражението.⁴⁵

Предложенията за последваща съдебна заетост могат да доведат до отстраняване на съдията

91. Свързани въпроси, изискващи сходни подходи, могат да възникнат във връзка с опит за установяване на контакти с действащ съдия за последваща съдебна заетост. Такива опити за установяване на контакти могат да бъдат дойдат от адвокатски кантори или потенциални работодатели, от частния сектор или от правителството. Съществува риск личният интерес и задължение на съдията да изглеждат в конфликт в очите на разумни, справедливи и информирани лица, които разглеждат въпроса. Съдията трябва да разгледа тези опити за установяване на контакт в тази светлина, особено след като поведението на бивши съдии често засяга общественото възприятие за съдебната система, която продължава да работи след като съдията е напуснал.

Такива производства включват, но не се ограничават до, случаи, в които:

2.5.1 Съдията действително е пристрастен или има предразсъдъци по отношение на страна или лична информация за спорни доказателствени факти, свързани с производството.

Коментар

Действително наличие на пристрастия или предразсъдъци

92. Действителното наличие на пристрастие трябва да бъде лично и насочено към една от страните, самостоятелно или като представител на група. За да бъде отстранен съдията поради наличие на пристрастие, трябва да има обективно доказателство, че той не може да председателства безпристрастно: един разумен наблюдател, знаейки всички обстоятелства, би се усъмнил в безпристрастността на съдията?

Лична информация по оспорваните факти

93. Това правило се прилага за информация, получена преди делото да бъде възложено на съдията, както и за информация, придобита от извънсъдебен източник или лична проверка от съдията, докато делото е в ход. То се прилага дори когато тази информация е придобита чрез независими изследвания, предприети за

⁴⁵ *Locabail (UK) Ltd срещу Bayfield Properties Ltd.*, Апелативен съд на Англия, [2000 г.] 3

LRC 482.

цел, която не е свързана със съдебния спор (напр. писане на книга),⁴⁶ но информацията не е била отправено до страните и би било от значение за тяхното представяне. Не се изисква отвод, ако информацията идва от предишни решения по същото дело или чрез произнасяне по дело на свързани лица по същата сделка, или защото страната се е явила пред съдията по предишно дело. Обикновено обаче, освен ако информацията не е очевидна, добре известна или от вид, който е бил обсъден или представлява общоизвестно, такава информация следва да бъде вписана за представяне на страните. Съществуват очевидни граници по отношение на това, което може основателно да се изисква. Не може да се очаква от съдията, например, в хода на изслушване по даден въпрос, да разкрие всеки правен въпрос, с който той или тя е наясно, че може да е от значение за делото, или всеки факт от обществено достойствие, който може да е от значение за съдебното решение. Основният критерий, който трябва да се приложи, е какво би могло да бъде основателно от гледна точка на разумен наблюдател.

2.5.2 Съдията преди това е работил като адвокат или е бил свидетел от съществено значение по спора.

Коментар

Адвокатът не носи отговорност за други членове на същите камари

94. Когато преди това съдията е имал частна практика като адвокат, неговият независим статут на самостоятелно зает адвокат, практикуващ в камарите, освобождава съдията от всякаква отговорност за и обикновено от всяко подробно познаване на делата на други членове на същите камари.

Адвокатите отговарят за професионалните действия на партньорите

95. Юрист или подобен адвокат, практикуващ във фирма или сдружения на адвокати, може да носи юридическа отговорност за професионалните действия на другите партньори. Следователно, като партньор, той или тя може да има задължение на клиентите на фирмата, въпреки че никога не е действал/а лично за тях и не знае нищо за техните дела. Съответно съдия, който преди това е бил член на такава фирма или сдружение, не следва да заседава по дело, при което съдията или бившата фирма на съдията са участвали пряко в каквото и да е качество преди назначаването на съдията, поне за период от време след което е разумно да се приеме, че всяко възприятие на условна информация се изразходва.

⁴⁶ *Прокурор срещу Сесай*, Специален съд за Сиера Леоне (апелативен състав), [2004 г.] 3 LRC 678.

Предишна работа в правителствен отдел или служба за правна помощ

96. При оценката на вероятността за наличие на пристрастие, произтичаща от предишна работа на съдия в правителствен отдел или служба за правна помощ, следва да се вземат предвид характеристиките на правната практика в рамките на съответния отдел или служба, както и всички административни, консултативни или надзорни длъжности, заемани преди това от съдията.

Съдията като свидетел от съществено значение по спора

97. Причината за това правило е, че съдията не може да взема доказателствени решения въз основа на собствените си показания, а призоваването му като свидетел от съществено значение може да го постави в неудобна ситуация, без значение дали този въпрос е или може да е повдигнат.

2.5.3 Съдията, или член на семейството на съдията, има икономически интерес от изхода на спора.

Коментар

Когато икономическите интереси водят до отстраняване на съдията

98. Съдията обикновено трябва да се оттегли от всеки случай, в който той (или член на семейството му) е в състояние да спечели или загуби финансово от неговото решаване. Това може да се случи, например, ако съдията притежава значителни дялове в една от страните и резултатът от делото би повлиял реално на интереса на съдията или има основание да изглежда по този начин. Ако дружество, допуснато до борсова търговия е страна и съдията притежава относително малък размер от общите си дялове, то той не може да бъде отстранен, тъй като е малко вероятно резултатът от делото да засегне интересите му. Това обаче може да бъде различно, ако жизнеспособността и оцеляването на дружеството зависят от резултата от съдебния процес; в този случай и в зависимост от конкретните обстоятелства интересите на съдията могат да бъдат засегнати.

Какво не представлява „икономически интереси“

99. Икономическият интерес не се разпростира върху притежания или интереси, които даден съдия може да има, например във взаимни или общи инвестиционни фондове,

депозити във финансови институции, взаимоспомагателни спестовни асоциации или кредитни съюзи, или държавни ценни книжа, освен ако производството не би могло съществено да повлияе на стойността на тези притежание или интереси. Отстраняване също не се изисква, ако съдията е само клиент, който извършва обикновени бизнес сделки с банка, застрахователно дружество, дружество за кредитни карти или подобно дружество, което е страна по делото, при условие че няма висящи спорове или специални сделки, включващи съдията. Фактът, че ценните книжа се държат от образователна, благотворителна или гражданска организация, в която съпругът, родителят или детето на съдията могат да изпълняват функциите на директор, служител, съветник или друг участник, не означава, в зависимост от обстоятелствата, че съдията има икономически интерес от такава организация. По подобен начин, в случаите, свързани с финансови последици, които са силно условни и отдалечени по време на вземането на решението, би се очаквало прилагането на теста по принцип да не доведе до отстраняване. Въпреки това, в такива случаи би било разумно съдията да уведоми страните за такива обстоятелства и въпросът да бъде записан в открито съдебно заседание, така че страните, а не само адвокатите, да са запознати с тях. Понякога потенциалните клиенти са по-подозрителни и по-малко доверчиви от колегите на съдията.

При условие, че не се изисква отвод на съдия, ако не може да бъде създаден друг съд, който да разгледа случая или поради неотложни обстоятелства бездействието може да доведе до сериозно нарушение в правораздаването.

Коментар

Доктрина за необходимостта

100. Извънредните обстоятелства могат да изискват отклонение от принципа, обсъден по-горе. Доктрината за необходимостта дава възможност на съдия, който е отстранен по подобен начин, да разглежда и решава дело, при което неизпълнението на това задължение може да доведе до несправедливост. Това може да се случи, ако няма друг съдия на разположение, който да не е отстранен по подобен начин, или ако отлагане или прекратяване на процеса ще причини сериозни затруднения, или ако съдът не може да бъде съставен така, че да изслуша и определи разглеждания въпрос поради отсъствието на съдията.⁴⁷ Такива случаи, разбира се, ще бъдат редки и специални. Те обаче могат да възникват от време на време в съдилищата от последна инстанция, които имат малко съдии и важни конституционни и въззивни функции, които не могат да бъдат делегирани на други съдии.

⁴⁷ *Съдите срещу генералния прокурор на Саскачуан*, частен съвет по жалба на Върховния съд на Канада, (1937 г.) 53 T.L.R. 464; *Ебнер срещу официален попечител в несъстоятелност*, Върховен съд на Австралия, [2001 г.] 2 L.R.C. 369; *Пантон срещу министъра на финансите*, частен съвет по жалба на Апелативния съд на Ямайка, [2002 г.] 5

Принцип 3: Почтеност

Принцип на действие

Почтеността е от съществено значение за правилното упражняване на съдебната власт.

Коментар

Понятие за „почтеност“

101. Почтеността е атрибут на правотата и справедливостта. Компонентите на почтеността са честността и съдебният морал. Съдията трябва винаги, не само при изпълнение на служебните си задължения, да действа почтено и по подобаващ на съдебната служба начин; да не мами и лъже; и да бъде добър и добродетелен в поведението и характера си. Няма степени на почтеност. Почтеността е абсолютна. В съдебната система почтеността е повече от добродетел, тя е необходимост.

Значение на стандартите на общността

102. Въпреки че идеалът за почтеност е лесен за заявяване в общи линии, много по-трудно и може би дори неблагоприятно е да се направи това в по-конкретни термини. Ефектът от поведението върху възприятието на общността зависи значително от стандартите на самата общност, които могат да варират в зависимост от мястото и времето. Това трябва да се отчете, като се има предвид как определено поведение може да бъде възприето от разумни, справедливи и информирани членове на общността и дали такава възприеманост има вероятност ще намали уважението на общността към

съдията или съдебната система като цяло. Трябва да се избягва поведение, за което има вероятност да намали уважението в съзнанието на тези лица.

Кандидатура

3.1 Съдията гарантира, че поведението му е безукорно от гледна точка на разумен наблюдател.

Коментар

Изискват се високи стандарти както в частния, така и в обществения живот

103. Съдията трябва да поддържа високи стандарти както в личния живот, така и в обществото. Причината за това се крие в широкия спектър от човешки опит и поведение, по които един съдия може да бъде призван да се произнесе. Ако съдията трябва публично да осъди това, което той или тя практикува лично, то той ще бъде разглеждан като лицемер. Това неизбежно води до загуба на обществено доверие в съдията, което може да се отрази на съдебната система като цяло.

Стандартите на общността обикновено трябва да се спазват в личния живот

104. Съдията не трябва да нарушава общоприетите стандарти на общността и не следва да се ангажира с дейности, които очевидно водят до неуважение към съдилищата или правната система. При опит да постигне правилния баланс, съдията трябва да прецени дали в очите на разумен, справедлив и информиран член на общността предложеното поведение е вероятно да постави под въпрос неговата или нейната почтеност, или да намали уважението към него или нея като съдия. Ако случаят е такъв, такова поведение следва да се избягва.

Няма единен стандарт на общността

105. С оглед на културното многообразие и постоянното развитие на моралните ценности стандартите, приложими към личния живот на съдиите, не могат да бъдат определени твърде стриктно.⁴⁸ Този принцип обаче не трябва да се тълкува толкова широко като

⁴⁸ Това е особено очевидно по отношение на сексуалната активност. Например във Филипините е установено, че съдия, който е парадирал с извънбрачна връзка, не може да олицетворява съдебната почтеност, което е основание за уволнение от съдебната власт (*жалба*

порицаване или наказване на съдия за участие в неконформистки начин на живот или за частно преследване на интереси или дейности, които могат да бъдат обидни за сегменти от общността. Мненията по тези въпроси са тясно свързани с обществото и въпросните времена и малцина могат да бъдат приложени повсеместно.

Алтернативен тест

106. Беше предположено, че правилният въпрос не е дали дадено действие е морално или неморално според някои религиозни или етични убеждения, или дали е приемливо или неприемливо от стандартите на общността (което може да доведе до произволно и капризно налагане на тясно разбиране за морал), а как действието отразява основните компоненти на способността на съдията да върши работата, за която той или тя е бил упълномощен (справедливост, независимост и уважение към обществото) и възприятието на обществото за неговата или нейната годност да върши работата. Поради това беше предложено при вземането на решение по този въпрос да се отчитат шест фактора:

(a) Публичния или частния характер на акта и по-специално дали той противоречи на действително прилаган закон;

(b) Степента, в която поведението е защитено като индивидуално право;

(c) Степента на дискретност и благоразумие, упражнявани от съдията;

(d) Дали поведението е било вредно за тези, които са били най-тясно ангажирани, или основателно обидно за другите;

(e) Степента на уважение или липса на уважение към обществеността или отделни членове на обществеността, които поведението демонстрира;

(f) Степента, до която поведението е показателно за пристрастност, предразсъдъци или неправомерно влияние.

срещу съдия Фердинанд Маркос, Върховен съд на Филипините, А.М. 97 -2 -53 - RJC, 6 юли 2001 г.). В Съединените щати, във Флорида, съдия е бил порицан за участие в сексуални действия с жена, която не е жена му, в паркирана кола (*В повторно: Разследване относно съдия*, 336 So. 2d 1175, Флорида (1976), цитиран в Америкасингхе, цит. по-горе); в Кънектикът, съдия е бил наказан за афера с омъжена стенографка в съда (*В повторно: Фланаган*, 240 Conn. 157, 690 A. 2d 865 (1997), цитиран в Америкасингхе, *op. cit.*); и в Синсинати, женен съдия, който е бил разделен с жена си, е бил наказан за това, че взема приятелка (за която по-късно се жени) на три посещения в чужбина, въпреки че те никога не са заемали една и съща стая (*Адвокатска колегия на Синсинати срещу Heitzler*, 32 Охайо St. 2d 214, 291 N.E. 2d 477 (1972 г.), 411 U.S. 967 (1973 г.), цитиран в Америкасингхе, *op. cit.*). Но в Пенсилвания, също и в Съединените щати, Върховният съд отказа да накаже съдия, който е участвал в извънбрачна сексуална връзка, която включвала пътувания за една нощ и едноседмична ваканция в чужбина (*В повторно: Далесандро*, 483 Pa. 431, 397 A. 2d 743 (1979 г.), цитирано в Америкасингхе, *op. cit.*). Някои от тези примери не се разглеждат в някои общества като засягащи публичните задължения на съдията, а като свързани само с частната зона на консенсусно некриминално поведение на възрастните.

Твърди се, че използването на тези и подобни фактори би спомогнало за постигането на баланс между обществените очаквания и правата на съдията.⁴⁹

Поведение в съда

107. В съда, в зависимост от всички приложими съдебни конвенции, съдията не следва по принцип да променя същността на мотивите за устно поставено решение. От друга страна, корекцията на залитания, лошо изразяване, граматика или синтаксис и включването на цитати, пропуснати по време на произнасянето на устните причини за преценка, са приемливи. По същия начин стенограмата от обобщаването пред съдебните заседатели не следва да се променя по никакъв начин, освен ако транскрибираният текст не е записал правилно това, което съдията действително е казал. Съдията не следва да общува лично с апелативен съд или апелативен съдия по отношение на висящо обжалване на решението на този съдия. Съдията следва да прецени дали е уместно да наеме роднина като чиновник и следва да гарантира, че се спазват правилните принципи на заетост, преди да даде предимство на роднина при наемане на официален пост.

Изисква се стриктно спазване на закона

108. Когато съдия наруши закона, той или тя може да опорочи съдебната служба, да насърчи неуважението към закона и да наруши общественото доверие в почтеността на самата съдебна система. Но това правило също не може да бъде заявено в абсолютно изражение. Съдия в нацистка Германия не би нарушил принципите на съдебната система, като не прилага Нюрнбергския закон за расовата дискриминация. По същия начин съдия в Южна Африка на Апартейда, който не е приложил законите на своята страна, подкрепящи расовата дискриминация, не би нарушил съдебната етика. Някои съдии могат, в зависимост от естеството на своята длъжност, да бъдат задължени да прилагат закони, които противоречат на основните права на човека и човешкото достойнство. Ако се сблъска с такива случаи, съдията може да бъде задължен да подаде оставка, а не да прави компромиси, като прилага тези закони. Съдията е длъжен да спазва закона. Следователно той или тя не трябва да бъде поставян/а в положение на конфликт при спазване на закона. Това, което в други може да се разглежда като относително незначително престъпление, може да привлече публичното внимание към един съдия, като по този начин влошава репутацията на съдията и повдига въпроси относно неговата или нейната почтеност и почтеността на съдебната власт.

⁴⁹ Джефри М. Шаман, Стивън Любет и Джеймс Дж. Алфини, *Съдебно поведение и етика*, 3-то издание. (Шарлътсвил, Вирджиния, The Michie Company, 2000 г.).

3.2 Поведението на съдията трябва да затвърждава вярата на хората в почтеността на съдебната система. Не е достатъчно да се правораздава, нужно е това правораздаването да е видимо.

Коментар

Личното поведение на съдията засяга цялата съдебна система

109. Доверието в съдебната система се основава не само на компетентността и усърдието на нейните членове, но и на тяхната почтеност и морална коректност. Съдията трябва да бъде не само „добър съдия“, но и „добър човек“, дори ако възгледите за това какво означава това могат да варират в различни части на обществото. От гледна точка на обществото един съдия обещава не само да служи на идеалите за справедливост и истина, върху които са изградени върховенството на закона и основите на демокрацията, но и да ги въплъщава. Съответно личните качества, поведение и имидж, които един съдия представя, засягат съдебната система като цяло и следователно доверието, което обществото влага в нея. Публичните искания по отношение на съдийското поведение, което е далеч над това, което се изисква от съгражданите, стандарти на поведение, които са много по-високи от тези, които се изискват от обществото като цяло. Всъщност обществото очаква от съдия практически неопровержимо поведение. Сякаш съдебната функция, която трябва да съди другите, е наложила изискване съдията да остане извън разумната преценка на другите по въпроси, които могат по какъвто и да е разумен начин да засегнат съдебната роля и служба.

Трябва да се види въздаването на справедливост

110. Тъй като впечатлението е толкова важно, колкото реалността при изпълнението на съдебните функции, съдията трябва да бъде извън подозрение. Съдията трябва не само да бъде честен, но и да изглежда така. Съдията има задължението не само да постанови справедливо и безпристрастно решение, но и да го направи по такъв начин, че да бъде освободен от всякакви подозрения по отношение на неговата справедливост и безпристрастност, както и по отношение на почтеността му. Следователно, въпреки че съдията трябва да притежава познания по право, за да тълкува и прилага закона компетентно, е също толкова важно съдията да действа и да се държи по такъв начин, че страните преди съда да са уверени в неговата безпристрастност.

Принцип 4: Благоприличие

Принцип на действие

Благоприличието и проявите на благоприличие са от съществено значение за изпълнението на всички дейности на съдията.

Коментар

Как би изглеждало това в очите на публиката?

111. Благоприличието и появата на благоприличие, както професионално, така и лично, са съществени елементи от живота на съдията. По-важното е не какво прави или не прави съдията, а какво мислят другите, че е направил или може да направи съдията. Например, съдия, който говори насаме и на разстояние със съдебен заседател по висящо дело, ще изглежда, че дава предимство на тази страна, дори ако всъщност разговорът не е напълно свързан с делото. Тъй като обществеността очаква висок стандарт на поведение от съдия, той или тя трябва, когато се съмнява в присъствието на събитие или получаването на подарък, колкото и малък да е, да зададе въпроса: „Как може да изглежда това в очите на обществеността?“

Кандидатура

4.1 Съдията избягва непристойно поведение и появата на непристойно поведение във всички си дейности на съдия.

Коментар

Тест за непристойност

112. Тестът за непристойност е дали поведението застрашава способността на съдията да изпълнява съдебните си отговорности почтено, безпристрастно, независимо и компетентно, или дали е вероятно да създаде, според разумния наблюдател, впечатление, че по този начин способността на съдията да изпълнява съдебните си задължения е нарушена. Например третирането на държавно длъжностно лице по различен начин от всеки друг член на обществото чрез предоставяне на това служебно преференциално място придава вид на средния наблюдател, че длъжностното лице има специален достъп до съда и неговите процеси на вземане на решения. От друга страна, ученици често обикалят съдилищата и са настанени на специални места, понякога на пейката. Децата не са в позиция на власт и следователно не създават вид на упражняване на неправомерно влияние, особено когато се обяснява, че те присъстват по образователни причини.

Неподходящи контакти

113. Съдията трябва да бъде чувствителен към необходимостта да избягва контакти, които могат да накарат хората да спекулират, че има специални отношения между него/нея и някой, когото биха могли да се изкушат да подкрепят по някакъв начин. Например, съдията обикновено трябва да избягва да бъде транспортиран от полицейски служители или адвокати и, когато използва обществен транспорт, трябва да избягва да седи до страна по случая или свидетел.

- 4.2 Като обект на постоянен обществен контрол, съдията трябва да приеме лични ограничения, които могат да бъдат разглеждани като обременяващи от обикновения гражданин, и следва да направи това свободно и доброволно. По-специално, съдията се държи по начин, който е в съответствие с достойнството на съдебната служба.**

Коментар

Съдията трябва да приеме ограничения за своята дейност

114. Съдията трябва да очаква да бъде обект на постоянен обществен контрол и коментари и следователно трябва да приеме ограничение на дейността си, което може да се разглежда като обременяващо от обикновения гражданин. Съдията следва да направи това свободно и доброволно, дори когато тези дейности не се разглеждат

отрицателно, ако се извършва от други членове на общността или на професията. Това се отнася за поведението на съдията както в професионалния, така и в личния му живот. Законосъобразността на поведението на съдията, макар и релевантна, не е пълната мярка за неговата коректност.

Изискване за образцов живот

115. От съдията се изисква да живее образцов живот както на скамейката, така и извън нея. Съдията трябва да се държи публично с чувствителността и самоконтрола, изисквани от съдебната служба, защото проявата на необмислено поведение е унижителна за процесите на правосъдие и несъвместима с достойнството на съдебната служба.

Посещения на обществени места като барове

116. Днес, поне в повечето страни, няма забрана съдия да посещава кръчми, барове или подобни места, но все пак следва да се прави в условията на дискретност. Съдията следва да прецени как е вероятно тези посещения да бъдат възприети от разумен наблюдател в общността и в светлината например на репутацията на посетеното място, лицата, които е вероятно да го посещават, както и на всяка загриженост, която може да съществува по отношение на мястото, което не се експлоатира в съответствие със закона.

Хазарт

117. Няма забрана съдия да участва в случайни хазартни игри като развлекателна дейност, но трябва да се осъществява в условията на дискретност, като се има предвид възприемането на разумен наблюдател в общността. Едно е да се посещават от време на време конни надбягвания или на казино в чужбина по време на почивка, или да се играят карти с приятели и семейство. Но може да бъде съвсем друго ако съдия стои твърде често на гишетата за залози на състезателни писти, или да се превърне в непостоянен комарджия или опасно пристрастен играч.

Често посещение на клубове

118. Съдията трябва да бъде внимателен, когато посещава клубове и други социални заведения. Например той или тя трябва да бъдат предпазливи по отношение на посещаването на места, управлявани от или за членове на полицейските сили, антикорупционната агенция и митническия и акцизен отдел, чиито членове вероятно ще се явяват често пред съдилищата. Въпреки че няма възражения срещу това съдия да приема случайни покани за вечеря на места, които често се проверяват от полицията, не е желателно съдията да се среща често или да става член на такива клубове, или да бъде редовен посетител на такива места.

В повечето общества е нормално съдиите да посещават места, организирани от практикуващата юридическа професия, и да се смесват със застъпници на социална основа.

4.3 В личните си отношения с отделни членове на правната професия, които практикуват редовно в съда на съдията, същият трябва да избягва ситуации, които биха могли основателно да породят подозрение за или да изглеждат като фаворизиране или пристрастност.

Коментар

Социален контакт с представители на юридическата професия

119. Социалният контакт между членовете на съдебната власт и членовете на правната професия е дългогодишна традиция и е подходящ. Тъй като съдиите не живеят в кули от слонова кост, а в реалния свят, от тях не може да се очаква да прекъснат всичките си връзки с юридическата професия при встъпването си в длъжност. Също така не би било от полза за съдебния процес съдиите да се изолират от останалата част от обществото, включително от училищни приятели, бивши сътрудници и колеги в правната професия. Всъщност присъствието на съдия на социални позиции с адвокати предлага някои ползи. Неформалният обмен, който тези функции позволяват, може да спомогне за намаляване на напрежението между съдебната система и адвокатите и да облекчи част от изолацията от бивши колеги, която един съдия изпитва при издигането си в съдебната служба. Въпреки това, съдията трябва да действа на базата на здравия разум и да проявява предпазливост.

Социални отношения с индивидуални адвокати

120. Наличието на социални отношения с адвокат, който редовно се явява пред съдия, е изпълнено с опасност и води до процес на балансиране. От една страна, съдията не трябва да бъде обезкуражаван да има социални или извънсъдебни отношения. От друга страна, очевидният проблем с появата на пристрастие и фаворизиране съществува, когато приятел или сътрудник се яви пред съдията. Съдията е крайният арбитър за това дали той или тя има прекалено близки или лични отношения с адвокат, или е създал този вид. Съдията ще трябва да реши къде да тегли чертата. Тестът е дали социалните отношения пречат на изпълнението на съдебните отговорности и дали един незаинтересован наблюдател, напълно информиран за естеството на социалните отношения, може основателно да се съмнява дали ще бъде въздадена справедливост. Съдията трябва също така да има предвид повишената опасност от неволно излагане на извънсъдебна информация по дело, което съдията разглежда, или по дело, в което съдията може да участва.

Поради това за един съдия би било основателно да избягва повтарящи се контакти с адвокат, който се явява пред него в хода на конкретно дело, ако това би могло да доведе до основателно схващане, че съдията и адвокатът имат близки лични отношения.

Социални отношения с адвокат, който също е съсед

121. Съдия, който има като непосредствен съсед адвокат, който се явява редовно в съда, в който заседава съдията, не е длъжен да се въздържа от всякакъв социален контакт с адвоката, освен може би когато адвокатът се явява пред съдията по текущо дело. В зависимост от обстоятелствата, известна степен на социализация е приемлива, при условие че за съдията не се създава нито необходимостта от често оттегляне, нито разумното предположение, че неговата безпристрастност може да бъде компрометирана.

Участие в случайни събирания на адвокати

122. Не може да има основателно възражение срещу съдия, присъстващ на голям коктейл, даден например от новоназначени старши адвокати, за да отпразнува професионалните постижения. Въпреки че има вероятност адвокатите, които се явяват пред съдията, да присъстват на такава събития, прекият социален контакт може лесно да бъде избегнат, докато делото е висящо. Ако такъв контакт се осъществи, следва да се избягва обсъждането на случая и в зависимост от обстоятелствата другите страни в съдебното заседание могат да бъдат информирани за него при първа възможност. Основното съображение е дали такава социална дейност създава или допринася за усещането, че адвокатът има специални взаимоотношения със съдията или не, и дали подобна специална връзка предполага специална готовност от страна на съдията да приеме и да разчита на изказванията на адвоката.

Обикновена социална гостоприемност

123. Обикновено на съдията се разрешава да приема покани за социални събирания от адвокати и други съдии. Социализирането със застъпници при тези обстоятелства трябва да се насърчава поради ползите, които произтичат от неофициалните дискусии, провеждани на социални събития. Въпреки това, един съдия не може да получи подарък от адвокат, който може да се яви пред съдията и не може да присъства на социално събитие от адвокатска кантора, когато степента на гостоприемство надвишава тази, която е обикновена и скромна. Критерият е как събитието може да изглежда на разумен наблюдател, който може да не е толкова толерантен към конвенциите на правната професия, колкото нейните членове.

Гост на адвокатска кантора

124. Дали съдия може да присъства на тържество, организирано от адвокатска кантора, зависи от това кой прави тържеството и кой друг може да присъства, както и от естеството на тържеството. При вземането на решение дали да присъства, съдията ще трябва да разчита на познанията си за местните обичаи и минали събития. В зависимост от обстоятелствата, съдията може да се наложи да попита домакина, който е бил поканен, и степента на планираното гостоприемство. Специално внимание следва да се обърне, когато дадено предприятие може да се разглежда като маркетингово само по себе си или като неговите услуги за клиенти или потенциални клиенти. Налице е също така очевидна разлика между развлеченията, предоставяни от професионалните сдружения (на които съдиите често могат да бъдат канени да се изказват по въпроси от общ интерес), и тези, предоставяни от определени адвокатски кантори. Съдията трябва да гарантира, че присъствието му на страната на адвокатска кантора няма да повлияе на безпристрастността на съдията.

Посещения в бивши камари, фирми или офиси

125. Следва да се внимава при преценка на целесъобразността на социалните посещения в бившите камари на съдиите или адвокатските кантори. Например, обикновено би било подходящо съдия да посети бившите камари или адвокатска кантора, за да присъства на събитие, като например ежегодно парти, юбилейно парти, или страна, за да отпразнува назначаването на член на камарите на висш съветник или на съдебна служба. Въпреки това, в зависимост от обстоятелствата, прекалено честите посещения на съдия в старите му камари, за да общува с бивши колеги, може да не са подходящи. По същия начин съдия, който е бил прокурор, трябва да избягва да бъде твърде близък с бивши колеги прокурори и полицейски служители, които преди са били негови клиенти. Дори да се придава вид на фаворизиране би било неоснователно.

Социални взаимоотношения със страни по спора

126. Съдията трябва да внимава да не развие прекалено тесни връзки с лица, които често са страни по съдебни спорове - като например министри от правителството или техни длъжностни лица, общински служители, полицейски прокурори, окръжни адвокати и обществени защитници - във всеки съд, където съдията често заседава, ако такива отношения биха могли да създадат проявление на пристрастност или вероятна необходимост от по-късна отстраняване. При вземането на решение би било целесъобразно съдията да вземе предвид честотата, с която длъжностното лице или адвокатът се явява пред него/нея, естеството и степента на социалното взаимодействие на съдията с лицето, културата на правната общност, в която съдията председателства, както и чувствителността и противоречието на текущите или предвидимите съдебни спорове.

Членство в тайни общества

127. Не е препоръчително съдия да принадлежи към тайно общество, ако в него членуват и адвокати, които се явяват пред него, тъй като може да се заключи, че услугите могат да бъдат разширени, за да обхванат точно тези адвокати като част от кодекса на членството.

4.4 Съдията не участва в решаването на дело, по което член на семейството на съдията представлява страна по спора или е свързан по какъвто и да е начин с делото.

Коментар

Кога отводът е задължителен

128. Обикновено съдията е длъжен да си направи отвод, ако някой от членовете на семейството на съдията (включително годеник или годеница) е участвал или се е явил като адвокат.

Ако членът на семейството е свързан с адвокатска кантора

129. Членовете на адвокатска кантора обикновено си поделят печалбите или разходите по някакъв начин и са мотивирани да придобиват клиенти, отчасти чрез успешното приключване на техните дела. Фактът обаче, че адвокат в производството е свързан с адвокатска кантора, с която е свързан член на семейството на съдията, не може сам по себе си да изисква отвод на съдията. При подходящи обстоятелства фактът, че непристрастността на съдията може основателно да бъде поставена под въпрос или че е известно, че съдията има интерес от адвокатската кантора, който би могъл да бъде съществено засегнат от изхода на производството, ще изисква отвод на съдията. В допълнение, факторите, които съдията може да разгледа при анализ на всеки отделен случай, включват, но не се ограничават до следното:

- (a) Появата пред широката общественост на липсата на отвод;
- (b) Явяването пред други адвокати, съдии и представители на обществеността на липсата на отвод;
- (c) Административната тежест на отвода върху съдилищата; и
- (d) Степента на финансовите, професионалните или други интереси на роднината по въпроса.

Ако членът на семейството е нает от отдел на правителството

130. Въпреки че на правителствените адвокати се изплаща заплата и в изхода от наказателните или гражданските дела обикновено не участва никакъв икономически или печеливш мотив, трябва да се има предвид желанието за постигане на професионален успех. Поради това, дори ако член на семейството, който е нает на работа в прокуратурата или в службата на обществен защитник, не заема надзорна или административна длъжност в тази служба, следва да се прояви повишено внимание и да се разгледа възможността за отвод от всички дела, свързани с тази служба, поради две причини. Първо, тъй като членовете на тази служба могат да обменят информация по висящи дела, съществува риск членът на семейството на съдията по невнимание да участва или да повлияе на други дела, които идват от тази служба, дори когато те не носят пряка надзорна отговорност. Второ, безпристрастността на съдията може да бъде поставена под въпрос. Тестът е: може ли разумен наблюдател да счете, че съдията има съзнателно или подсъзнателно пристрастие към професионалния успех на службата, в която служи редовно членът на семейството на съдията?

Социални или романтични отношения с адвокат

131. Обикновено съдията не следва да заседава по дела, свързани с адвокат, с когото той или тя е социално или романтично свързан, освен ако появата на адвоката не е чисто формална или не е вписана по друг начин. Съдията обаче обикновено не е длъжен да си направи отвод в случаи, свързани с други членове на адвокатската кантора или офис на този адвокат.

Вериги, в които има само един съдия и един адвокат

132. Има съдебни кръгове или райони, в които има само един съдия на скамейката и един адвокат в прокуратурата или защитата. Ако този адвокат е син или дъщеря, или друг близък роднина на съдията, задължителното отстраняване би попречило на съдията да председателства всички наказателни дела. Това би наложило трудности не само на останалите съдии в региона (които ще бъдат призовани да седнат за отстранения съдия), но и на подсъдимите. Също така би било трудно да се гарантира бърз процес, на който подсъдимите имат право, ако във всички такива наказателни дела трябва да бъде намерен заместник-съдия. Въпреки че отстраняването може да не е абсолютно изискване при тези обстоятелства, ситуации като тези следва, доколкото е основателно осъществимо, да се избягват.

4.5 Съдията няма право да използва жилище на съдия, за да приема клиенти или други членове на адвокатската професия.

Коментар

Използване на жилище или телефон на съдия

133. Нецелесъобразно е съдия да разреши на адвокат да използва жилището ѝ, за да се срещне с клиенти или адвокати във връзка с правната практика на този адвокат. Ако съпругът на съдията или друг член на семейството на съдията е адвокат, съдията не следва да споделя домашна телефонна линия с правната практика на това лице, тъй като това би могло да доведе до схващането, че съдията практикува и право, и потенциално до непреднамерени ex parte съобщения или появата или подозрението за такива съобщения.

4.6 Съдията, както всеки друг гражданин, има право на свобода на изразяване, убеждения, сдружаване и събиране, но при упражняването на тези права той винаги се държи по такъв начин, че да запази достойнството на съдебната служба и безпристрастността и независимостта на съдебната власт.

Коментар

Съдиите се ползват със същите права като другите граждани

134. Действащият съдия не се отказва от правото на свобода на изразяване, сдружаване и събиране, с което се ползват другите членове на общността, нито пък се отказва от предишни политически убеждения и престава да се интересува от политически въпроси. Необходимо е обаче съдържане, за да се поддържа общественото доверие в безпристрастността и независимостта на съдебната система. При определянето на подходящата степен на участие на съдебната власт в обществения дебат има две основни съображения. Първото е дали участието на съдията може основателно да подкопае доверието в неговата или нейната безпристрастност. Второто е дали такова участие може ненужно да изложи съдията на политически атаки или да бъде несъвместимо с достойнството на съдебната служба. Ако случаят е такъв, съдията следва да избягва такова участие.

Несъвместими дейности

135. Задълженията на съдията са несъвместими с определени политически дейности, като например членството в националния парламент или местния съвет.

Съдиите не трябва да бъдат въвлечени в обществени спорове

136. Съдията не трябва да се намесва по неподходящ начин в обществени спорове. Причината е очевидна. Самата същност на това да си съдия е способността да разглеждаш спорните въпроси по обективен и съдебен начин. Също толкова важно е съдиите да бъдат разглеждани от обществеността като проявяващи този откъснат, безпристрастен, непредубеден, безпристрастен, широко скроен и равнопоставен подход, който е отличителен белег на съдията. Ако съдия излезе на политическата арена и участва в обществени дебати - или като изразява мнения по спорни теми, влиза в спорове с публични фигури в общността, или публично критикува правителството - той или тя няма да бъде видян да действа по съдебен път, когато председателства като съдия в съда. Съдията също така няма да се разглежда като безпристрастен, когато решава спорове, които засягат предметите, по които съдията е изразил обществено мнение, нито, може би, по-важното, ще се разглежда като безпристрастен, когато публични фигури или правителствени ведомства, които съдията преди това е критикувал публично, се явяват като страни, адвокати или дори свидетели по дела, по които той или тя трябва да съди.

Критика на съдията от други лица

137. Членовете на обществеността, законодателният орган и изпълнителният орган могат да коментират публично ограниченията, грешките или грешките на съдията и неговите/нейните решения. Поради конвенцията за политическо мълчание, съответният съдия обикновено не отговаря. Въпреки че правото да се критикува съдия е предмет на правилата, свързани с неуважение към съда, те се използват по-рядко днес, отколкото преди са се използвали, за да се заглуши или накаже критиката към съдебната система или към конкретен съдия. По-добрият и по-мъдър ход е да се игнорира всяка скандална атака, вместо да се наостря обществеността чрез започване на процедура за неуважение към съда. Както е отбелязано, „правосъдието не е сляпа добродетел: тя трябва да бъде позволено да претърпи контрол и уважение, дори ако открито, коментари на обикновените хора“.⁵⁰

Съдията може да говори открито по въпроси, които засягат съдебната система

138. Има ограничени обстоятелства, при които един съдия може правилно да говори по въпрос, който е политически спорен, а именно, когато въпросът пряко засяга работата на съдилищата, независимостта на съдебната власт (която може да включва съдебни заплати и обезщетения), основни аспекти на

⁵⁰ Амбард срещу главния прокурор на Тринидад и Тобаго, [1936 г.] АС 322 на 335, за лорд Аткин.

правораздаването или личната неприкосновеност на съдията. Въпреки това, дори и по тези въпроси, съдията трябва да действа с голяма сдържаност. Въпреки че един съдия може да направи публични изявления пред правителството по тези въпроси, на съдията не трябва да се гледа като на лобистко правителство или като на посочване на начина, по който той или тя ще се произнесе, ако определени ситуации се изправят пред съда. Освен това един съдия трябва да помни, че неговите публични коментари могат да бъдат възприети като отразяващи възгледите на съдебната власт; понякога може да е трудно един съдия да изрази мнение, което ще бъде възприето като чисто лично, а не като това на съдебната власт като цяло.

Съдия може да участва в обсъждане на закона

139. Съдията може да участва в обсъждане на закона с образователна цел и да посочва слабости в закона. При определени специални обстоятелства коментарите на съдията по проекта за законодателство могат да бъдат полезни и подходящи, при условие че съдията избягва да предлага неофициални тълкувания или противоречиви становища относно конституционността. Обикновено съдебните коментари по предложеното законодателство или по други въпроси на правителствената политика следва да са свързани с практическите последици или с изготвянето на проекти за недостатъци и следва да избягват въпроси, свързани с политически спорове. По принцип подобен съдебен коментар трябва да се прави колективно или институционализирано от името на съдебната власт, а не на отделен съдия.

Когато съдията може да има морален дълг да говори

140. Възможно е да възникнат случаи, когато съдия – като човешко същество със съвест, морал, чувства и ценности – счита за морално задължение да говори открито. Например съдия може да упражни правото си на свобода на изразяване, като: се присъедини към бдение; постави знак или подпише петиция за изразяване на несъгласие с войната; подкрепи усилията за пестене на енергия или независимост; финансира агенция за борба с бедността. Това са израз на загриженост за местната и глобалната общност. Ако някой от тези въпроси възникне в съда на въпросния съдия и ако безпристрастността на съдията може основателно да бъде поставена под въпрос, съдията трябва да се оттегли от каквото и да е производство, ако минали действия поставят под съмнение безпристрастността и съдебната цялост на съдията.

4.7 Съдията се информира за своите лични и доверителни финансови интереси и полага разумни усилия да бъде информиран за финансовите интереси на членовете на семейството си.

Коментар

Задължение за осъзнаване на финансовите интереси

141. Съдията няма друга алтернатива, освен да се оттегли, ако се окаже, че той или тя, или член на неговото/нейното семейство, или всяко друго лице, с което съдията е в доверителна връзка, има вероятност да се възползва финансово от решение, взето от съдията в производството пред съда. Следователно, съдията винаги трябва да е наясно със своите лични и доверени финансови интереси, както и тези на семейството му. „Доверителни“ включва взаимоотношения като изпълнител, администратор, попечител и настойник.

Финансови интереси

142. „Финансови интереси“ означава собственост върху правен или справедлив интерес, колкото и малък да е той, или върху отношения като директор, съветник или друг активен участник в делата на институция или организация. По-долу са дадени изключения:

(a) Собственост на взаимен или общ инвестиционен фонд, който държи ценни книжа, не е „финансов интерес“ в ценни книжа, държани от тази организация;

(b) Офис в образователна, религиозна, благотворителна, братска или гражданска организация не представлява „финансов интерес“ за ценни книжа, държани от тази организация;

(c) Собственият интерес на титуляр на полица във взаимозастрахователно дружество, вложител в взаимозастрахователна асоциация или подобен собствен интерес е „финансов интерес“ в организацията, само ако резултатът от която и да е процедура би могъл съществено да повлияе на стойността на лихвата;

(d) Собствеността върху държавни ценни книжа е „финансов интерес“ на емитента, само ако резултатът от която и да е процедура би могъл съществено да повлияе на стойността на ценните книжа.

4.8 Съдията не следва да позволява на семейството, социалните или други взаимоотношения на съдията да оказват неправомерно влияние върху съдебното поведение и преценката на съдията в качеството му на съдия.

Коментар

Задължение за избягване на неправомерно въздействие

143. Семейството, приятелите и социалните, гражданските и професионалните колеги на съдията, с които той или тя общува редовно, общува по въпроси от взаимен интерес или загриженост и споделя доверие и увереност, са в състояние неправомерно да влияят или да изглеждат, че влияят на съдията при изпълнението на неговите съдебни функции. Те могат да се стремят да направят това за своя сметка или като търговци на влияние на страни по спора и адвокати. Съдията трябва да положи специални грижи, за да гарантира, че неговото/нейното съдебно поведение или решение дори не е подсъзнателно повлияно от тези взаимоотношения.

Задължение да се избягва преследването на собствените интереси

144. Съдия, който се възползва от съдебната служба за лична облага или отмъщение, злоупотребява с власт. Съдията трябва да избягва всяка дейност, която предполага, че неговите решения са засегнати от личен интерес или фаворизиране, тъй като подобна злоупотреба с власт дълбоко нарушава доверието на обществото в съдебната система.

- 4.9** **Съдията не може да използва или да предоставя престижа на съдебната служба, за да защитава частните интереси на съдията, на член на семейството на съдията или на когото и да било друг, нито съдия трябва да предава или да позволява на други лица да създават впечатление, че някой е в особено положение, за да повлияе неправомерно на съдията при изпълнение на съдебните му задължения.**

Коментар

Задължение за разграничаване между правилното и неправилното използване на съдебната служба

145. Един съдия обикновено се разглежда от членовете на обществото като много специален човек и се третира в съда, а вероятно и извън него, с мярка за подчинение и ласкателство. Следователно съдията следва да прави разграничение между правилното и неправилното използване на престижа на съдебната служба. Неправилно е съдия да използва или да се опитва да използва позицията си, за да получи лично предимство или преференциално третиране от какъвто и да е вид. Например съдията не следва да използва съдебен бланка, за да получи предимство при осъществяване на личния си бизнес. Съдията също не трябва да използва факта, че заема съдебна длъжност, за да се опита, или това, което може основателно да се разглежда като опит да се освободи

или се предпазва от правни или бюрократични затруднения. Ако бъде спрян за предполагаемо пътнотранспортно нарушение, съдията не следва да предоставя своя съдебен статут на служителя, отговарящ за правоприлагането. Съдия, който телефонира на прокурор, за да се допита „дали нещо може да се направи“ за билет, даден на съдебен служител за пътно нарушение, придава вид на непристойност, дори ако не е направен опит да се използва съдебната позиция, за да се повлияе на изхода на делото.

Не е необходимо да се прикрива, че човек заема съдебна длъжност.

146. Не е необходимо съдията да прикрива факта, че заема съдебна длъжност, но следва да внимава да не създава впечатление, че статутът на съдия се използва за получаване на някаква форма на преференциално третиране. Например, ако синът или дъщерята на съдия бъдат арестувани, съдията ще бъде подложен на същите човешки емоции като всеки друг родител и има право, като родител, да отговори на всяка несправедливост, която той или тя чувства, че е претърпяна от детето. Но ако съдията, пряко или чрез посредници, се свърже със служителите на правоприлагащите органи и се позове на позицията си на съдия, и поиска арестантът да бъде наказан, границата между родител и съдия ще бъде размита. Въпреки че съдията има право, както всеки родител, да предоставя родителска помощ на сина или дъщерята и има право да предприеме правни действия за защита на интересите на детето, съдията няма право да участва в каквото и да е поведение, което би било недостъпно за родител, който не заема съдебна длъжност. Да използва съдебната служба, за да се опита да повлияе на други длъжностни лица при изпълнение на техните законни задължения, означава да се премине границата на разумна родителска закрила и застъпничество и да се злоупотреби с престижа на съдебната служба.

Използване на съдебни канцеларски материали

147. Съдебната канцелария не трябва да се използва по начин, който е равнозначен на злоупотреба с престижа на съдебната служба. По принцип съдебните канцеларски материали са предназначени за използване, когато съдия желае да пише в служебно качество. Трябва да се внимава при използването на съдебни канцеларски материали, когато се пише в частно качество. Например, в зависимост от обстоятелствата, не би било неприемливо да изпратите благодарствена бележка след социален повод, използвайки такива канцеларски материали. Но би било неуместно да се използват съдебни канцеларски материали, ако може да има основателно схващане, че съдията се опитва да привлече вниманието към позицията си на съдия, за да повлияе на получателя на писмото; например, когато пише жалба във връзка със спорния иск за застрахователна полица.

Писма с препоръки

148. Няма възражение срещу съдия, който представя писмо с препоръки, но трябва да се внимава лицето да може да поиска такова писмо не защото е добре известно на съдията, а единствено за да се възползва от статута на съдията. По отношение на писмата с препоръки, съдебните канцеларски материали следва да се използват по принцип само когато съдията е придобил лични познания за лицето в хода на съдебната работа. Предлагат се следните насоки:

(a) Съдията не следва да пише писмо с препоръка за лице, което не познава;

(b) Съдията може да напише писмо с препоръка, ако то е от вид, който би бил написан в хода на обичайната дейност (например служители на съда, които търсят препратка по отношение на тяхната трудова история). Писмото следва да включва изложение на източника и степента на личното знание на съдията и обикновено следва да бъде адресирано и изпратено директно до лицето или организацията, за чиято информация се пише. В случай на личен служител на съдията, като например чиновник, който търси друга работа, може да се предостави общо писмо с препоръка, адресирано „До когото може да се отнася“;

(c) Съдията може да напише писмо с препоръка за някой, когото съдията познава лично, но не професионално, като роднина или близък приятел, ако е от вид, който обикновено би бил помолен да напише в резултат на лични отношения.

Предоставяне на свидетелски показания

149. Показанията на съдия като свидетел вкарват престижа на съдебната служба в производство, в който той дава показания и може да бъде погрешно разбран като официално свидетелство. Освен това, когато съдия е в качеството си на свидетел, адвокат, който редовно се явява пред съдията, може да бъде поставен в неловка позиция на кръстосан разпит на съдията. Следователно, обикновено, съдията не трябва доброволно да дава доказателства в съда. Ако бъде поискано, съдията следва да се съгласи да направи това само когато би било явно несправедливо спрямо лицето, което търси доказателства за характера, да откаже; например по отношение на друг съдебен служител, който има право да разполага с доказателства за характера си от свои връстници. Това обаче не освобождава съдията от даване на показания в отговор на обвързваща призовка.

150. Доброволно да се пишат или телефонират длъжностни лица на адвокатурата в дисциплинарно производство, в което участва адвокат, е на практика да се свидетелства и по този начин да се придаде престиж на съдебната служба в подкрепа на частните интереси на адвоката. По същия начин, за да се свържете доброволно с комисия от името на кандидат за съдия, без официално искане от тази комисия е

равносилно на свидетелстване и даване в заем на престижа на съдебната служба в полза на частни интереси на друг.

Принос към публикациите

151. Специални съображения възникват, когато съдия пише или допринася за публикация, независимо дали е свързана или не е свързана със закона. Съдията не следва да позволява на никого, свързан с публикацията, да експлоатира офиса на съдията. В договорите за публикуване на записките на съдията, то той следва да запази достатъчен контрол върху рекламата, за да се избегне експлоатацията на офиса на съдията.

Появяване по частно радио или телевизия

152. Появата на съдия в частно радио или телевизия не може да се разглежда като действие в полза на финансовите интереси на тази организация. Ето защо трябва да се внимава в това отношение. От друга страна, много граждани си осигуряват знанията за събитията, социалните въпроси и закона от такива обекти. Следователно, в зависимост от договореностите, участието в програма, свързана със закона, би могло да бъде подходящо. Необходимо е да се вземат предвид няколко фактора, за да се определи дали даден съдия следва да участва в такива програми: честотата на появяване, аудиторията, предметът и дали програмата е частна или не. Например, в зависимост от обстоятелствата, може да е подходящо да се обсъди ролята на съдебната система в правителството или връзката на съда с общностните институции за образование и лечение.

Бивши съдии

153. В зависимост от местната конвенция, бивш съдия може да се позовава на предишно назначаване като „съдия“ или „съдебна власт“ в реклама, предлагаща посреднически или арбитражни услуги, тъй като информацията показва опита на бившия съдия като фактолог. Заглавието обаче трябва да бъде придружено от думите „пенсиониран“ или „бивш“, за да се посочи, че той или тя вече не е действащ съдия. Бившите съдии не трябва да използват думата „Почитаеми“ или абревиатурата „Hon.“ в рекламите, предлагащи такива услуги.

4.10 Поверителната информация, придобита от съдия в това му качество не се използва или разкрива от съдията за други цели, които не са свързани със съдебните му задължения.

Коментар

Поверителната информация не трябва да се използва за лична облага или да се съобщава на други лица

154. При изпълнение на съдебните си задължения съдията може да придобие информация с търговска или друга стойност, която не е достъпна за обществеността. Съдията не трябва да разкрива или да използва тази информация за лични облаги или за каквато и да е цел, която не е свързана със съдебни задължения.

Същност на тази забрана

155. Тази забрана се отнася главно до неправилното използване на неоповестени доказателства, като например доказателства, предмет на заповед за поверителност в рамките на широкомащабен търговски спор.

4.11 При условие че изпълнява правилно съдебните си задължения, съдията може:

4.11.1 Пише, изнася лекции, преподава и участва в дейности, свързани със закона, правната система, правораздаването или свързани с това въпроси.

Коментар

Участие в общностното образование

156. Един съдия е в уникална позиция да допринесе за подобряването на закона, правната система и правораздаването, както в рамките на, така и извън юрисдикцията на съдията. Тези приноси могат да бъдат под формата на изказвания, писане, преподаване или участие в други извънсъдебни дейности. При условие че това не възпрепятства изпълнението на съдебните задължения и че времето го позволява, съдията следва да бъде насърчен да предприеме такива дейности.

Участие в правно образование

157. Съдията може да допринесе за правното и професионалното образование, като изнася лекции, участва в конференции и семинари, оценява

изслушвания за обучение на студенти и действа като проверяващ. Съдията може също да допринесе за правната литература като автор или редактор. Такива професионални дейности на съдиите са в обществен интерес и трябва да бъдат насърчавани. Въпреки това при необходимост съдията следва да поясни, че направените в рамките на образователен форум коментари не са предназначени за консултативни становища или ангажимент към определена правна позиция в съдебното производство, по-специално защото съдиите не изразяват становища или не дават съвети по правни въпроси, които не са правилно представени пред съда. Докато не бъдат представени доказателства, не бъдат изслушани доводи и когато е необходимо, не бъде завършено проучване, съдията не може да преценява безпристрастно конкурентните доказателства и доводи, нито може да формира окончателно съдебно становище. Преди да приеме каквато и да е компенсация, съдията трябва да се увери, че сумата не надвишава сумата, която всеки друг учител, който не е съдия, би получил за съпоставими учителски отговорности и е съвместим с конституционни или правни задължения, уреждащи получаването на допълнително възнаграждение.

4.11.2 Да се яви на публично заседание пред официален орган, който се занимава с въпроси, свързани със закона, правната система, правораздаването или свързани с тях въпроси.

Коментар

Явяване пред официален орган като съдия

158. Съдията може да се яви и да даде показания пред официален орган, доколкото обикновено се приема, че съдебният опит на съдията предоставя специален експертен опит по разглеждания въпрос.

Явяване пред официален орган като частен гражданин

159. Съдията може да се яви като частен гражданин, за да даде показания или да даде показания пред правителствени органи по въпроси, които е вероятно да го засегнат частно, като например предложения за зонироване, които ще засегнат недвижимото имущество на съдията, или предложения относно наличието на местни здравни услуги. Съдията обаче следва да внимава да не залага престижа на съдебната служба, за да постигне напредък по общите причини в такива публични разследвания, по отношение на които съдията не притежава специална съдебна компетентност.

4.11.3 Служи като член на официален орган, или друга правителствена комисия, комитет или консултативен орган, ако такова членство не е в противоречие с възприеманата непристрастност и политически неутралитет на съдия.

Коментар

Членство в анкетна комисия

160. Поради репутацията, с която се ползва съдебната власт в общността, и тежестта, която се придава на съдебното установяване на фактите, съдиите често са призовани да провеждат разследвания и да докладват по въпроси, които са или се считат за обществено значими, но които попадат извън обхвата на функциите на съдебната власт. При разглеждането на такова искане съдията следва внимателно да обмисли последиците за независимостта на съдебната власт от приемането на участие в заданието. Има примери за съдии, които се намесват в обществени спорове и биват критикувани и поставяни в неудобно положение след публикуването на доклади на анкетни комисии, на които са служили. Мандатът и други условия, като например време и ресурси, също следва да бъдат внимателно разгледани при оценката на съвместимостта им със съдебната функция. Съдиите рядко са задължени да предприемат искане за анкетна комисия, с изключение може би на въпрос от национално значение, възникнал по време на извънредна национална ситуация; това се прави като акт на помилване. В някои държави на съдиите се забранява по конституционни причини да извършват разследвания за изпълнителното правителство⁵¹ и дори ако това е позволено, те се възпират да правят това в зависимост от предмета и процедурите за номиниране на съответния съдия.

161. Вярно е, че може да се развият убедителни аргументи в подкрепа на становището, че общественият или националният интерес изисква пълно, ясно и задълбочено разследване по въпрос, който засяга жизненоважно обществеността, и че задачата може да бъде изпълнена най-добре от съдия, който е придобил чрез дългогодишен опит като съдия и практикуващ юрист способността да пресява доказателства и да оценява достоверността на свидетелите. Въпреки това е необходимо да се има предвид, че:

(a) Законна функция на съдията е да съди. Това е функция, която много малко хора в общността са подготвени да изпълняват, а броят на хората, които са квалифицирани и на разположение да изпълняват тази функция по всяко време, с изключение на тези, които вече са назначени в съдебната служба, е непременно много ограничен. Има, от друга страна, достатъчно мъже и жени със способности и опит, които са компетентни да служат с отличие като комисари, без да призовават съдебната власт да се заеме с тази задача;⁵² и

(b) Функцията на анкетна комисия обикновено не принадлежи на съдебната, а на изпълнителната сфера. Тази функция има за цел да проучи и установи информацията относно изпълнителните факти, по които могат да бъдат предприети подходящи действия. Такова действие може да включва и производство в съдилищата

⁵¹ Уилсън срещу министъра по аборигенските въпроси, Висш съд на Австралия, (1997 г.) 189 CLR 1.

⁵² Сър Мъри Макинърни, „Назначаването на съдии в анкетни комисии и други извънсъдебни дейности“, *Австралийски правен журнал*, том 52, стр. 540 -553.

от граждански или наказателен характер срещу лица, чието поведение е било разследвано от комисията. Като алтернатива, разследването може да се отнася до противоречиво предложение, като например изграждането на летище или магистрала, разследването на самолетна катастрофа, реформата на някои специфични аспекти на правото или политиката, правните нужди на специални групи и т.н. Подобно на всички изпълнителни действия, производството и констатациите на анкетната комисия могат да бъдат правилно и често са обект на обществени спорове.

162. През 1998 г. Канадският съдебен съвет обявява позицията си за назначаването на федерални съдии в анкетните комисии.⁵³ Одобрената от него процедура включва следните стъпки:

(a) Всяко искане на съдия да участва в анкетна комисия следва, на първа инстанция, да бъде отправено към главния съдия;

(b) Искането следва да бъде придружено от предложени мандат за провеждане на разследването и посочване на срока, ако има такъв, който да бъде наложен на работата на комисията;

(c) Главният съдия, след консултация с въпросния съдия, следва да прецени дали отсъствието на съдията би нарушило значително работата на съда;

(d) Главният съдия и съдията ще искат да преценят дали приемането на назначението в анкетната комисия може да попречи на бъдещата работа на съдията като член на съда. В това отношение те могат да разгледат следните въпроси:

- (i) Предметът на разследването изисква ли по същество съвети относно обществената политика или включва въпроси от по същество партиен характер?
- (ii) Включва ли по същество разследване на поведението на агенциите на назначаващото правителство?
- (iii) Дали разследването по същество е разследване дали определени лица са извършили престъпление или гражданско престъпление?
- (iv) Кой трябва да избере съветник и персонал на комисията?
- (v) Предложеният съдия чрез конкретни знания или опит ли е особено необходим за това разследване? Или е подходящ пенсиониран съдия или съдия, който не е на щат?
- (vi) Ако разследването изисква законно обучен комисар, трябва ли съдът да се чувства задължен да предостави съдия или може старши адвокат да изпълнява тази функция също така добре?

⁵³ „Позиция на Канадския съдебен съвет относно назначаването на федерално назначени съдии в анкетните комисии“, одобрена на заседанието му през март 1998 г. (текстът е достъпен от <http://www.cjc-ccm.gc.ca/article.asp?id=2371>).

При липса на извънредни обстоятелства, позицията на Канадския съдебен съвет е, че никой федерално назначен съдия не трябва да приема назначаване в анкетна комисия, докато главният съдия и въпросният съдия не са имали достатъчно възможност да разгледат всички горепосочени въпроси и са убедени, че приемането няма да наруши значително нито работата на съда, нито бъдещата съдебна работа на съдията.

163. Обикновено съдията следва да бъде предпазлив по отношение на приемането на назначаването в правителствена комисия, или друга позиция, която се занимава с фактически или политически въпроси, различни от подобряването на закона, правната система или правораздаването, освен ако назначаването на съдия не се изисква от закона. Съдията не следва във всеки случай да приема такова назначение, ако правителствените задължения на съдията пречат на изпълнението на съдебните му задължения или са склонни да подкопаят общественото доверие в почтеността, безпристрастността или независимостта на съдебната власт. Освен това, ако съдията стои далеч от редовните си задължения за много дълъг период от време, той или тя може да открие, че задачата да се върне към нормалния си живот и да адаптира своите виждания и навици към работата в съдебната система в никакъв случай не е лесна.

Участие в правителствени дейности

164. Докато изпълнява функциите на съдия, той/тя може едновременно да участва в изпълнителни или законодателни дейности. Въпреки това, ако системата позволява, съдията може, след като напусне функциите си в съдебната система, да упражнява функции в административен отдел на министерство (например отдел за гражданско или наказателно право в Министерството на правосъдието). Въпросът е по-деликатен по отношение на съдиите, които стават част от персонала на кабинета на министъра. Въпреки че това никога не би се считало за правилно назначаване на съдия в държава от общото право, то е разрешено в някои юрисдикции в областта на гражданското право. При такива обстоятелства, преди даден съдия да започне да служи в кабинета на министъра в страна от гражданското право, трябва да бъде получено становище от органа, отговарящ за назначаването на съдиите, и от съдебните колеги, така че да могат да бъдат установени правилата за поведение, приложими във всеки отделен случай. Преди да се върне в съдебната система, съдията трябва да спре всяко участие в изпълнителната или законодателната функции.

Представителство на държавата

165. Съдията може да представлява страната, държавата или местността на съдията при тържествени случаи или във връзка с национални, регионални, исторически, образователни или културни дейности.

4.11.4 Участие в други дейности, ако тези дейности не нарушават достойнството на съдебната служба или по друг начин пречат на изпълнението на съдебните задължения.

Коментар

Участие в извънсъдебни дейности

166. Съдията може да извършва подходящи извънсъдебни дейности, за да не се изолира от общността. Следователно съдията може да пише, да преподава, да изнася лекции и да говори по незаконосъобразни предмети и да се занимава с изкуства, спорт и други социални и развлекателни дейности, ако тези дейности не нарушават достойнството на съдийската служба или не пречат на изпълнението на съдебните му задължения. Действително, работата в различна област предлага на съдията възможност да разшири своите хоризонти и дава на съдията съзнание за проблемите в обществото, което допълва знанията, придобити от упражняването на задълженията в правната професия. Необходимо е обаче да се намери разумен баланс между степената, в която съдиите могат да участват в обществото, и необходимостта те да бъдат независими и безпристрастни при изпълнението на своите задължения. При окончателния анализ винаги трябва да се задава въпросът дали в конкретния социален контекст и в очите на разумен наблюдател съдията се е ангажирал с дейност, която би могла обективно да компрометира неговата независимост или безпристрастност или която може да изглежда, че го прави.

Членство в нестопанска организация

167. Съдията може да участва в различни обществени организации с нестопанска цел, като стане член на организацията и нейния управителен орган. Примерите включват благотворителни организации, университетски и училищни съвети, религиозни органи, болнични съвети, социални клубове, спортни организации и организации, които насърчават културни или художествени интереси. Във връзка с такова участие обаче следва да се имат предвид следните въпроси:

(a) Не би било подходящо съдия да участва в организация, ако нейните цели са политически, ако дейността му може да изложи съдията на обществено противоречие или ако е вероятно организацията да участва редовно или често в съдебни спорове;

(b) Съдията следва да гарантира, че организацията не отнема прекалено много от времето му/й;

(c) Съдията не трябва да бъде юридически съветник. Това не възпрепятства съдията да изрази становище единствено като член на въпросния орган по въпрос, който може да има правни последици, но следва да се поясни, че тези становища не трябва да се разглеждат като правни съвети. Всички правни съвети, изисквани от органа, следва да се търсят професионално;

(d) Съдията следва да бъде предпазлив по отношение на участието в дейности по набиране на средства или предоставянето на своето име на такива дейности; и

(e) Съдията не следва лично да иска членство, ако склоняването може основателно да се възприеме като принудително или по същество е механизъм за набиране на средства.

168. Съдията не следва да членува в организация, която дискриминира въз основа на раса, пол, религия, национален произход или друга причина, която противоречи на основните права на човека, тъй като такова членство може да доведе до усещането, че безпристрастността на съдията е нарушена. Дали практиките на дадена организация са оскърбително дискриминационни, често е сложен въпрос. Като цяло се твърди, че дадена организация дискриминира по оскърбителен начин, ако произволно изключва от членство лица, които иначе биха били приети на основание на раса, религия, пол, национален произход, етническа принадлежност или сексуална ориентация. Съдията може обаче да стане член на организация, посветена на запазването на религиозни, етнически или законни културни ценности от общ интерес за своите членове. По същия начин съдията не трябва да организира среща в клуб, за който съдията знае, че практикува дискриминация по оскърбителен начин, нито съдията може редовно да посещава такъв клуб.

Финансовата дейност

169. Съдията има същите права като обикновения гражданин по отношение на неговите/нейните лични финансови дела, с изключение на всички ограничения, необходими за гарантиране на правилното изпълнение на задълженията на съдията. Съдията може да държи и управлява инвестиции, включително недвижими имоти, и да се занимава с други дейности, свързани с възнагражденията, но не следва да служи като служител, директор, активен партньор, мениджър, съветник или служител на която и да е стопанска дейност, различна от стопанска дейност, която е тясно свързана и контролирана от членове на семейството на съдията. Участието на съдията в тясно свързан семеен бизнес, макар и като цяло допустимо, следва да се избягва, ако отнема твърде много време, ако е свързано със злоупотреба със съдебен престиж или ако е вероятно бизнесът да се изправи пред съд. Нецелесъобразно е обаче съдия да членува в съвета на директорите на търговско предприятие, с други думи на дружество, чиято цел е да реализира печалба. Това се отнася както за публичните, така и за частните дружества, независимо дали директорската длъжност е изпълнителна или неизпълнителна и дали се заплаща или не.

Членство в сдружение на местни лица

170. Ако съдия притежава или обитава помещения в сграда, в която има сдружение на собственици или на жители, той може да служи в управителния комитет, но не следва да дава правни съвети. Това не възпрепятства съдията да изрази становище единствено като член на въпросния орган по въпрос, който може да има правни последици, но следва да се поясни, че тези становища не трябва да се разглеждат като правни съвети. Всички правни съвети, изисквани от органа, следва да се търсят професионално. Ако се окаже, че даден проблем е или може да стане спорен, обикновено би било основателно съдията да не изразява становище по оспорваните въпроси. Такива становища задължително се разпространяват до евентуалното неудобство на съдията и на съответния съд.

Действа в качеството на довереник

171. В зависимост от обстоятелствата съдията може да действа като изпълнител, администратор, попечител, настойник или друго доверено лице на имущество, доверител или лице на член на семейството или близък приятел, ако тази служба не пречи на правилното изпълнение на съдебните задължения, при условие че съдията го прави без възнаграждение. Докато действа като довереник, съдията е обект на същите ограничения върху финансовите дейности, които се прилагат за съдията в лично качество.

4.12 Съдията не практикува право, докато заема съдебна длъжност.

Коментар

Значение на „практикува право“

172. Практикуването на правото включва работа, която се извършва извън съд и която няма непосредствена връзка със съдебно производство. То включва преотстъпване, даване на правни съвети по широк кръг от теми, подготовка и изпълнение на правни инструменти, обхващащи обширна област на бизнес и доверителни отношения, както и други въпроси. За съдия, който ще бъде нает на пълен работен ден по време на почивна година, в клон на правителството като специален съветник по въпроси, свързани със съдилищата и правораздаването, може да означава „практикуване на право“. Мненията относно обхвата на тази забрана варират в зависимост от различните местни традиции. В някои страни от гражданското право дори съдиите, служещи в окончателен съд, имат право да извършват работа като арбитри или посредници. На моменти, и в очакване на пенсиониране, на съдиите в страните от общото право е било

позволено да извършват трудова дейност като международни арбитри в орган, създаден от чуждестранно правителство.

Действащ като арбитър или медиатор

173. Обикновено, поне в юрисдикциите на общото право, съдията не трябва да действа като арбитър или медиатор, или по друг начин да изпълнява съдебни функции в частно качество, освен ако не е изрично упълномощен от закона. Обичайно се смята, че почтеността на съдебната система е подкопана, ако съдия се възползва от съдебната служба, като предоставя частни услуги за разрешаване на спорове за парична облага като извънсъдебна дейност. Дори когато се извършват безплатно, тези услуги могат да попречат на правилното изпълнение на съдебните функции.

Предоставяне на правни съвети на членовете на семейството

174. Съдията не следва да дава правни съвети. Въпреки това, по отношение на близки членове на семейството или близки приятели, съдията може да предлага лични съвети на приятелска и неформална основа, без възнаграждение, като същевременно дава да се разбере, че не трябва да се третира като даване на правни съвети и че, ако е необходимо, следва да се търсят всякакви правни съвети по професионален начин.

Защита на собствените интереси на съдията

175. Съдията има право да защитава правата и интересите си, включително като страна в съдебни спорове. Съдията обаче трябва да бъде внимателен по отношение на участието в лични съдебни спорове. Като страна по съдебен спор, съдията рискува да създаде впечатление, че се възползва от службата си. Съдията рискува и доверието в него да бъде повлияно неблагоприятно от констатациите на съдебните му колеги.

4.13 Съдията може да формира или да се присъедини към сдружения на съдии или да участва в други организации, представляващи интересите на съдиите.

Коментар

Членство в профсъюзи

176. При упражняване на правото си на свобода на сдружаване съдиите могат да се присъединят към профсъюз или професионално сдружение, създадено с цел подобряване и защита на условията на труд и заплатите на съдиите или, заедно с други съдии,

да учредят синдикат или сдружение от такова естество. Като се има предвид общественият и конституционен характер на службата на съдията, обаче, могат да се поставят ограничения върху правото на стачка.

4.14 Съдията и членовете на семейството на съдията не могат да искат, нито да приемат каквито и да било подаръци, завещания, заеми или услуги във връзка с каквото и да било извършено или да бъде извършено или пропуснато да бъде извършено от съдията във връзка с изпълнението на съдебните му задължения.

4.15 Съдията не може съзнателно да разрешава на съдебния състав или на други лица, които са обект на влиянието, указанията или правомощията на съдията, да искат или да приемат каквито и да било подаръци, завещания, заеми или услуги във връзка с каквото и да било извършено, да бъде извършено или пропуснато да бъде извършено във връзка със задълженията или функциите му.

Коментар

Задължение за информиране на членовете на семейството и съдебния персонал за етичните ограничения

177. Подарък, завещание, заем или благодетелстване на член на семейството на съдията или на други лица, пребиваващи в домакинството на съдията, може да бъде или да изглежда, че има за цел да повлияе на съдията. Съответно съдията трябва да информира тези членове на семейството за съответните етични ограничения пред съдията в това отношение и да обезкуражи членовете на семейството да ги нарушават. Съдията обаче не може с основание да се очаква, че знае, още по-малко, за всички финансови или бизнес дейности на всички членове на семейството, пребиваващи в домакинството на съдията.

178. Същите съображения се отнасят и за съдебните служители и други лица, които са обект на влиянието, ръководството или правомощията на съдията.

Какво може да бъде прието

179. Тази забрана не включва:

(a) Обикновеното социално гостоприемство, което е често срещано в съдийската общност, разширено с нестопанска цел и ограничено до предоставянето на скромни артикули като храна и напитки;

(b) Артикули с малка присъща стойност, предназначени единствено за представяне, като например табели, сертификати, трофеи и поздравителни картички;

(c) Заеми от банки и други финансови институции, отпускани при нормални условия, въз основа на обичайните фактори, без да се взема предвид съдебният статут;

(d) Възможности и ползи, включително благоприятни лихвени проценти и търговски отстъпки, които са на разположение въз основа на фактори, различни от съдебния статут;

(e) Награди и отличия, присъждани на състезатели в случайни рисунки, конкурси или други събития, които са открити за обществеността и се присъждат въз основа на фактори, различни от съдебния статут;

(f) Стипендии и стипендии за научна работа, отпускани при същите условия и въз основа на същите критерии, прилагани за всеки кандидат, който не е съдия;

(g) Възстановяване или отмяна на такси за пътни разноски, включително разходите за транспорт, настаняване и хранене на съдията и негов роднина, инцидент, свързан с присъствието на съдията на длъжност или дейност, посветена на подобряването на закона, правната система или правораздаването;

(h) Основателно обезщетение за законни и разрешени извънсъдебни дейности.

Социално гостоприемство

180. Границата между „обикновено социално гостоприемство“ и неправилен опит да спечелят благоразположението на съдията понякога е трудна за очертаване. Контекстът е важен и никой фактор принципно не определя дали е подходящо съдията да присъства на събитието или не. Въпрос, който следва да бъде зададен, е дали приемането на такова гостоприемство би се отразило неблагоприятно на независимостта, почтеността, задължението на съдията да спазва закона, безпристрастността или достойнството, или навременното изпълнение на съдебните задължения, или изглежда, че е свързано с нарушения на някое от тях. Други въпроси, които следва да бъдат разгледани, са: Лицето, което инициира социалния контакт, стар приятел ли е или скорошен познат? Лицето има ли лоша репутация в общността? Събирането голямо ли е или от по-личен характер? Спонтанно ли е или отдавна организирано? Някой присъстващ има ли висящо дело при съдията? Получава ли съдията облаги, които другите не получават и които основателно ще възбудят подозрение или критика?

4.16 При спазване на законодателството и на всички правни изисквания за публично оповестяване, съдията може да получи подарък, награда или обезщетение, според случая, в който то е направено, при условие че такова дарение, възлагане или обезщетение не може основателно да се възприема като целящо да повлияе на съдията при изпълнение на съдебните му задължения или по друг начин да доведе до проявление на пристрастност.

Коментар

Подаръци с прекомерна стойност не могат да бъдат приемани

181. Подарък за съдия или за член на семейството на съдията, живеещ в домакинството на съдията, който е с прекомерна стойност, повдига въпроси относно безпристрастността и целостта на съдебната служба на съдията и може да изисква отстраняване на съдията, когато не е необходимо друго. Следователно, такива подаръци не трябва да се приемат. Възможно е съдия учтиво да откаже такъв подарък или предложение за подарък. Понякога такива подаръци се предлагат спонтанно, без да се оценяват правилата и конвенциите, които обвързват съдията. Предложението за абонамент за здравен клуб, след като съдия извърши церемония по сключване на брак или гражданство, когато този акт е разрешен от закона, може да бъде добронамерено, но съдията следва да откаже предложението, като обясни, че приемането може да бъде представено като свързано с получаване на такса или награда за изпълнението на обществена функция. От друга страна, представянето на бутилка уиски или на един или два компактдиска от любимата музика на съдията вероятно не би причинило вреда.

Приемане на разумни хонорари

182. На съдията не се забранява да приема хонорари или хонорари, при условие че компенсацията е разумна и съизмерима с изпълнената задача. Съдията следва да гарантира, че договореността не създава конфликти. Съдията не трябва да изглежда, че използва съдебната си позиция в своя полза, нито че трябва да прекарва значителен период от време извън задълженията си в съда, за да изпълни задълженията си за изказвания или писмени изявления за обезщетение. Освен това източникът на плащането не трябва да повдига никакъв въпрос за неоправдано влияние върху способността или готовността на съдията да бъде безпристрастен по въпросите, които стоят пред него в качеството му на съдия.

Принцип 5: Равенство

Принцип на действие

Гарантиране на равно третиране на всички пред съдилищата е от съществено значение за правилното функциониране на съдебната служба.

Коментар

Международни стандарти

183. Съдията трябва да е запознат с международните и регионалните инструменти, които забраняват дискриминацията срещу уязвимите групи в общността, като Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация (1965 г.), Международната конвенция за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените (1979 г.), Декларацията за премахване на всички форми на нетолерантност и дискриминация, основани на религия или убеждения (1981 г.) и Декларацията за правата на лицата, принадлежащи към национални или етнически, религиозни и езикови малцинства (1992 г.). Също така, съдията трябва да признае член 14, параграф 1 от Международния пакт за граждански и политически права, който гарантира, че "Всички лица са равни пред съдилищата ", и член 2, параграф 1 от Международния пакт, който, съгласно член 14, параграф 1, признава правото на всяко лице на справедлив процес без каквото и да е разграничение по отношение на раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други убеждения, национален или социален произход, средства, статут или други обстоятелства. Изразът „други обстоятелства“ (или „друго състояние“) се

тълкува, че включват, например, нелегитимност, сексуална ориентация, икономически статус, увреждане и ХИВ статус. Следователно е задължение на съдията да изпълнява съдебните си функции при надлежно зачитане на принципа на равно третиране на страните, като се избягва всякакво пристрастие или дискриминация и като се поддържа баланс между страните и се гарантира, че всяка от тях ще получи справедливо изслушване.

Съдиите трябва да избягват стереотипите

184. Справедливостта и равното третиране отдавна се считат за основни характеристики на правосъдието. Според закона равенството не само е от основно значение за правосъдието, но е и характеристика на ефективността на съдебната система, тясно свързана с безпристрастността на съдебната власт. Например съдия, който постига правилен резултат, но се занимава със стереотипи, прави това за сметка на безпристрастността си, действителна или възприемана. Съдията не трябва да се влияе от нагласи, основани на стереотип, мит или предразсъдъци. Следователно съдията следва да положи всички усилия да приеме, да демонстрира чувствителност и да коригира тези нагласи.

Дискриминация по пол

185. Съдията трябва да играе роля в гарантиране на това, че съдът предлага равен достъп на мъжете и жените. Това задължение се отнася за отношенията на съдията със страните, адвокатите и съдебния персонал, както и за отношенията на съдебния персонал и адвокатите с други лица. Въпреки че явни случаи на пристрастие на половете от страна на съдии към адвокати може да не се случи често в съда днес, реч, жестове или друго поведение - например, използване на условия на снизхождение при адресиране на женски адвокати (като „скъпа“, „сладкишче“, „момиченце“, „малка сестричка“) или коментиране на физическия им вид или рокля - че няма да бъдат предприети във връзка с мъжки колега може да се възприема като сексуален тормоз. Покровителственото поведение на съдия („тази пледоария трябва да е била подготвена от жена“) подкопава ефективността на жените като адвокати, като понякога намалява самочувствието или нивото на доверие в техните умения. Безчувственото отношение към жените адвокати („тази глупава жена“) може също така пряко да засегне техните законни права както по отношение на действителността, така и на външния вид. Сексуалният тормоз над съдебни служители, адвокати, страни по спорове или колеги често е незаконен, както

и неетичен.

Кандидатура

- 5.1** Съдията трябва да е наясно и да разбира разнообразието в обществото и различията, произтичащи от различни източници, включително, но не само, раса, цвят на кожата, пол, религия, национален произход, каста, увреждане, възраст, семейно положение, сексуална ориентация, социален и икономически статус и други подобни причини („ирелевантни основания“).

Коментар

Задължение за реагиране на културното многообразие

186. Задължение на съдията е не само да признава и да е запознат с културното, расовото и религиозното многообразие в обществото, но и да бъде свободен от пристрастия или предразсъдъци по всякакви неуместни причини. Съдията следва да се опита чрез подходящи средства да остане информиран за променящите се нагласи и ценности в обществото и да се възползва от подходящи образователни възможности (които трябва да бъдат предоставени основателно), които ще помогнат на съдията да бъде и да изглежда безпристрастен. Необходимо е обаче да се внимава тези усилия да не се отклоняват от възприеманата безпристрастност на съдията.

- 5.2** При изпълнението на съдебните си задължения съдията не проявява с думи или поведение пристрастие или предразсъдъци към което и да е лице или група на неуместни основания.

Коментар

Задължение за въздържане от коментари с пренебрежение

187. Съдията следва да се стреми да гарантира, че поведението му е такова, че всеки разумен наблюдател би имал основателно доверие в неговата безпристрастност. Съдията следва да избягва коментари, изрази, жестове или поведение, които разумно могат да се тълкуват като проява на безчувственост или неуважение. Примерите включват неуместни или пренебрежителни коментари, основани на расови, културни, сексуални или други стереотипи, както и друго поведение, което предполага, че лицата пред съда няма да получат еднакво внимание и уважение. Пренебрежителни коментари на съдията относно етническия произход,

включително неговия собствен, също са недостойни и неучтиви. Съдията трябва да бъде особено внимателен, за да гарантира, че неговите забележки нямат расистка насоченост и че те дори неволно не обиждат малцинствените групи в общността.

Съдебните забележки трябва да бъдат смекчени с предпазливост и вежливост

188. Съдията не трябва да прави неуместни и обидни забележки по отношение на ищци, адвокати, страни и свидетели. Имало е случаи, когато съдия, при осъждане на лице, е засипвал затворника с обидни забележки. Докато съдията може, в зависимост от местната конвенция, правилно да представлява възмущението на общността по отношение на тежко престъпление, съдебните забележки винаги трябва да бъдат правени с предпазливост, съдържаност и учтивост. Осъждането на обвиняем, който е осъден за престъпление, е тежка отговорност, включваща изпълнението на правен акт от името на общността. Това не е повод съдията да изразява лични емоции. То води до намаляване на съществените качества на съдебната служба.

5.3 Съдията трябва да изпълнява съдебните си задължения с необходимото внимание към всички лица, като страните, свидетелите, адвокатите, съдебните служители и колегите си, без да прави разлика на каквото и да било основание, което няма отношение към правилното изпълнение на тези задължения.

Коментар

Хората в съда трябва да бъдат третираны с достойнство

189. Съдията е този, който определя тона и създава среда за справедлив процес в неговия или нейния съд. Неравностойно или диференцирано третиране на хората в съда, независимо дали е реално или се счита за такова, е неприемливо. Всички, които се явяват в съда - независимо дали са практикуващи юристи, страни по спора или свидетели - имат право да бъдат третираны по начин, който зачита тяхното човешко достойнство и основни човешки права. Съдиите трябва да гарантират, че всички хора в съда са защитени от всякакви прояви на предразсъдъци, основани на раса, пол, религия или други несъществени основания.

5.4 Съдията съзнателно не трябва да разрешава на съдебния персонал или на други лица, които са под влиянието, ръководството или контрола на съдията, да правят разграничение между засегнатите лица по даден въпрос пред съдията на каквото и да било неуместно основание.

Коментар

Задължение да се гарантира, че съдебният персонал отговаря на предписаните стандарти

190. Първият контакт, който член на обществото има със съдебната система, често е със съдебни служители. Поради това е особено важно съдията да гарантира в максимална степен, че поведението на съдебния персонал, подчинен на ръководството и контрола на съдията, е в съответствие с горепосочените стандарти на поведение. Подобно поведение следва винаги да бъде безукорно, а по-специално съдебният персонал следва да се въздържа от изказвания, които не са чувствителни към пола, както и от поведение, което може да се счита за обидно, заплашително, прекалено познато или по друг начин неподходящо.

5.5 Съдията изисква от адвокатите в производството пред съда да се въздържат от проява, чрез думи или поведение, на пристрастия или предразсъдъци, основани на неуместни основания, с изключение на такива, които са от правно значение за даден въпрос в производството и могат да бъдат предмет на легитимно застъпничество.

Коментар

Задължение за предотвратяване на участието на адвокати в расистко, сексистко или друго неподходящо поведение

191. Съдията трябва да разгледа ясно неуместни коментари, направени от адвокати в съда или в присъствието на съдията, които са сексистки или расистки, или по какъвто и да е друг начин обидни или неподходящи. Речта, жестовете или бездействието, които основателно биха могли да се тълкуват като мълчаливо одобрение на такива коментари, също са забранени. Това не изисква надлежно застъпничество или допустими показания да бъдат ограничавани, когато например въпросите, свързани с пола, расата или други подобни фактори, са правилно представени пред съда като въпроси по делото. Това е в съответствие с общото задължение на съдията да изслушва справедливо, но когато е необходимо, да упражнява контрол върху производството и да действа с подходяща твърдост, за да поддържа атмосфера на равенство, благоприличие и ред в съдебната зала. Какво представлява „подходяща твърдост“ ще зависи от обстоятелствата. В някои случаи една учтива корекция може да бъде достатъчна. Умишленото или особено обидно поведение обаче ще изисква по-значителни действия, като например конкретно указание от съдията, частно напомняне, писмено напомняне или, ако адвокатът повтори нарушението, след като е бил предупреден, и доколкото законът позволява, презрение към съдебното производство.

Принцип 6: Компетентност и старание

Принцип на действие

Компетентността и старанието са предпоставки за надлежното изпълнение на съдебната длъжност.

Коментар

Компетентност

192. Компетентността при изпълнение на съдебните задължения изисква правни познания, умения, задълбоченост и подготовка. Професионалната компетентност на съдията следва да бъде очевидна при изпълнението на неговите задължения. Съдебната компетентност може да бъде намалена и компрометирана, когато съдията е изтощен от наркотици или алкохол, или е умствено или физически увреден по друг начин. В по-малък брой случаи некомпетентността може да е резултат от неадекватен опит, проблеми с личността и темперамента или назначаването в съдебна служба на лице, което е неподходящо да я упражнява, и показва, че е неподходящо за работата на съдебната служба. В някои случаи това може да е резултат от неработоспособност или увреждане, в който случай единственото решение, макар и крайно, е конституционното отстраняване на лицето от длъжност.

Дължимата грижа

193. Да обмисля трезво, да се вземе безпристрастно решение и да действа бързо са всички аспекти на съдебното старание. Вниманието включва и стремеж към безпристрастно и равнопоставено прилагане на закона и предотвратяване на злоупотребата с

процеса: Способността да се проявява старание при изпълнението на съдебните задължения може да зависи от тежестта на работата, адекватността на ресурсите (включително предоставянето на помощен персонал и техническа помощ) и от времето за проучване, обсъждане, писане и съдебни задължения, различни от седене в съда.

Значение на почивката, отдиха и семейния живот

194. Значението на отговорността на съдията към семейството му трябва да бъде признато. Съдията следва да разполага с достатъчно време, за да позволи поддържането на физическото и психическото благосъстояние и разумни възможности за повишаване на уменията и знанията, необходими за ефективното изпълнение на съдебните функции. Стресът от изпълнението на съдебните задължения все повече се признава. В подходящи случаи на съдия, страдащ от стрес, следва да се предоставят консултации и терапия. В миналото съдиите и юристите са били склонни да пренебрегват или отхвърлят тези съображения. В последно време емпиричните изследвания и прословутите случаи на разпадане на съдебната система привлякоха вниманието на широката общественост към тези въпроси.⁵⁴

Кандидатура

6.1 Съдебните задължения на съдията трябва да имат предимство пред всички други дейности.

Коментар

Основното задължение на съдията е към съда.

195. Основното задължение на съдията е надлежното изпълнение на съдебната функция, чиито основни елементи включват изслушване и определяне на делата, изискващи тълкуване и прилагане на закона. Ако правителството бъде призовано да предприеме задача, която отнема съдия от редовната работа на съда, то не следва да приема такова назначение, без да се консултира с председателстващия съдия и други съдебни колеги, за да гарантира, че приемането на извънкласното назначение няма да попречи неоправдано на ефективното функциониране на съда или да натовари неоправдано другите му членове. Съдията трябва да устои на всяко изкушение да отделя прекомерно внимание на

⁵⁴М. Д. Кърби, “Съдебен стрес: актуализация” (1997) *Australian Law Journal*, vol. 71, 774 at 791.

извънсъдебни дейности, ако това намалява капацитета на съдията за упражняване на длъжност в съдебната власт. Очевидно съществува повишен риск от отделяне на прекомерно внимание на такива дейности, ако те включват компенсация. В такива случаи разумните наблюдатели могат да подозират, че съдията е приел извънкласните задължения, за да допълни своя официален доход. Съдебната власт е институция, която служи на общността. Тя не е просто още един сегмент от конкурентната пазарна икономика.

6.2 Съдията посвещава професионалната дейност на съдията на съдебните задължения, които включват не само изпълнението на съдебните функции и отговорности в съда и вземането на решения, но и други задачи, свързани със съдебната служба или дейността на съда.

Коментар

Необходима е професионална компетентност в съдебната администрация

196. До известна степен всеки съдия трябва, освен да решава, и да управлява дела. Съдията отговаря за ефективното правораздаване в своя съд. Това включва управление на делата (включително бързото решаване на делата), водене на отчетност, управление на средствата и надзор на съдебния персонал. Ако съдията не е усърден в наблюдението и разглеждането на делата, произтичащата от това неефективност ще увеличи разходите и ще подкопае правораздаването. Затова съдията следва да поддържа професионална компетентност в съдебната администрация и да улеснява изпълнението на административните отговорности на съдебните служители.⁵⁵

Изчезване на съдебни досиета

197. Съдията трябва да предприеме всички разумни и необходими стъпки, за да предотврати изчезването или задържането на съдебните досиета. Такива стъпки могат да включват компютризиране на съдебните досиета. Съдията следва също така да въведе системи за разследване на загубата и изчезването на съдебните преписки. Когато се подозира нарушение, съдията следва да осигури независимо разследване на загубата на досиета, което винаги трябва да се разглежда като сериозен

⁵⁵ Вж. „Принципи на поведение на съдебните служители“, Доклад от четвъртото заседание на Групата за съдебна почтеност, 27 -28 октомври 2005 г., Виена, Австрия, приложение А, на адрес www.unodc.org/pdf/corruption/publication_jig4.pdf.

пропуск от страна на съответния съд. В случай на изгубени досиета съдията следва да предприеме, доколкото е основателно осъществимо, действия за възстановяване на документацията и процедурите, за да се избегне такава загуба.

Неофициални плащания

198. Като се имат предвид докладите от много юрисдикции за неофициални плащания, които се изискват, по-специално или привидно от съдебните служители, за цели като събиране на преписки, издаване на призовки, връчване на призовки, издаване на препис от доказателствата, получаване на гаранция, предоставяне на заверено копие от съдебно решение, експедиция на делата, отлагане на делата, определяне на удобни дати и преоткриване на изгубени преписки, съдията следва да разгледа:

(a) Показване на обявления в сградата на съда и на други места, където съответните лица биха могли да ги видят, забраняващи всички такива плащания и осигуряващи поверителни процедури за подаване на жалби за такива практики;

(b) Назначаване на съдебни служители по бдителност и комитети на ползвателите заедно с подходящи системи за инспекция за противодействие на тези неформални плащания;

(c) Компютризиране на съдебните досиета, включително разписанията за изслушванията в съда;

(d) Въвеждане на срокове за правните стъпки, необходими за подготовка на съдебно заседание по делото; и

(e) Гарантиране, че съдът реагира своевременно и ефективно на публични жалби.

6.3 Съдията трябва да предприема разумни стъпки за поддържане и повишаване на знанията, уменията и личните си качества, необходими за правилното изпълнение на съдебните задължения, като се възползва за тази цел от обучението и други възможности, които следва да бъдат предоставени под съдебен контрол на съдиите.

Коментар

Всеки съдия следва да се възползва от възможностите за по-нататъшно обучение

199. Независимостта на съдебната власт предоставя права на съдията, но също така налага етични задължения, включително задължението за професионално и усърдно изпълнение на съдебната работа. Това означава, че съдията следва да има значителни професионални способности и че тези способности следва да бъдат придобити, поддържани и

редовно подсилвани чрез допълнителни възможности за обучение, които съдията има задължение, както и право да предприема. Много е желателно, ако не е от съществено значение, съдията да получи подробно, задълбочено и разнообразно обучение, подходящо за професионалния опит на съдията при първото му назначаване, така че той или тя да могат да изпълняват съдебните задължения по задоволителен начин. Необходимите знания могат да включват не само аспекти на материалното и процесуалното право, но и въздействието на правото и съдилищата върху реалния живот.

200. Доверието на гражданите в съдебната система се засилва, ако знанията на съдията са толкова дълбоки и широки, че се простират отвъд техническата област на правото до области, които представляват важна социална загриженост, и ако съдията притежава такива лични умения и разбиране (във и извън съдебната зала), които му дават възможност да управлява делата и да работи с всички лица, участващи по подходящ и чувствителен начин. Накратко, обучението е от съществено значение за обективното, безпристрастно и компетентно изпълнение на съдебните функции и за защитата на съдиите от неподходящи влияния. По този начин един съдия днес обикновено ще получи обучение за назначаване в такива курсове като чувствителност към въпроси, свързани с пола, расата, коренните култури, религиозното многообразие, сексуалната ориентация, ХИВ/СПИН статуса, уврежданията и т.н. В миналото често се е приемало, че съдия е придобил такива знания в хода на ежедневната си практика като адвокат. Опитът обаче е научил практикуващите юристи на ценността на обучението-особено на ценността да позволяват на членове на такива групи и малцинства да говорят директно със съдии, така че да имат изслушвания и материали, които да им помогнат да се справят с такива проблеми, когато възникнат на практика по-късно.

201. Докато съдия, който току-що е започнал професионалната си кариера, трябва да бъде обучен, обикновено в университет, същото важи и за съдия, който е избран измежду най-добрите и най-опитните адвокати. „Добрият адвокат може да бъде лош съдия, а безразличният адвокат може да бъде добър съдия. Качеството на преценката и поведението в съда може да бъде много по-важно, отколкото да се учи в закона“⁵⁶

Съдържание на учебните програми за съдебно обучение

202. Изпълнението на съдебните задължения е нова професия както за младия новобранец, така и за опитния адвокат и включва специфичен подход в много области, особено по отношение на професионалната етика на съдиите, съдебната процедура и отношенията с всички лица, участващи в съдебни производства. В зависимост от нивото на професионален опит на новите попълнения, обучението следва да се състои не само от обучение по техниките, свързани с разглеждането на делата от съдиите, но и да отчита необходимостта от социална осведоменост и задълбочено разбиране на различните теми,

⁵⁶ Сър Робърт Мегари V. С., „Анатомията на съдебното назначение: Промяна, но не разпад“, Лекцията на Леон Ладнър за 1984 г., 19:1 UBC Law Rev., стр. 113 -114.

отразявайки сложността на живота в обществото. От друга страна, важно е да се вземат предвид специфичните характеристики на методите за набиране на персонал, за да се насочат и адаптират програмите за обучение по подходящ начин. Опитният адвокат трябва да бъде обучен само в това, което се изисква за новата професия. Той или тя може да има пълни познания за съдебните процедури, закона за доказателствата, обикновените конвенции и това, което се очаква от съдията. Такова лице обаче може никога да не е срещало лице, което живее с ХИВ/СПИН, или да е смятало специалните правни и други нужди на това лице. В този смисъл продължаването на съдебното образование може да бъде откровение. Макар и сравнително нов в много общи правни юрисдикции, опитът е научил, че ако бъде контролиран от самата съдебна система, той може да бъде много полезен за новите съдии и да положи добра основа за успешен живот като съдия.

Обучение на работното място за всички нива на съдебната власт

203. В допълнение към основните знания, които съдията трябва да придобие в началото на своята съдебна кариера, при назначаването си съдията се ангажира с постоянно обучение и обучение. Такова обучение е необходимо поради постоянните промени в правото и технологиите и възможността в много страни един съдия да придобие нови отговорности, когато заеме нова длъжност. Поради това програмите в експлоатация следва да предлагат възможност за обучение в случай на промяна в кариерата, като например преместване между наказателни и граждански съдилища или дела, поемане на специализирана юрисдикция (например в семеен или непълнолетен съд) или поемане на длъжност като председателството на камара или съд. Следва да се предлагат непрекъснати възможности за обучение на всички равнища на съдебната система. Когато това е възможно, представителите на различните равнища следва да присъстват на едни и същи заседания, за да могат да обменят мнения, като същевременно допринасят за разбиването на прекалено строгите йерархични тенденции, като информират всички нива на съдебната власт за проблемите и опасенията си и насърчават по-последователен и последователен подход към службата в цялата съдебна система.

Съдебната власт трябва да отговаря за съдебното обучение

204. Въпреки че държавата е длъжна да осигури необходимите ресурси и да покрие разходите, с подкрепата на международната общност, ако е необходимо, съдебната система следва да играе основна роля или сама да отговаря за организирането и надзора на съдебното обучение. Във всяка страна тези отговорности следва да бъдат възложени на съдебната власт или на друг независим орган, като например комисия за съдебно обслужване, а не на Министерството на правосъдието или на друг орган, който отговаря пред законодателната или изпълнителната власт. Съдийските асоциации също да

играят ценна роля в насърчаването и улесняването на възможностите за текущо обучение на съдиите в длъжност. Като се има предвид сложността на съвременното общество, вече не може да се предположи, че седенето в съда почти всеки ден ще подготви съдията да се справи оптимално с всички проблеми, които могат да възникнат. Технологичните промени в информационните системи доведоха дори до необходимостта от преквалификация и възможности за подкрепа, които те следва да бъдат насърчавани да признаят и приемат.

Органите, предоставящи обучението, следва да бъдат различни от тези, които наказват или назначават съдии.

205. За да се осигури правилно разделение на ролите, органът, който отговаря за обучението на съдиите, не следва да бъде същият, който ги наказва или назначава и насърчава. Под ръководството на съдебната власт или друг независим орган обучението следва да бъде поверено на специална автономна институция със собствен бюджет, която по този начин, след консултация със съдиите, може да разработва програми за обучение и да гарантира тяхното изпълнение. Важно е обучението да се извършва от съдии и експерти във всяка дисциплина. Обучаващите следва да бъдат избрани измежду най-добрите в своята професия и внимателно подбрани от органа, отговарящ за обучението, като се вземат предвид познанията им по преподаваните предмети и техните преподавателски умения.

6.4 Съдията трябва да се информира редовно за съответните промени в международното право, включително международните конвенции и други инструменти за установяване на нормите в областта на правата на човека.

Коментар

Съотносимост на международно право в областта на правата на човека

206. В контекста на нарастващата интернационализация на обществата и нарастващото значение на международното право в отношенията между индивида и държавата, правомощията, поверени на съдията, трябва да се упражняват не само в съответствие с вътрешното право, но и в пълната степен, която вътрешното право позволява, в съответствие с принципите на международното право, признати в съвременните демократични общества. При спазване на всички изисквания на местното право, независимо от естеството на неговите задължения, съдията не може правилно да пренебрегва или да претендира за непознаване на международното право, включително на международното право в областта на правата на човека, независимо дали то произтича от обичайното международно право, приложимите

международни договори или регионални конвенции за правата на човека. За да се насърчи този съществен аспект на задълженията на съдиите, изучаването на правото в областта на правата на човека следва да бъде включено в програмите за първоначално и професионално обучение, предлагани на нови съдии, като се обърне особено внимание на практическото прилагане на това право в редовната работа на съдиите, доколкото вътрешното право позволява това.

6.5 Съдията трябва да изпълнява всички съдебни задължения включително изпълнението на резервирани решения ефективно, справедливо и с разумна бързина.

Коментар

Задължение да се справят с въпроси с разумна бързина

207. При ефективното, справедливо и бързо решаване на въпросите съдията трябва да покаже надлежно зачитане на правата на страните да бъдат изслушани и проблемите да бъдат решени без ненужни разходи или забавяне. Съдията следва да наблюдава и контролира делата, така че да се намалят или премахнат практиките на отлагане, закъсненията, които могат да бъдат избегнати, и ненужните разходи. Съдията следва да насърчава и да се стреми да улесни уреждането на спора, но страните не следва да се чувстват принудени да се откажат от правото спорът им да бъде разрешен от съдилищата. Задължението за справедливо и търпеливо разглеждане на всички производства не противоречи на задължението за своевременно приключване на дейността на съда. Съдията може да бъде ефективен и делови, като същевременно е търпелив и съзнателен.

Задължение за точност

208. Бързото разпореждане с дейността на съда изисква съдията да бъде точен и експедитивен в съдебното заседание, за да определи въпросите, които се разглеждат, и да настоява съдебните служители, адвокатите и техните адвокати да си сътрудничат със съдията за тази цел. Нередовните или несъществуващи часове допринасят за забавяне и създават негативно впечатление за съдилищата. По този начин в юрисдикциите, в които се предписват или очакват редовни часове за заседания, съдиите следва да ги спазват точно, като същевременно гарантират експедитивното изпращане на извънсъдебни производства.

Задължение за незабавно произнасяне на запазените решения

209. Съдията следва да се произнесе с резерви, като вземе предвид спешността на въпроса и други специални обстоятелства, възможно най-скоро, като вземе предвид продължителността или сложността на делото и други работни ангажименти. По-специално мотивите за решението следва да бъдат публикувани от съдията без необосновано забавяне.

Важност на прозрачността

210. Съдията следва да въведе прозрачни механизми, позволяващи на адвокатите и съдебните адвокати да знаят статуса на съдебните производства. Съдилищата следва да въведат публично известни протоколи, чрез които адвокатите или представляващите себе си съдебни изпълнители могат да правят запитвания за решения, които им се струват неправомерно забавени. Тези протоколи следва да позволяват подаване на жалби до компетентен орган в рамките на съда, когато забавянето е неоснователно или сериозно накърняващо страната.

- 6.6** Съдията поддържа реда и благоприличието във всички производства пред съда и е търпелив, достоен и учтив по отношение на страни по съдебни спорове, съдебни заседатели, свидетели, адвокати и други, с които съдията се занимава в служебно качество. Съдията изисква подобно поведение от страна на законните представители, съдебния персонал и други лица, които са обект на влияние, ръководство или контрол от страна на съдията.

Коментар

Ролята на съдията

211. Ролята на съдията е обобщена от старши съдия със следните думи:⁵⁷

„Частта на съдията...е да изслуша доказателствата, да се вслушва само в себе си, задавайки въпроси на свидетели, когато е необходимо да се изясни всяка точка, която е била пренебрегната или оставена неясна, да види, че защитниците се държат привидно и спазват правилата, установени от закона, да изключи нерелевантността и да обезсърчи повторението; да се увери чрез мъдра намеса, че той следва точките, които застъпниците правят и може да оцени тяхната стойност; и накрая да реши къде се намира истината. Ако

⁵⁷Джоунс срещу National Coal Board, [1957 г.] 2 QB 55 на 64, по лорд Денинг.

отиде отвъд това, той изпуска мантията на съдия и поема халата на адвокат; и промяната не му става добре... Това са нашите стандарти.”

Задължение за поддържане на реда и благоприличието в съда

212. „Заповед“ се отнася до нивото на редовност и добросъвестност, необходими за гарантиране, че дейността на съда ще се извършва в съответствие с правилата, уреждащи производството. „Благоприличие“ се отнася до атмосферата на внимателност и усърдни усилия, които съобщават, както на участниците, така и на обществеността, че въпросът пред съда получава сериозно и справедливо разглеждане. Отделните съдии могат да имат различни идеи и стандарти по отношение на целесъобразността на конкретното поведение, езика и облеклото за адвокатите и адвокатите, които се явяват пред тях. Това, което един съдия може да възприеме като очевидно отклонение от благоприличието, друг съдия може да сметне за безобидна ексцентричност, неуместност или никакво отклонение. Също така някои производства изискват повече формалност от други. По този начин във всеки един момент съдебните зали в цялата страна неизбежно ще проявят широк спектър от ред и благоприличие. Нежелателно и във всеки случай невъзможно е да се предложи единен стандарт на това, което представляват ред и благоприличие. Вместо това е необходимо съдията да предприеме разумни стъпки за постигане и поддържане на нивото на ред и благоприличие в съда, което е необходимо за осъществяване на дейността на съда по начин, който е както редовен, така и явно справедлив, като в същото време дава на адвокатите, страните по спора и обществеността гаранция за тази законосъобразност и справедливост.

Поведение по отношение на съдебните заседатели

213. Поведението на съдията е от решаващо значение за поддържане на неговата или нейната безпристрастност, защото това е, което другите виждат. Неправилното поведение може да подкопае съдебния процес, като създаде впечатление за пристрастност или безразличие. Поведението на неуважение към даден съдебен изпълнител нарушава правото му да бъде изслушан и компрометира достойнството и благоприличието на съдебната зала. Липсата на учтивост се отразява и на удовлетвореността на съдебния изпълнител от разглеждането на случая. Това създава негативно впечатление за съдилищата като цяло.

Поведение спрямо адвокатите

214. Съдията трябва да насочи гнева си по подходящ начин. Независимо от провокацията, съдебният отговор трябва да бъде разумен. Дори и да е провокиран

поради грубото поведение на адвокат, съдията трябва да предприеме подходящи стъпки, за да контролира съдебната зала, без да отвръща на удара. Ако е оправдано порицание, понякога е уместно то да се извърши отделно от разпореждането със съдебното заседание по делото. Никога не е уместно съдия да прекъсва адвокат многократно без основание или да злоупотребява или да се подиграва с поведението или аргументите на адвоката. От друга страна, нито един съдия не е длъжен да слуша без прекъсване в злоупотреби със съдебния процес или явни доводи без юридическа основателност или злоупотреби, насочени към съдията или други адвокати, страни или свидетели.

Търпението, достойнството и учтивостта са основни атрибути

215. В съда и в канторите съдията трябва винаги да действа учтиво и да зачита достойнството на всички, които имат работа там. Съдията следва също така да изисква подобна учтивост от тези, които се явяват пред него, както и от съдебните служители и други лица, които са под ръководството или контрола на съдията. Съдията трябва да бъде над личните вражди и не трябва да има фаворити сред адвокатите, явяващи се пред съда. Неоснователните порицания на адвокатите, обидните забележки към съдебните заседатели или свидетелите, жестоките шеги, сарказмът и некомпетентното поведение на съдията подкопават реда и благоприличието в съда. Когато съдия се намесва, той следва да гарантира, че безпристрастността и усещането за безпристрастност не се влияят неблагоприятно от начина на намеса.

6.7 Съдията не може да извършва действия, които са несъвместими с надлежното изпълнение на съдебните задължения.

Коментар

Честно и справедливо разпределение на работата в съда

216. Съдия, който отговаря за разпределянето на делата, не следва да бъде повлиян от желанията на която и да е от страните по делото или на което и да е лице, което има отношение към резултатите от него. Такова разпределение може да се извърши например чрез теглене на жребий или в съответствие с азбучен ред или някаква подобна система. Друга възможност е председателстващият съдия, който разпределя съдебната работа, да се консултира с колегите си и да изпълнява задачата почтено и справедливо. Когато е необходимо, може да се вземат мерки за признаване на специфичните нужди и ситуации на отделните съдии, но доколкото е възможно, разпределението на работата на всеки член на съда следва да бъде

равен както в количествено, така и в качествено отношение и следва да бъде известно на всички съдии.

Оттегляне на дело от съдия

217. Делото не следва да бъде оттеглено от определен съдия без основателни причини, като например сериозно заболяване или конфликт на интереси. Всички такива причини и процедури за такова оттегляне следва да бъдат предвидени в закона или в съдебния правилник и не могат да бъдат повлияни от никакъв интерес или представителство на изпълнителната или друга външна власт, а само така, че да се осигури изпълнението на съдебната функция в съответствие със закона и в съответствие с международните норми за правата на човека.

Непрофесионално поведение на друг съдия или адвокат

218. Съдията следва да предприеме подходящи действия, когато узнае за надеждни доказателства, показващи вероятност за непрофесионално поведение на друг съдия или адвокат. Подходящите действия могат да включват пряка комуникация със съдията или адвоката, за който се твърди, че е извършил нарушението, други преки действия, ако има такива, и съобщаване на нарушението на съответните органи.

Неправомерно използване на съдебен персонал

219. Неправомерното използване на съдебен персонал или съоръжения е злоупотреба със съдебната власт, която поставя служителя или съоръженията в изключително трудна ситуация. Съдебният персонал не следва да бъде насочван да извършва неподходящи и прекомерни лични услуги за съдия извън незначителни въпроси, които съответстват на установените конвенции.

Изпълнение

Поради естеството на съдебната служба националните съдилища приемат ефективни мерки за осигуряване на механизми за прилагане на тези принципи, ако такива механизми вече не съществуват в техните юрисдикции.

Коментар

Процедури за ефективно изпълнение на Принципите от Бангалор

220. Групата за съдебна почтеност вече е ангажирана с изготвянето на процедурно изложение за ефективното прилагане на Принципите от Бангалор за съдебно поведение. Както и при самите принципи, тези процедури не са предназначени да бъдат считани за обвързващи за която и да е национална съдебна система. Те ще бъдат предлагани като насоки и референтни показатели.

Дефиниции

В това изложение на принципите, освен ако контекстът не позволява или изисква друго, на използваните думи се приписват следните значения:

„Съдебен персонал“ включва личния състав на съдията, включително служителите на реда.

„Съдия“ означава всяко лице, което упражнява съдебна власт, независимо от начина, по който е определено.

„Семейството на съдията“ включва съпруг, син, дъщеря, зет, снаха и всеки друг близък роднина или лице, което е спътник или служител на съдията и което живее в домакинството на съдията.

„Съпруг/а на съдия“ включва личният партньор на съдията или всяко друго лице от двата пола в близки лични отношения със съдията.

Коментар

221. В определението за „семейство на съдия“ изразът „и който живее в домакинството на съдията“ се прилага само за „всеки друг близък роднина или лице, което е спътник или служител на съдията“, а не за съпруг, син, дъщеря, зет или снаха на съдия.

Приложение

Културни и религиозни традиции

От най-ранни времена, във всички културни и религиозни традиции, съдията се възприема като човек с висок морален ранг, притежаващ качества, различни от тези на обикновените хора, подчинен на по-строги ограничения от другите и задължен да спазва форма на живот и поведение, по-сурова и ограничена от тази на останалата част от общността.

Древният Близък изток

В или около 1500 г. пр.н.е., е записано, че фараона Тутмос III е издал следните инструкции на главния съдия Рекмире от Египет:⁵⁸

Внимавайте на себе си за залата на главния съдия; бдете над всичко, което става в нея. Ето, това е подкрепа на цялата земя... Ето, той не е този, който представя лицето си към длъжностните лица и съветниците, нито този, който побратимява всички хора... Може да видите за себе си, за да направи всичко след това, което е в съответствие със закона; да направи всичко според правото му...Ето, това е безопасността на длъжностно лице да прави нещата според закона, като прави това, което се говори от молителя... Това е мерзост на Бога, за да покаже пристрастност. Това е учението: да действаш еднакво на всички, да се отнасяш към онзи, който ти е познат, като към непознатия за теб, и към близкия...като него,

⁵⁸ J. H. Breasted, *Древни записи от Египет*, vol. II (Осемнадесета династия) (University of Chicago Press, 1906 г.), стр. 268 -270, цитиран в Кр. Г. Уирамантри, *Покана към закона* (Melbourne, Australia, Butterworths, 1982 г.), стр. 239 и 240.

който е далеч... Служител, който прави това, тогава той ще процъфтява много на мястото. И не се гневи на човек, който угнетява, и се възгордявай за онова, за което ще се разгневи!

Индуиски закон

Най-всеобхватният древен кодекс в индуиския закон е *Законите на Ману* (около 1500 г. пр.н.е.). В коментарите си Нарада (ок. 400 г.), водещ индуистки юрист, базирац се на *законите на Ману*, пише така за съдилищата:⁵⁹

(a) Членовете на кралския съд трябва да бъдат запознати със свещения закон и с правилата на благоразумието, благородството, честността и безпристрастността към приятеля и врага;

(b) Казва се, че справедливостта зависи от тях, и царят е извор на правосъдие;

(c) Когато правосъдието, след като е било поразено от несправедливост, влезе в съда и членовете на съда не извадят стреличката от раната, те сами биват ударени от нея;

(d) В съдебното заседание не трябва да се влиза изобщо, нито да се дава справедливо становище. Този човек, който или стои ням, или дава мнение, противоречащо на справедливостта, е грешник;

(e) Онези от съда, които, след като са влезли в него, седят неми и медитиращи, и не говорят, когато случаят възникне, всички те са лъжци.

(f) Една четвърт от беззаконието отива за престъпника; една четвърт отива за свидетеля; една четвърт отива за всичките членове на двора; една четвърт отива за царя.

Подчертавайки необходимостта от добродетелно лично поведение, Ману изисква съдията да не бъде „разточителен“, тъй като наказанието не може да бъде справедливо наложено от „човек, пристрастен към чувственото удоволствие“.⁶⁰

⁵⁹ *Свещените книги на Изтока*, Макс Мюлер (изд.), (Motilal Banarsidass, 1965), том XXXIII, (The Minor Law Books), стр. 2, 3, 5, 16 и 37 -40, цитирано в Уирамантри, цит. съч., стр. 244 и 245.

⁶⁰ „Законите на Ману“, *Свещени книги на Изтока*, 50 об., изд. F. Max Muller, Motilal Banarsidass, Delhi, third reprint (1970 г.), об. xxv, vii. 26.30, цитирано в Амерасингхе, цит. съч., стр. 50.

Каутилия, в най-известния древноиндийски трактат за принципите на правото и управлението, Arthasastra (около 326 -291 г. пр.н.е.), се отнася до съдебната власт по този начин:⁶¹

Когато съдия заплашва, бие, изпраща, или несправедливо заглушава някой от спорещите в неговия съд, той първо ще бъде наказан по първата поправка. А който оклевети или оскърби някого от тях, наказанието ще се удвои. Ако той не пита това, което трябва да бъде поискано, или пита това, което не трябва да бъде поискано, оставя това, което самият той е поискал, или преподава, напомня, или предоставя някой с предишни изявления, той ще бъде наказан с най-средната амортизация.

Когато съдия не разследва необходимите обстоятелства, разследва ненужни обстоятелства, прави ненужно забавяне при изпълнение на задълженията си, отлага работата си с злоба, кара страните да напуснат съда, като ги уморява със закъснение, избягва или кара да избягват изявления, които водят до уреждане на дело, помага на свидетели, дава им улики, или възобновява дела, които вече са уредени или с които се разпорежда, той се наказва с най-голяма амортизация.

Будистка философия

Буда (около 500 г. пр.н.е.) преподава необходимостта да се признае правотата във всеки аспект на човешкото поведение чрез „благородния осемкратен път“ на будизма. Това включва правилно виждане, правилни мисли, правилна реч, правилни действия, правилен поминък, правилни усилия, правилна съзнателност и дясна концентрация, всички те взети заедно осигуряват кодекс на поведение, обхващащ цялата човешка дейност. Правосъдие за будиста означава спазване на всички тези аспекти, всеки от които е бил обект на педантичен философски анализ през вековете на будистката мисъл. Тази концепция за право поведение е неразделна част от будистките правителства и правни системи.⁶²

Кралят, който е истинският разпространител на закона, е *primus inter pares* и следователно не е над закона. Кодексът за поведение, приложим към краля, включва следните принципи:⁶³

- (a) Той не трябва да има жажда и привързаност към богатство и имущество;

The Arthasastra, R. Shamasastri (прев.) (Mysore Printing and Publishing House, 1967), стр. 254 и 255, цитирани в Уирамантри, цит. съч., стр. 245.

⁶² Уирамантри, цит. съч., стр. 23.

⁶³ Уолпола Рахула, *Какво е учил Буда* (Bedford, The Gordon Fraser Gallery Ltd., 1959 г.), издание 1967 г., стр. 85.

(b) Той трябва да бъде свободен от страх или благосклонност при изпълнение на задълженията си, да бъде искрен в намеренията си и не трябва да заблуждава обществеността;

(c) Трябва да притежава генетичен темперамент;

(d) Той трябва да води прост живот и не трябва да се отдаде на живот на лукс и трябва да има самоконтрол;

(e) Не трябва да се сърди на никого.

(f) Трябва да бъде в състояние да понесе проблеми, трудности и обиди, без да губи самообладание.

Когато възникне спор, от краля (или друг съдия) се очаква да „обърне еднакво внимание и на двете страни“ и да „изслуша аргументите на всяка страна и да реши според това, което е правилно“. По време на цялото разследване се очаква съдията да избегне „четирите пътя към несправедливостта“. Това са предразсъдъци, омраза, страх и невежество.⁶⁴

Значението на правилото на естествената справедливост е видно от следния разговор между Буда и неговия ученик, почитаемия Упали:⁶⁵

В: Дали заповедта, Господи, която е пълна, извършва действие, което трябва да се извърши в присъствието на обвиняем монах, ако той отсъства? Господи, това законно ли е?

О: Каквато и да е заповедта, Упали, тя е завършена и извършва действие, което трябва да се извърши в присъствието на обвиняем монах. Ако той отсъства, това се оказва, че не е правно валиден акт, не е дисциплинирано валиден акт и по този начин Заповедта отива твърде далеч.

В: Изпълнява ли Заповедта, Господи, която е пълна, действие, което трябва да се извърши чрез разпит на обвиняем монах, ако няма разпит?

О: Каквато и да е Заповедта, Упали, която е завършена, извършва действие на разпит в присъствието на обвиняем монах. Ако няма разпит, следователно той не е юридически валиден акт, не е дисциплинарно валиден акт и по този начин Заповедта е тази, която отива твърде далеч.

⁶⁴ Фондация „Шри Ланка“, „Права на човека и вероизповедания в Шри Ланка“ (Colombo, 1988 г.), стр. 67.

⁶⁵ I. V. Horner (trans.), *Книгата на дисциплината (Виня-Путака)*, том IV: *Махаватга или Great Division IX* (London, Luzac and Co. Ltd., 1962), стр. 466 -468, цитиран в Nihal Jayawickrama, *The Judicial Application of Human Rights Law: Международна, регионална и национална съдебна практика* (Cambridge, Cambridge University Press, 2002), стр. 7 и 8.

Същите принципи се прилагат и по отношение на юридическите лица:

Който не е праведен с това, защото някой съди прибързано. Който е мъдър, той разследва и доброто, и злото. Мъдрият човек, който напътства другите с надлежното обсъждане, с праведна и справедлива преценка, се нарича истински пазител на закона.⁶⁶

Прилагайки принципите на будистката философия, принцът регент на Япония, Шотоку Тайши (сл. Хр. 604) формулира седемнадесет Максими. Те включват следните насоки:

... третирайте безпристрастно случаите, които са ви представени. От жалбите, подадени от хората, има хиляда за един ден. Ако в един ден са толкова много, колко ще бъдат в поредица от години? Ако човекът, който трябва да решава случаи по закон, придобие своя обикновен мотив и чуе каузи с оглед получаване на подкупи, тогава случаите на богатия ще бъдат като камък, хвърлен във вода, докато жалбите на бедните ще приличат на вода, хвърлена върху камък. При тези обстоятелства бедният човек няма да знае къде да се обърне. И тук има недостатък в действието на министъра ⁶⁷.

Римско право

Дванадесетте таблици (450 г. пр.н.е.) съдържат следното разпореждане:⁶⁸

Залезът на слънцето е крайният срок, в който съдията трябва да се произнесе.

Китайски закон

Хсун Дзъ, изтъкнат китайски старейшина и уважаван магистрат (около 312 г. пр.н.е.), пише:⁶⁹

Справедливостта е балансът, в който да се претеглят предложенията; изправената хармоничност е линията, по която да се измерват. Където съществуват закони,

⁶⁶ *Dhammapada*, стихове 256 и 257.

⁶⁷ W. G. Aston (trans.), *Nihongi, Chronicles of Japan from the Earliest Times to A.D. 697*, (Kegan, Paul, Trench, Trubner and Co., 1896), цитиран в Уирамантри, цит. съч., стр. 249 и 250.

⁶⁸ *Гражданското право*, S. P. Scott (trans.), (Cincinnati, Central Trust Co., 1932), vol. 1, pp. 57 -59, цитиран в Уирамантри, цит. съч., стр. 265 и 266.

⁶⁹ *Основни писания на Мо Дзъ, Хсун Дзъ и Хан Фей Дзъ*, Бъртън Уотсън (транс.) (Columbia University Press, 1967), p. 35, цитиран в Уирамантри, op. cit., p. 253.

да ги осъществяват; когато не съществуват, да действат в духа на прецедент и аналогия-това е най-добрият начин да се чуят предложенията. Да покажеш предпочитание и партийно чувство и да бъдеш без постоянни принципи - това е най-лошото, което можеш да направиш. Възможно е да има добри закони и все още да има безредици в държавата.

За разлика от него, Хан Фай Цу, принц на кралското семейство (около 280 г. пр.н.е.) предлага по-легалистичен подход:⁷⁰

Въпреки че умелият дърводелец е способен да съди една права линия само с окоото си, той винаги ще взема своите мерки с правило; макар че човек с висша мъдрост е способен да се справя с нещата само по родното остроумие, той винаги ще гледа към закона на бившите царе за напътствие. Разпънете тръбопровода, и криво дърво може да се рендосва право; прилага нивото, и неравности и кухини могат да бъдат избърснати; балансирайте везните, и тежки и леки могат да бъдат коригирани; извадете измервателни буркани, и несъответствия на количеството могат да бъдат коригирани. По същия начин човек трябва да използва законите, за да управлява държавата, като се разпорежда с всички въпроси само въз основа на тях.

Законът не прави повече изключения за високопоставени мъже, отколкото се отъва водопроводната линия, за да побере криво място в гората. Това, което законът е постановил, мъдрецът не може да оспори, нито смелият може да оспори. Когато трябва да се наказват грешките, най-висшият министър не може да избяга; когато трябва да се възнаграждава доброто, най-низшият селянин не трябва да бъде пренебрегван. Следователно, за коригиране на недостатъците на началниците, наказване на злодеянията на подчинените, възстановяване на реда, разкриване на грешки, проверка на излишъка, отстраняване на злото и унифициране на стандартите на хората, нищо не може да се сравни със закона.

Африкански закон

Отбелязано е ⁷¹, че много цивилизации и правни системи процъфтяват в Африка, някои от които са съвременници на Гърция и Рим, други на европейското Средновековие. Сред широк спектър от правни понятия е тази за основателност в поведението.

Концепцията на Баротсе за разумния човек е двойка: като цяло разумният човек и „разумният заварен служител на определена социална позиция“. Когато например има твърдение, че човекът, заемащ виден длъжността съветник, не се е държал в съответствие с достойнството на службата си, съдиите се питат дали въпросният мъж

⁷⁰ Пак там, стр. 253 и 254.

⁷¹ Уирамантри, цит. съч., стр. 35 и 36.

се е държал при дадените обстоятелства така, както би трябвало да се държи един разумен съветник. Общността има свои собствени представи за поведението, което се очаква от такъв човек: достойнство, търпение, учтивост към жалбоподателя. Съветник, който не дава място на жалбоподател и не слуша оплакванията му, не е „разумен съветник“ в очите на Баротсе. По този начин всички почувствани стандарти на общността, които сами по себе си не са въпроси на правото, се промъкват в процеса на преценка, осигурявайки гъвкавост на подхода, която дава възможност за преосмисляне на древните стандарти, за да отговарят на условията на съвременния живот. Понятието за разумен човек, късно въвеждане в общото право, му дава гъвкавост, от която традиционното африканско право отдавна се ползва, а общото право все още няма интегрирано понятие за основателност.

Еврейски закон

По-долу е извлечение от *Мишне Тора*,⁷² работата на Мойсей Маймонид, един изключителен еврейски учен (1135 - 1205 пр.н.е.).

(a) Божественото присъствие обитава в средата на всеки компетентен еврейски трибунал. Затова съдиите трябва да седят в съда, обвити (в халати с ресни) в състояние на страх и благоговение и в сериозна рамка на ума. Забранено им е да се държат лекомислено, да се шегуват или да говорят празни приказки. Те трябва да се съсредоточат върху въпросите на Тората и мъдростта.

(b) Синедрион, или цар...който назначава в длъжност съдия този, който е негоден за него (на морални основания), или този, чието познаване на Тората е недостатъчно, за да го даде на служба, макар че последният е иначе любящ човек, притежаващ възхитителни качества - който направи такова назначение, престапва отрицателна заповед, защото се казва: „Не трябва да уважавате лицата, които съдят“. По традиция се научава, че това увещаване е адресирано до този, който е упълномощен да назначава съдии;

(c) Равинът рече: “Не казвайте:“ Толкова и толкова е красив човек, ще го направя съдия; толкова и толкова е храбър човек, ще го направя съдия; толкова и толкова е свързан с мен, ще го направя съдия; толкова и толкова е лингвист, ще го направя съдия .” Ако го направите, той ще оправдае виновните и ще осъди невинните, не защото е нечестивец, а защото не знае.”

(d) Забранено е да се изправяш пред съдия, който е набавил мястото, което държи, като плаща за него. Равинът ни предлага леко и го презират, относно съдебния халат, в който е обвит като седло.

⁷²I. Twersky (изд.), *A Maimonides Reader* (Behram House Inc., 1972), стр. 193 и 194, цитирани в Уирамантри, цит. съч., стр. 257 и 258.

Християнство

В Библията, Изход 1:14 се отнася до хора, сочещи с пръст на презрение към съдия, който се е заблудил:

Кой те направи принц и съдия над нас?

Римляни 2:1 гласи:

Затова ти си непростим, човече,
Когото съдиш друг, ти осъждаш себе
си;
ти, който съдиш, правиш същото.

В проповедта си на планината, Христос заяви (Матей 7:12):

И каквото и да искате да ви сторят хората, сторете и на тях! Това е Законът и Пророците.

Тази поговорка капсулира учението в Стария Завет за гражданското правосъдие. Например, Левит 19:15 гласи:

И не извращавай справедливостта, и не показвай пристрастие към бедния, и не облагодетелствай великия, и отсъди справедливо за ближния си!

Второзаконие 1:16 гласи:

Чуйте споровете между братята си и съдете справедливо, дали делото е между братя израилтяни или между един от тях и чужденец. Не показвайте пристрастност в преценката; чуйте както малки, така и големи. Не се страхувайте от никой човек.

Тъй като всички, които не са в състояние да повлияят неправомерно на съдията, биха предпочели да бъдат съдени на тази основа, този стандарт е единственият, който те трябва да прилагат, когато съдят другите.

Ислямски закон

Ислямските юристи са идентифицирали няколко характеристики, които съдиите трябва да имат, за да изпълняват правилно задълженията си. Те включват:⁷³

(a) Матуритет: Непълнолетният не може да бъде назначен за съдия. Лице, което няма попечителство над себе си, не може да получи власт над другите. Съдията трябва да има не само здрав ум и тяло, но и да бъде

⁷³ Съдебната система в исляма, проектът „Открий исляма“ (www.islamtoday.com).

дълбоко проникателен. Не е необходимо един съдия да е на години, но възрастта повишава достойнството и престижа на съдията;

(b) Разум: Лице, чиято преценка е нарушена поради старост или болест, не следва да действа като съдия. За да отговори на тази квалификация, съзнанието на човека трябва да бъде достатъчно здраво, за да може той да носи юридическа отговорност за действията си. Той трябва да бъде интелигентен и способен да възприема това, което е необходимо, за да може да прави разлика между нещата. Той не трябва да бъде разсеян и небрежен;

(c) Свобода: Съдията трябва да се радва на пълна свобода;

(d) Пряк характер: Съдията трябва да бъде честен, да има очевидна почтеност, да бъде свободен от греховно и безразсъдно поведение, да се пази от съмнителни дейности, да се съобразява със социалните норми и да бъде образец за добро поведение в своите религиозни и светски дела;

(e) Капацитет за независими правни разсъждения: Съдията трябва да е в състояние да извлече закона от източниците си. Той трябва да е способен на правна аналогия;

(f) Цялостно сетивно възприятие: Съдията трябва да може да вижда, чува и говори. Глухонямият не може да чува другите, когато говорят. Слепият не може да различи ищеца от ответника по зрение, нито този, който признава чуждо право, нито свидетеля от този, който е свидетел за или против. Човек, който не може да говори, не може да произнесе присъда и неговият жестомимичен език няма да бъде разбираем за мнозинството от хората.

За да се гарантира, че поведението и поведението на съдията е приемливо за обществеността и не предоставя възможност на хората да се съмняват в неговата почтеност или безпристрастност, ислямските юристи записват, че:⁷⁴

(a) На съдията не е позволено да се занимава с търговска дейност. Ако той направи това, не може да се гарантира, че няма да получи услуги и преференциално третиране от някои хора, които на свой ред биха могли да го накарат да им даде преференциално третиране в съдебната зала;

(b) На съдията не е позволено да приема подаръци. Всички форми на обезщетение, които даден съдия може да получи от друго лице в рамките на своята юрисдикция, следва да бъдат третирани по същия начин като подаръците;

(c) Съдията не трябва да се впуска в социално неприемливо поведение. Той не трябва да общува прекомерно с другите. Това го предпазва да не бъде засегнат от тях, което може да компрометира неговата безпристрастност. По същия начин той не трябва да стои далеч от публични събирания, когато присъствието му е подходящо. Той трябва да избягва да се шегува и да разсмива другите хора, независимо дали той е в тяхната компания или те в неговата. Когато говори, той трябва да поддържа възможно най-високия стандарт на словото, без грешки и дефекти. Също така трябва да бъде свободен от подигравките на другите и високомерието;

⁷⁴ Пак там.

(d) Съдебната зала е място на сериозност, трезвеност и уважение. Не е място за несериозно поведение, продължителни речи и лоши маниери. Това се отнася еднакво и за съдебните заседатели, свидетелите и всички останали, присъстващи в съдебната зала. Когато съдията заеме мястото си, той трябва да бъде в представително състояние, напълно подготвен да изслуша делата, които ще се изправят пред него, и да разгледа всички доказателства, които ще му бъдат представени. Съдията не трябва да бъде в състояние на гняв и трябва да бъде свободен от силна жажда, прекомерна радост или скръб и крайно притеснение. Той не трябва да се нуждае от облекчаване или да бъде прекалено уморен. Всички тези неща могат да компрометират психическото му състояние и способността му правилно да обмисля показанията на съдебните заседатели;

(e) Съдията не трябва да оставя погледа си да се скита. Той трябва да говори възможно най-малко, ограничавайки се до съответните въпроси и отговори. Той не трябва да повишава тон, освен когато е необходимо да се провери нахалството. Той трябва да поддържа сериозен израз през цялото време, но без да показва гняв. Той трябва да седи спокойно и величествено. Той не трябва нито да се шегува, нито да говори по въпроси, които не са свързани с разглеждания случай.

(f) Съдията трябва да се представи по начин, който да изисква уважението на другите, дори в начина му на обличане и оформяне;

(g) Съдията трябва да се отнася еднакво със съдебните заседатели по всеки възможен начин, независимо дали те са баща и син, халиф и един от неговите поданици, или мюсюлманин и невярващ. Това включва начина, по който ги гледа, обръща се към тях и се занимава с тях. Той не трябва да се усмихва на едното и да се мръщи на другото. Той не трябва да показва повече загриженост за едното, отколкото за другото. Той не следва да се обръща към един от тях на език, който другият не може да разбере, ако е в състояние да говори на език, познат и на двамата адвокати;

(h) Съдията може да използва само доказателствата, признати от съда. Той не може да се произнася въз основа на личните си познания;

(i) Съдията трябва да е бърз в преценката си. Целта на назначаването на съдия на първо място е да се решат споровете на хората и да се сложи край на техните конфликти. Колкото по-бързо може да бъде дадена правилна преценка, толкова по-бързо хората могат да получат това, което им се полага.

За да се запази независимостта на съдебната власт, ислямското право не позволява на политическата власт да отстранява справедлив съдия от длъжност, освен ако общественото благосъстояние не го изисква. Основателна причина може да бъде да се успокои голям сектор от населението или да се назначи друго лице, което е много по-добре квалифицирано за поста. Ако съдията бъде отстранен без основателна причина, назначението му остава непокътнато ⁷⁵.

Съдията трябва да е напълно зает със задълженията на офиса си. Забранено му е да печели чрез търговия и трябва да поддържа най-високите

75 Пақ там.

стандарти на благоприличие и благоприличие в честите си отношения с други хора. Следователно той трябва да получава заплата от държавната хазна, съизмерима със стандарта му на живот, така че да не бъде принуден да получава доход по начин, който е неподходящ за лице с неговото положение.⁷⁶

Съдебните заседания следва да бъдат отворени за обществеността. Ако обаче съдията прецени, че е в интерес на заинтересованите лица да изключат обществеността, той може да направи това, дори и с изключение на съдебните служители, като държи пред себе си само съдебните заседатели. Това е позволено в случаите, когато въпросът е от естество, което е най-добре да се пази в тайна, като скандално поведение между мъже и жени. Допуска се и в абсурдни ситуации, които биха могли да подбудят обществеността към смях, ако те присъстват.⁷⁷

В Корана правосъдието не дискриминира въз основа на раса, ранг, цвят, националност, статут или религия. Всички хора са Божии служители и като такива трябва да бъдат третираны еднакво в съдилищата и всички носят отговорност за делата си.⁷⁸ *Адаб ал-Кади* (Етикетът на съдията) от Абу Бакр Ахмад ибн ал-Шайбани ал-Касаф, виден юрист, е ръководство, предназначено да позволи на съдиите да правораздават въз основа на разкрития закон, предоставен от пророка Мохамед. Този етичен кодекс включва, *inter alia*, следните правила за съдиите:⁷⁹

Положителни правила:

(a) Той трябва да притежава повелителна личност и знания и да проявява търпение в съда;

(b) Той следва да гарантира, че всяко лице има лесен достъп до съда;

(c) Той следва да счита предишно решение на съда за нищожно, когато лъжата по делото е очевидна за него;

(d) Той трябва да знае маниерите и обичаите на хората, на които е назначен *кади*;

(e) Той трябва да следи отблизо ежедневните дела на своите съдебни служители;

(f) Той трябва да бъде запознат с юристите, както и с благочестивите, надеждни и *удул* (само хора) от града;

(g) Той може да присъства на погребения и да посещава болни лица, но по този начин не трябва да обсъжда съдебните дела на съдебните заседатели;

⁷⁶ Пак там.

⁷⁷ Пак там.

⁷⁸ Мохамед Ибрахим Х. И. Сурти, „Етичният кодекс и организираната процедура на ранните ислямски съдилища, с позоваване на Адаб ал-Кади на Ал-Хасаф“, в Мохамед Абдел Халим, Адел Омар Шериф и Кейт Даниелс (ред.), *Criminal Justice in Islam* (London and New York, I. B. Tauris and Co. Ltd., 2003), pp. 149 -166.

(h) Той може да присъства на общите банкети. Според ал-Сарахси „Ако банкетът може да се проведе без присъствието на *кади*, тогава този банкет ще се приема като „общ“. Но ако на банкет присъствието на *кади* е неизбежно, тогава такъв банкет ще бъде наречен „специален“, т.е. организиран специално за *кади*.“

Отрицателни правила:

(a) Той не трябва да дава преценка в гняв, нито когато е под емоционално напрежение. Това е така, защото, когато *кади* е психически или емоционално разстроен, неговата сила на разсъждение и преценка могат да бъдат нарушени;

(b) Той не трябва да решава в случай, когато сънят го надделява, нито когато е прекалено уморен или презадоволен;

(c) Той не трябва да дава преценка, когато е гладен или преяжда;

(d) Той не трябва да приема подкупи;

(e) Той не трябва да се присмива на съдебните заседатели, нито да им се подиграва.

(f) Той не трябва да отслабва себе си с незадължителен пост, когато решава дела;

(g) Той не трябва да слага думи в устата на жертвата, нито да предлага отговори, нито да сочи към някой от съдебните заседатели;

(h) Той не трябва да позволява на съдебен изпълнител да влиза в дома му, въпреки че мъже, които не са засегнати от случай, могат да посетят *кади*, за да го поздравят и за други цели;

(i) Той не трябва да забавлява никой от съдебните заседатели в дома си. Той може, обаче, да забавлява и двете страни заедно;

(j) Той не трябва да упорства в невежеството на нещо, но трябва да пита тези, които имат знание;

(k) Той не трябва да жадува за богатство, нито да бъде роб на похотта си.

(l) Той не трябва да се страхува от никого;

(m) Той не трябва да се страхува от уволнение, нито да възхвалява, нито да мрази критиците си;

(n) Той не трябва да приема подаръци, въпреки че той може да приеме подаръци от своите роднини, с изключение на тези, които очакват процес. Той може също така да продължи да приема подаръци от тези, които са му дали подаръци преди назначаването му за *кади*, но ако те увеличат стойността на подаръка след назначаването му, тогава не е допустимо той да приема;

(o) Той не трябва да се отклонява от истината от страх от нечий гняв и не трябва да ходи сам на улицата. По този начин неговото достойнство ще бъде запазено и той няма да бъде изложен на неправомерните подходи на заинтересованите страни;

(p) Той не трябва да обръща внимание на емоциите на съдебните заседатели.

Избор на библиография

Книги и монографии

Amerasinghe, A.R.B., *Judicial Conduct Ethics and Responsibilities*, Colombo, Sri Lanka, 2002.

Shaman, Jeffrey, Lubet, Steven and Alfini, James, *Judicial Conduct and Ethics*, 3rd ed., Virginia, U.S.A., 2000.

Thomas, J.B., *Judicial Ethics in Australia*, Sydney, Australia, 1988.

Wood, David, *Judicial Ethics: A Discussion Paper*, Victoria, Australia, 1996.

Стандарти и доклади

American Bar Association, *Model Code of Judicial Conduct*, preliminary draft, 2005.

Arab Centre for the Independence of the judiciary and the Legal Profession, *Beirut Declaration for Justice*, 1999.

Australian Bar Association, *Charter of Judicial Independence*, 2004.

Australian Institute of Judicial Administration Incorporated, *Guide to Judicial Conduct*, 2002.

Canadian Judicial Council, *Commentaries on Judicial Conduct*, Quebec, 1991.

Canadian Judicial Council, *Ethical Principles for Judges*, 1998.

Canadian Judicial Council, *Model Policy on Equality within the Court*, 1998.

Consultative Council of European Judges:

Opinion No.9 PROV (2006): The Role of National Judges in Ensuring an Effective Application of International and European Law

Opinion No.7 (2005): Justice and Society; Opinion No.6 (2004): Fair Trial within a Reasonable Time;

Opinion No.4 (2003): Appropriate Initial and In-Service Training for Judges at National and European Levels;

Opinion No.3 (2002): Principles and Rules governing Judges' Professional Conduct, in particular Ethics, Incompatible Behaviour and Impartiality.

Opinion No.2 (2001): Funding and Management of Courts with reference to the Efficiency of the Judiciary and to Article 6 of the European Convention on Human Rights;

Opinion No.1 (2001): Standards concerning the Independence of the Judiciary and the Irremovability of Judges.

Hong Kong Special Administrative Region of China, *Guide to Judicial Conduct*, 2004.

IFES, *Глобални най-добри практики: Judicial Integrity Standards and Consensus Principles*, 2004.

International Association of Judges, *The Universal Charter of the Judge*, 1999.

International Centre for Ethics, Justice and Public Life, *Toward the Development of Ethics Guidelines for International Courts*, Report of a workshop held at the Brandeis Institute for International Judges, Salzburg, Austria, 2003.

International Commission of Jurists, *International Principles on the Independence and Accountability of Judges, Lawyers and Prosecutors*, Geneva, 2004.

Judicial Ethics in South Africa, issued by the Chief Justice, President of the Constitutional Court, Judges Presidents of the High Courts and the Labour Appeal Court, and the President of the Land Claims Court, 2000.

Madrid Principles on the Relationship between the Media and Judicial Independence, 1994.

Suva Statement of Principles on Judicial Independence and Access to Justice, 2004.

Становища на консултативните комисии по съдебна етика

Консултативни заключения на:

The United States Judicial Conference
Alabama Judicial Inquiry Commission

Alaska Commission on Judicial Conduct
Arizona Judicial Ethics Advisory Committee
Arkansas Judicial Ethics Advisory Committee
Colorado Judicial Ethics Board
Delaware Judicial Ethics Advisory Committee
Florida Judicial Ethics Advisory Committee
Georgia Judicial Qualifications Commission
Illinois Judicial Ethics Committee
Indiana Commission on Judicial Qualifications
Kansas Judicial Ethics Advisory Committee
Ethics committee of the Kentucky Judiciary
Maryland Judicial Ethics Committee
Massachusetts Supreme Judicial Court Committee on Judicial Ethics
Nebraska Ethics Advisory Committee
Nevada Standing Committee on Judicial Ethics
New Hampshire Advisory Committee on judicial Ethics
New Mexico Advisory Committee on the Code of Judicial Conduct
New York Advisory Committee on Judicial Ethics
Oklahoma Judicial Ethics Advisory Panels
Pennsylvania Conference of State Trial Judges Judicial Ethics Committee
South Carolina Advisory Committee on Standards of judicial Conduct
Tennessee Judicial Ethics Committee
Texas Committee on Judicial Ethics
Utah Judicial Ethics Advisory Committee
Vermont Judicial Ethics Committee
Virginia Judicial Ethics Advisory Committee
Washington Ethics Advisory Committee
West Virginia Judicial Investigation Commission
Wisconsin Supreme Court Judicial Conduct Advisory Committee

Индекс⁸⁰

- обвиняем
- права, 49
- опасения, 54
- антикорупционна агенция, социален контакт с, 118
- Африканската харта за правата на човека и народите, 9
- Американска конвенция за правата на човека, 8
- Арбитър, 173
- баланс, задължение за поддържане на добро поведение, 61
- барове, посещение от съдия на обществеността, 116
- пристрастия
 - действително, 92
 - опасение, 56
 - прояви, 58-59
 - значение, 57
 - какво не може да представлява, 60
- свидетелски показания, 149 -150
- клубове, чести, 118
- кодекс за поведение, отговорност на съдебната власт за изготвяне на проекти, 16
- колективна отговорност за поддържане на стандарти, 14
- анкетна комисия, членство в, 160 -162, 195
- общност
 - пълна изолация, която не е нито възможна, нито полезна, необходим е 31 контакт, 32
 - доверие от съществено значение, 35
- общностно образование, участие в проекти, 156
- общностни стандарта
 - съотносимост на, 102
 - няма единен стандарт, 105

⁸⁰ Числата в този индекс се отнасят до параграфи.

компенсация за извънсъдебни дейности, 157, 179, 182

компетентност

международното право в областта на правата на човека, значение на, 206 съдебни задължения имат предимство, 19
съдебна администрация, 196-198
значение на, 192
почивка, отдих и семеен живот, съотнесимост към, 194 обучение, 199-205

поведение *виж* съд

поверителна информация, 154 -155

конфликт на интереси

задължение за намаляване, 68
тест за, 67

конституционализъм,

10 правомощия за

санкциониране на

неуважение

злоупотреба с, 59
минимална
употреба на, 137

кореспонденция

писма с препоръки, 148, 150
законодател, 38
страни по съдебни спорове, 73
медии, 75
използване на съдебни канцеларски

материали, 145, 147 -148 съд

поведение в 107

поведение, което да се избягва в, 62
поведение, което да се използва извън, 65
поведение спрямо адвокати, 214
поведение към страни по съдебни спорове, 213

постоянна намеса в провеждането на съдебния процес, 63
надлежно изпълнение на съдебната функция, 195
задължение за поддържане на добър баланс в, 61
ex parte комуникации, 64

честно и справедливо разпределение на работата в 216, поддържане на реда и благоприличието, 212, 215
неправомерно използване на персонал, 219

стриктно спазване на закона, 108
оттегляне на делото от съдията, 217

съдебни досиета, изчезване на, 197

съдебен персонал

приемане на подаръци от, 177-179

назначаване на роднина за чиновник,

107 поведение на, 190 г.

неправомерно използване на, 219

- неофициални плащания на
- 198, съдебни потребители,
- третиране на 189, културно
- многообразие, 186

- връзка с адвокат, 131 лишаване от
- свобода, 47 пренебрежителни
- коментари, 187 усърдие

 - дефиниция, 193
 - разпределение на работата в съда, 216-
 - 219 постановление и благоприличие в
 - съда, 212-215 точност, 208
 - бързо решаване на въпроси, 207
 - запазени решения, 209
 - прозрачност, 210

- дисциплинарно действие, 19
- оповестяване, изискване за,
- 80
- изчезване на съдебни досиета, 197
- многообразие вижте културното
- многообразие дискриминация

 - пол, 185
 - международни стандарти срещу, 183
 - организация, практикуваща, 168

- оспорвани факти, лично познаване на факти, 93
- отстраняване;

 - враждебност, 90
 - съгласие на страните без значение, 79
 - икономически интерес от изхода на
 - делото, 98 доктрина за необходимост,
 - 100, 132
 - приятелство, 90
 - неуместни основания, 89
 - съдия по свое собствено дело, 78
 - оферта за последваща съдебна заетост, 91
 - предишна работа в правителствен отдел, 96
 - предишна политическа принадлежност, 88
 - предишно служене като адвокат, 94 -
 - 95 предишен свидетел в процес, 97
 - основателно опасение за наличие на
 - пристрастие, 81 разумен наблюдател,
 - 77
 - ситуации на трудност, 132
 - кога съдиите трябва да оповестяват, 80
 - вижте също* пристрастие, отвод.

- икономически интерес,
- 98 -99 образование
 - общност, 156
 - юридическа, 157
- заетост
 - на относителния, 107
 - в изпълнителната или законодателната власт, 38
 - последваща съдебна, 91
 - предишна държавна служба или служба за правна помощ, 96
- равенство
 - ползватели на съда, отношение към културата, 189
 - културно многообразие, 186
 - пренебрежителни коментари, 187-188, 190-191
 - Дискриминация по пол, 185
 - международни стандарти, 183
 - създаване на стереотипи, 184
- етични въпроси 33
- Европейска конвенция за правата на човека, 7
- ex parte съобщения, 64
- извънсъдебни дейности, 166
- справедлив съдебен процес
 - минимални изисквания, 46
 - ICCPR 14(1), 48
 - UDHR (ВДПЧ) 19, 1
- семеен живот, значение на, 194
- членове на семейството
 - дейности на, 69
 - свързани с адвокатски кантори, 129
 - нает в правителствени юридически отдели, 130
- семеини отношения, 143
- доверителен капацитет, действащ в, 171
- финансови дейности, 169
- определение за
 - финансови интереси, 142
 - задължение за осведомяване за семейните, 141
 - свобода на изразяване, 134, 140
 - основни човешки права на съдиите, 134
 - основни ценности, 18
- залагания от съдии, 117
- полова дискриминация, 185
- подарък
 - задължение за неприемане, 177, 181
 - с прекомерна стойност, 181

- както не представлява, 179, 182
- добра практика, пример за, 34
- управление
 - назначаване в правителствена комисия,
 - 163 участие в правителствена дейност, 164
 - съдии, които не са задължени на, 25
- йерархична организация на съдебната власт, 40 хонорари, 182
- отличия, 38
- гостоприемство, обикновени социални, 123, 180 право на човека, съотносимост на, 206
- стимулиращо плащане, 38 безпристрастност
 - задържане на обвиняемия, 54 опасение за наличие на пристрастие, 56
 - злоупотреба с правомощия за санкциониране на неуважение, 59 пристрастия или предразсъдъци, 57-60
 - поведение за избягване, 62-65 конфликт на интереси, 67-69
 - кореспонденция с адвокати, 73
 - задължения за поддържане на фин баланс, 61 съобщения *ex parte*, 64 чести отзиви, 66
 - независимостта е необходимо условие, 51 съдия в собственото си дело, 78
 - медии, отношения с, 74 -76
 - възприятия, 53, 55
 - предишна политическа принадлежност, значение на, 88 публични изявления, 65, 71-72
 - разумен наблюдател, 77
 - изисквания на, 53
 - религия и т.н., значение на, 89
 - вижте още* отстраняване,
- изпълнение на процедурите за, 220
- неправилно изявление, 71
- непристойност
 - неподходящи контакти, 113
 - тест за, 111-112
- неподходящи връзки и влияние, примери за, 38
- независимост
 - действие, независимо от популярното одобрение или критика, 28 опит да се повлияе на съдия, 29
 - опит за подкопаване на независимостта на съдебната власт, 43

- пълна изолация, която не е нито възможна, нито полезна,
- 31 условия за независимост на съдебната власт, 26
- необходим контакт с общността, 32-34
- разграничени от безпристрастност, 24
- ефективност и производителност, 42
- висок стандарт на съдебно поведение,
- 45-50 неподходящи връзки, 38
- независими от други съдии, 39-41
- индивидуални и институционални, 23
- съдия, който не е задължен на правителството, 25
- не привилегия, а отговорност на съдията,
- 22 външни влияния, 27
- обществена осведоменост за независимостта
- на съдебната власт, 44 обществено
- възприемане на независимостта на съдебната
- власт, 37 разделение на правомощия или
- функции, 36
- доверие на обществото от
- съществено значение, 35
- неправомерно влияние, 30
- независим от други съдии, 39
- независима и безпристрастна
- съдебна система
 - АСНПР 7(1), 9
 - АСНР 8(1), 8
 - Концепция, 12
 - ЕСНР 6(1), 7
 - ИССПР, 14(1), 3
- влияние
 - действия или нагласи на други съдии,
 - 39 опит за влияние, 29
 - определяне какво представлява неправомерно
 - влияние, 30 задължение за избягване на
 - неправомерно влияние, 143 неподходящо външно
 - влияние, 27, 38
 - популярно признание или
 - критика, 28 заинтересовани групи, 34
- почтеност
 - Концепция, 101
 - поведение в съда, 107
 - обществено възприятие,
 - 109, 110
 - личен и обществен живот, 103-104, 109
 - значение на стандартите на Общността, 102, 104 -
 - 106 стриктно спазване на закона, 108
- Разпоредби на Международния пакт за граждански и
- политически права от, 3, 48, 49, 50, 183
- съотносимост на, 206

държавни задължения, 5
международно право в областта на правата на човека, съотносимост на, 206

- международно право, статут на, 6
намеса, постоянно, 63
изолацията не е нито възможна, нито полезна, 31
- съдия
- назначаване на роднина за чиновник, 107
 - комуникация с апелативен съд или съдия, 107
 - обезщетение за несъдебна работа, 157, 179, 182, 195
 - поведение в съда, 107
 - поведение към адвокати, 214
 - поведение към страни по съдебни спорове, 213 контакт с общността, 31-34 критики към, 30, 137
 - задължение за прилагане на закона, 108
 - задължение за поддържане на реда и благоприличието, 212 задължение за докладване на непрофесионално поведение, 218 задължение за спазване на закона, 108
 - основни характеристики, 215
 - изискван живот за пример, 115
 - членове на семейството, дейности на, 69 бивши, 153
 - често посещение на клубове, 118
 - залагане, 117
 - правителство, което не е задължено на, 25 несъвместими дейности, 135
 - участие в обществени спорове, 65, 134, 136
 - членство в тайни общества, 127
 - лично поведение на, 109
 - лични съдебни спорове, 175
 - преди това застъпник, 94
 - първостепенно задължение на, 195 защита на собствените интереси, 175 отвод, когато се изисква, 128 -131 пребиваване, използване от адвокат, 133
 - ограничения на дейности, 114
 - права на, 134
 - роля на, 15, 211
 - стриктно спазване на закона, 108
 - социален контакт
 - с индивидуални адвокати, 120-121
 - с юридическа професия, 119, 122-125
 - със страни по съдебни спорове, 126
 - с прокурори и полицейски служители, 125
 - призвание на, 31

посещения в бивши камари, 125

посещения в обществени барове,
116 оттегляне на делото от, 217

семейството на съдията,
определение за 221, съдия по
собствено дело, 78 решение,
забранено вещество, 107

външни влияния не трябва да
влияят, 27 съдебни задължения имат
предимство, 195 независимост на
съдебната власт *вижте* независимост на
съдебната служба

характер на 15,
няма нужда да се прикрива фактът за
притежаване, 146 правилно и
неправилно използване на, 145 -152,
когато задължение е обвързано с
подаване на оставка, 108

съдебни забележки, задължение за самообслужване, 188

съдебна система, ефект от личното поведение на съдията
върху съдебната система, 109

съдържание на учебните
програми, 202 задължение
за поемане, 199-201 в
експлоатация, 203

отговорност за, 204-205

съдебната система

колективна отговорност за поддържане на
стандартите, 14 йерархична организация,
ирелевантна, 40 независими и безпристрастни,
12

обществено доверие в, 13

разбирания за ролята на, 20

трябва да се види въздаването на справедливост, 100

право

задължение за
поддържане, 108

задължение за
изпълнение, 108

омилостивяващо заявление на
108, адвокат

поведение на, 191

връзка със съдия, 131

расистско, сексистско или друго неподходящо
поведение, 191 социални отношения със съдия,
120-125

използване на жилище на съдия за
юридическа практика, 133 адвокатска кантора
съдия като гост на 124,

гостуване на съдия на
125,

член на семейството на съдията,
свързан с, 129 правни съвети към член на
семейството, 174
юридическо образование, участие в 157,

- юридическа професия, социален контакт с 119-125, законодател, кореспонденция с, 38
писма с препоръки, 148
съдебни спорове, социални
отношения с клиенти, 126 кредита от
банки, 179
- медия
 критика на съдия, 74
 погрешно докладващ
 съдия, 75 отношения
 със съдия, 76
- посредник, 173
неправомерно използване на
съдебен персонал, 219
морални ценности, 105-106
- необходимост, доктрина за, 100, 132
организация с нестопанска цел, членство в 167-168,
- официален орган, вид преди, 158-159
външни влияния, 27
- пристрастност, възприятие на, 55
лична информация по оспорваните факти,
93 полиция, социален контакт с, 118
- политическите дейности
 несъвместимост на,
 135;
 участие в обществени спорове, 65, 136
 предишни връзки, 88
 морална принуда да се говори,
140 популярни приветствия или
критики, 28 практикуване на
правото, 172-175
- предразсъдък
 действително, 92
 прояви на 58-59,
 значение на, 57
 какво може да представлява,
60 престиж на съдебната служба,
145-153 личен живот
 изисква се висок стандарт, 103
 спазване на общностните стандарти, 104-
106 процесуално представителство пред съдия,
70
- производителност, 42
необходима професионална компетентност, 196
бързина, задължение за основателно разрешаване на
проблемите, 207 благоприличие

поява на, 111

свидетелски показания, предоставяне, 149

клубове, чести, 118
анкетна комисия, членство в 160-163, общностно образование, участие в 156, конфиденциална информация, 154-155.
примерен необходим живот, 115 извънсъдебни дейности, 166
членове на семейството, 129-130, 143
доверен, 171
финансови дейности, 160
финансови интереси, 141, 143
основни права на човека, ползване на, 134, 136-140
набиране на средства, 167
залагане, 117
подаръци, приемане на, 177, 179-182
правителствени дейности, участие в, 164
неподходящи контакти, 113
несъвместими дейности, 135-136, съдебни канцеларски материали, използване на, 147
правно образование, участие в, 157
писма с препоръки, 148
членство в тайни дружества, 127
злоупотреби със съдебна служба, 145-152
организации с нестопанска цел, членство в, 167-168, 170
официален орган, явяване преди, 158-159
практикуване на право, 172-175 обществени бара, посещения на, 116
публикации, допринасящи за, 151
радио и телевизия, поява по, 152
представителство на държавата, 165
пребиваване, използване на, 133
ограничения на дейностите, 114 собствен интерес, 144
социален контакт с лица с юридическата професия, 119, 122-125 социално гостоприемство, 180
социални отношения с индивидуални адвокати, 120-121, 131 социални отношения с адвокат, 126
тест за, 112
профсъюз, членство в
синдикати, 176 обществено доверие, 13, 45
обществен живот, изисква се висок стандарт, 103 публикуване, допринася за, 151 точен, задължение да бъде, 208

радио, поява по 152, разумен
наблюдател, 77

- признаване с изпълнителен,
38 отвод
 чест, 66
 съдията не трябва да бъде неоправдано
 чувствителен, 87 задължителен, 128
 член на семейството, свързан с адвокатска кантора, 129
 член на семейството, нает в правен отдел, 130
 връзка с адвокат, 131
- позоваване на съдебен въпрос към
изпълнителната власт, 38 писма с препоръки,
148
- доклад на съдия по същество, 41
представителство на държавата, 165
запазени решения , задължение за незабавно
постановяване, 209 местожителство, на съдия, 133
жители, сдружение, членство в, 170
почивка и отдих, относимост на 194,
роля на съдия, 211
върховенство на
закона, 11
- стипендии, 179
- тайни общества, членство в международни организации, 127
личен интерес, задължение за
избягване на преследване, 144
присъди, права, свързани с 50
разделяне на правомощия или
функции, 36 сексуална дейност, 106-
107
- социално гостоприемство,
123, 180 обществото *виж*
общност
слово, свобода на, 134, 136, 138-140,
съпруг/а, политическа дейност на 38,
персонал, съд, 190
стандарти на
поведение
 необходимост от 21,
 отговорност за формулиране
 на 16,
- Държава, представителство на, 165
- изявления
 неподходящ, 71
 допустим, 72
- канцеларски материали, използване на съдебна,
145, 147-148 стереотипи, задължение за
избягване, 184
стачка, право на, 176
обобщаване на съдебните заседатели, изменение на транскрибирания текст на,

107

телевизия, поява по, 152
синдикални организации,
членуване в организации, 176
обучения

съдържание на съдебното
обучение, 202 задължение за
предприемане, 199-201
в експлоатация, 203
отговорност за, 204-205

нарушения, 19

прозрачност, значимост на, 210

години, постоянна намеса в
процесите, 63 необходимо
доверие в обществото, 35

подкопаване на независимостта на
съдебната власт, 43 *виж*
неправомерно влияние

Основни принципи на ООН за независимостта на съдебната власт, 17 Всеобща
декларация за правата на човека
член 19, 1
правен статут, 2

универсални стойности, 18

непрофесионално поведение на съдия или адвокат, 218 ценности,
фундаментални и универсални, 18 оттегляне на дело от съдия, 217